

GMINA CZERSK

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2015 – 2018 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2019 – 2022

CZERSK, Październik 2014 r.

Opracował
Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór Spółka z o.o.
Nowy Dwór 35
89 – 620 Chojnice
Tel. 52 398 78 46
sekretariat@zzonowydwor.pl

	Strona
1. Wstęp	6
1.1. Podstawa prawna opracowania	6-7
1.2. Koncepcja programu ochrony środowiska	7
1.3. Cel i zakres opracowania	7-8
1.4. Metodyka i tok pracy	8
1.5. Struktura programu	8-9
2. Założenia wyjściowe programu	10
2.1. Uwarunkowania prawne wynikające z dyrektyw UE oraz z polityki krajowej	10
2.1.1. Zasady polityki ekologicznej	10-11
2.1.2. Podstawowe założenia Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016	11-12
2.1.3. Strategia rozwoju kraju 2007 – 2015	12
2.1.4. Narodowy Plan Rozwoju 2007 – 2013	12-13
2.1.5. Krajowy Program Zwiększania Lesistości	13
2.1.6. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych	13
2.2. Uwarunkowania wynikające z wojewódzkich programów strategicznych	13
2.2.1. Prognoza Oddziaływania na Środowisko Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020	13-14
2.2.2. Prognoza oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	14-15
2.2.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 – 2014, którego część stanowi projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010	15-16
2.2.4. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020	16-17
2.2.5. Plan gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018	17-19
2.2.6. Regionalny program operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007 – 2013	19
2.2.7. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata następne, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM 10 oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu	19-20
2.2.8. Program Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2015	20
2.2.9. Prognoza oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN	20-21
2.3. Uwarunkowania wynikające z powiatowych dokumentów strategicznych	21
2.3.1. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025	21-22
2.3.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014	22-23
2.3.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025	23
2.3.4. Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego 2010	24-25
2.4. Uwarunkowania wynikające z gminnych dokumentów strategicznych	25
2.4.1. Strategia Rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2015	25
2.4.2. Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk	26-28
2.4.3. Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Czersk na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011	28-29
2.4.4. Wykaz uchwał z zakresu ochrony środowiska podjętych przez Radę Miejską w Czersku obowiązujących na terenie Gminy Czersk	29-31
3. Charakterystyka i ocena stanu środowiska Gminy Czersk	32
3.1. Podstawowe dane o gminie	32
3.1.1. Położenie i administracja gminy	32-33
3.1.2. Sytuacja demograficzna	33-35
3.1.3. Powiązania komunikacyjne	35-37
3.1.4. Gospodarka	38
3.1.5. Rolnictwo	38-39
3.2. Warunki środowiska geograficznego, w tym budowa geologiczna	39-40
3.3. Zasoby kopalin	41

3.4. Warunki glebowe	41-42
3.5. Użytkowanie gruntów	42-43
3.6. Warunki klimatyczne	43-44
3.7. Zasoby wodne	44
3.7.1. Wody podziemne	44-46
3.7.2. Wody powierzchniowe	46
3.8. Gospodarka wodno – ściekowa	46
3.8.1. Zaopatrzenie w wodę	46-48
3.8.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	48-50
3.9. Powietrze atmosferyczne	50
3.9.1. Niska emisja	50-52
3.9.2. Zaopatrzenie w gaz i ciepło oraz energię elektryczną	52-55
3.9.3. Odnawialne źródła energii	55-56
3.9.4. Jakość powietrza	56-57
3.10. Hałas	58
3.10.1. Hałas komunikacyjny	58
3.10.2. Hałas przemysłowy	58-59
3.11. Pola elektromagnetyczne	59-61
3.12. Zasoby leśne	61-62
3.13. System obszarów i obiektów prawnie chronionych	62
3.13.1. Obszary NATURA 2000	62-64
3.13.2. Obszary Chronionego Krajobrazu	64
3.13.3. Parki Narodowe	64
3.13.4. Parki Krajobrazowe	65
3.13.5. Rezerваты przyrody	65-66
3.13.6. Pomniki przyrody	66-72
3.13.7. Użytki ekologiczne	72-77
3.14. Gospodarka odpadami	78-82
3.15. Edukacja ekologiczna	82-89
4. Najważniejsze kierunki ochrony środowiska w Gminie Czersk	90
4.1. Główne zagrożenia środowiska	90
4.2. Priorytety ochrony środowiska	90-92
4.3. Analiza wskaźników monitoringu Programu Ochrony Środowiska zgodnie z dokumentem „Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk” z 2005 r.	93
5. Strategia ochrony środowiska do roku 2022	94
5.1. Wprowadzenie	94
5.2. Wizja Gminy Czersk, Cel nadrzędny	94
5.3. Cele perspektywiczne i strategiczne	95-96
5.3.1. Działania ekologiczne do realizacji na terenie Gminy Czersk w ramach realizacji celów strategicznych	96-101
6. Harmonogram rzeczowo – finansowy	102-105
7. Aspekty ekonomiczne wdrażania Programu	106-107
7.1. Struktura finansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach niniejszego Programu	107
7.2. Źródła finansowania inwestycji w ochronie środowiska	107
7.3. Krajowe Fundusze ekologiczne	108
7.4. Fundusze Unii Europejskiej	109-110
7.5. Instytucje i programy pomocowe	110
8. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska	111
8.1. Wprowadzenie	111
8.2. Uczestnicy wdrażania Programu	111
8.3. Instrumenty realizacji Programu	111
8.3.1. Instrumenty prawne	112
8.3.2. Instrumenty finansowe	112
8.3.3. Instrumenty społeczne	112
8.3.4. Instrumenty strukturalne	112
8.4. Monitoring środowiska	112
8.5. Kontrola, monitoring i zarządzanie Programem	113
8.5.1. Kontrola i monitoring Programu	113
8.5.2. Wdrażanie i zarządzanie Programem	113
8.6. Harmonogram wdrażania Programu	113-114

8.7. Mierniki realizacji Programu	114-115
8.8. Ocena i weryfikacja Programu. Sprawozdawczość	115-116
8.9. Upowszechnienie informacji o stanie środowiska i realizacji Programu	116
9. Bibliografia	117-120
Spis tabel	
Tabela nr 1. Skrajne wartości temperatur w wybranych okresach czasu dla Powiatu Chojnickiego Tabela nr 2. Ilość zużycia wody do celów komunalnych, przemysłowych oraz jej średnie zużycie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w wybranych okresach czasu dla Gminy Czersk Tabela nr 3: Gospodarka ściekowa w gminie Czersk w latach 2010 – 2013 Tabela nr 4. Średnioroczne stężenie dwutlenku azotu i benzenu Tabela nr 5. Klasyfikacja strefy pomorskiej – poziomy substancji w powietrzu Tabela nr 6. Zestawienie punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych w Czersku w latach 2013 – 2015 Tabela nr 7. Wykaz pomników oraz użytków ekologicznych przyrody na terenie Gminy Czersk Tabela nr 8. Zestawienie użytków ekologicznych na terenie Gminy Czersk Tabela nr 9. Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2010 – 2013 Gminy Czersk Tabela nr 10. Prognozowana struktura finansowania wdrażania Programu Tabela nr 11. Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czersk Tabela nr 12. Wskaźniki monitorowania programu	
Spis rycin	
Rysunek nr 1. Położenie gminy Czersk na tle województwa pomorskiego Rysunek nr 2. Formy Ochrony Przyrody (źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego)	

1. Wstęp

1.1. Podstawa prawna opracowania

Artykuł 17 ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. nakłada na organ wykonawczy gminy sporządzenie gminnego programu ochrony środowiska. Program ten sporządza się w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, uwzględniając wymagania art. 14 w/w ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska. W programie określa się w szczególności:

- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- poziomy;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Niniejszy dokument sporządzono zgodnie z wymogami obowiązujących przepisów prawnych dotyczących zagadnień ochrony środowiska. Jest to aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Gminy Czersk (Data opracowania : lipiec 2004- luty 2005). Podstawę prawną aktualizacji niniejszego dokumentu zwanego dalej Programem stanowią niżej wymienione ustawy oraz akty wykonawcze do tych ustaw:

- ✓ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2008, Nr 25, poz. 150 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 391 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 145 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jednolity: Dz. U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz. U. z 2011 r., Nr 12, poz. 59 ze zm.);

- ✓ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r., Nr 163, poz. 981 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 14 grudnia 2013 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 856).

1.2. Koncepcja programu ochrony środowiska

Niniejszy Program spełnia wymagania zawarte w opracowanym przez Ministerstwo Środowiska dokumencie „Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”. W Programie uwzględniono założenia zawarte w wojewódzkim i powiatowym programie ochrony środowiska. Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska niniejszy dokument zawiera cele ekologiczne, priorytety, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki i mechanizmy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów. Program definiuje cele długookresowe (8 lat) i zadania dla najbliższych czterech lat, monitoring oraz nakłady finansowe potrzebne do jego wdrożenia. W niniejszym dokumencie uwzględnione zostały zadania własne gminy oraz zadania koordynowane, tzn. finansowane ze środków zewnętrznych.

1.3. Cel i zakres opracowania

Głównym celem Programu jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju Gminy Czersk, która ma być realizacją Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą na lata 2013 – 2016, Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020 oraz Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014 na obszarze gminy. Główne cele polityki ekologicznej Gminy Czersk to:

- ✓ zasada zrównoważonego rozwoju;
- ✓ zasada równego dostępu do środowiska;
- ✓ zasada przezorności;
- ✓ zasada uspołecznienia i subsydiarności;
- ✓ zasada prewencji;
- ✓ zasada „zanieczyszczający” płaci;
- ✓ zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Cele te są zgodne z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej. Program uwzględnia zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy. Istotne znaczenie dla prawidłowej realizacji polityki ekologicznej przez Gminę Czersk mają następujące cele i kierunki działań:

- ✓ poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, w tym:
 - poprawa jakości wód i zabezpieczenie przeciwpowodziowe;
 - racjonalizacja gospodarki odpadami;
 - poprawa jakości powietrza i ochrona przed hałasem;
 - ochrona gleb i powierzchni ziemi;
 - przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z tytułu awarii przemysłowych i innych
- ✓ ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody;
- ✓ zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii;
- ✓ rozwój edukacji ekologicznej.

1.4. Metodyka i tok pracy

Przy sporządzaniu niniejszego Programu zostały uwzględnione wymagania obowiązujących przepisów prawnych. Dla osiągnięcia zamierzonego celu przyjęto określony tok pracy, na który składało się kilka zasadniczych etapów. W pierwszym etapie przeprowadzono prace przygotowawcze polegające na zgromadzeniu materiałów źródłowych oraz danych dotyczących aktualnego stanu środowiska na terenie Gminy Czersk. W drugiej kolejności opracowano charakterystykę aktualnego stanu środowiska Gminy Czersk. Dokonano określenia priorytetów ekologicznych dla terenu omawianej gminy. Kolejny etap to proces planowania i określania celów strategicznych oraz kierunków działań zmierzających do poprawy stanu środowiska. Cele i zadania zostały określone tak, aby były zgodne z wojewódzkim i powiatowym programem ochrony środowiska.

1.5. Struktura programu

Struktura niniejszego Programu nawiązuje do struktury Polityki ekologicznej państwa i zawiera następujące elementy:

- ✓ racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych;
- ✓ poprawa jakości środowiska;
- ✓ harmonogram realizacji programu;

- ✓ harmonogram nakładów na realizację programu;
- ✓ narzędzie i instrumenty realizacji programu;
- ✓ monitoring, kontrola realizacji programu.

Treść dokumentu została podzielona na następujące rozdziały:

- wstęp;
- założenia wyjściowe programu;
- stan środowiska oraz zasobów naturalnych;
- najważniejsze kierunki ochrony środowiska;
- strategia ochrony środowiska;
- aspekty ekonomiczne wdrażania programu;
- harmonogram realizacji przedsięwzięć;
- zarządzanie środowiskiem.

2. Założenia wyjściowe programu

2.1. Uwarunkowania prawne wynikające z dyrektyw UE oraz z polityki krajowej

Dyrektywy unijne dotyczące ochrony środowiska zostały przeniesione do prawa polskiego głównie w ustawie Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. Program ochrony środowiska odzwierciedla pewne ogólne zasady, które leżą u podstaw polityki ochrony środowiska w Unii Europejskiej oraz odwołują się do polityki ekologicznej Polski.

2.1.1. Zasady polityki ekologicznej

Priorytetową zasadą polityki ekologicznej państwa jest zasada zrównoważonego rozwoju. Jej istotą jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. Oznacza to konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych gałęziach gospodarki. Istnieje szereg innych pomocniczych zasad. Są to między innymi następujące zasady:

- zasada prewencji – zasada ta zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska powinno być podejmowane na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć;
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi – oznacza uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi;
- zasada zanieczyszczający płaci – zasada odnosi się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych;
- zasada regionalizacji – oznacza m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie;
- zasada subsydiarności – oznacza przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany;
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego – zasada ta traktowana jest w następujących kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej – tzn. zaspokajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych obecnego pokolenia z równoczesnym tworzeniem i utrzymywaniem warunków do zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń;

- sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej – zaspokajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych społeczeństw, grup społecznych i jednostek ludzkich w ramach sprawiedliwego dostępu do zasobów i walorów środowiska z równoprawnym traktowaniem potrzeb ogólnospołecznych z potrzebami społeczności lokalnych i jednostek;
- równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą poprzez zapewnienie zdrowego i bezpiecznego funkcjonowania jednostek ludzkich przy zachowaniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz ze stałą ochroną różnorodności biologicznej;
- zasada uspołeczniania polityki ekologicznej – Zasada realizowana jest poprzez stworzenie prawnych, materialnych warunków do społeczeństwa w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, z równoczesnym rozwojem edukacji ekologicznej.

2.1.2. Podstawowe założenia Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016

Podstawowe założenia Polityki Ekologicznej składają się z kilkunastu działań systemowych. Cel strategiczny to uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych, tak aby dokumenty strategiczne wszystkich sektorów gospodarki były zgodne z obowiązującym prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko. Następny cel to aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska poprzez uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego. Zarządzanie środowiskowe to następny kierunek działań Polityki ekologicznej. Cel w tym działaniu to rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o systemie EMAS i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie. Ważnym kierunkiem działań systemowych Polityki jest udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska. Cel to podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Ponadto należy wskazać pozostałe kierunki działań systemowych Polityki:

- ❖ rozwój i postęp techniczny – cel to zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska;
- ❖ odpowiedzialność za szkody w środowisku – cel to stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość

wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody koszty naprawy muszą ponieść jej sprawcy;

- ❖ ochrona przyrody – cel to zachowanie bogatej różnorodności biologicznej przyrody;
- ❖ ochrona powierzchni ziemi – cel – rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałanie degradacji terenów, przywracanie funkcji przyrodniczych terenów zrekultywowanych;
- ❖ jakość powietrza – cel: dążenie do spełnienia przez Polskę zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz dwóch dyrektyw unijnych;
- ❖ ochrona wód – cel: przywrócenie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych na terenie całego kraju;
- ❖ gospodarka odpadami – cel: utrzymanie tendencji zmniejszania ilości odpadów na jednostkę produktów, mniej opakowań, dłuższe okresy życia produktów, znaczne zwiększenie odzysku, wytwarzanie energii z odpadów komunalnych, zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja, eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów, zorganizowanie systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, tak aby na składowiska nie trafiało ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych u „źródła” tj. w gospodarstwach domowych.

2.1.3. Strategia rozwoju kraju 2007 – 2015

W strategii rozwoju kraju na lata 2007 – 2015 przewidziano działania wspierające ochronę środowiska. Strategia ta w priorytecie 2 Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej zakłada wspieranie przedsięwzięć związanych z oczyszczaniem ścieków, zapewnieniem wody pitnej o wysokiej jakości, właściwym zagospodarowaniem odpadów, rekultywacja terenów zdegradowanych, ochrona powietrza, ochrona przed hałasem, ochrona przed drganiami i wibracjami. Wdrażane będą również działania zmniejszające emisje CO, SO, NO i pyłów pochodzących z sektora komunalno – bytowego oraz przemysłu. W szczególności dotyczy to energetyki. W strategii tej przewiduje się również wsparcie tworzenia nowoczesnych systemów utylizacji odpadów, rozwój parków narodowych i krajobrazowych.

2.1.4. Narodowy Plan Rozwoju 2007 – 2013

Narodowy Plan Rozwoju określił trzy główne cele strategiczne rozwoju kraju:

- utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego;

- wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia;
- podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W przedmiotowym dokumencie określono również szereg priorytetów strategicznych zwracających szczególną uwagę na poprawę jakości kształcenia, tworzenie nowych obszarów aktywności gospodarczej.

2.1.5. Krajowy Program Zwiększania Lesistości

Głównym celem przedmiotowego programu to zwiększenie powierzchni zalesionych do 30% w 2020 r. Ponadto plan ten zakłada, iż do roku 2050 lesistość kraju powinna zwiększyć się do 33%.

2.1.6. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych określa plan inwestycyjny w dziedzinie gospodarki wodno – ściekowej, jaki musi zostać zrealizowany przez Polskę, aby osiągnąć wymagane efekty ekologiczne. Program ten określa inwestycje w aglomeracjach w zakresie systemów kanalizacji zbiorczej w gminach, niezbędnych dla zapewnienia, iż co najmniej 75% – 85% ludności w aglomeracjach do końca 2015 r. będzie obsługiwana przez te systemy.

2.2. Uwarunkowania wynikające z wojewódzkich programów strategicznych

2.2.1. Prognoza Oddziaływania na Środowisko Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020

Zadaniem prognozy jest ustalenie, czy przyjęte w Regionalnym programie operacyjnym dla Województwa Pomorskiego cele szczegółowe i ramy ich planowanej realizacji, sprzyjają realizacji celów zapisanych w międzynarodowych, wspólnotowych, krajowych i regionalnych dokumentach polityki ekologicznej oraz jakiego rodzaju oddziaływaniami na komponenty środowiska będzie skutkowała realizacja ocenianego dokumentu. Prognoza wskazuje też możliwe działania, ograniczające potencjalne znaczące oddziaływania na środowisko, wynikające z realizacji RPO WP oraz rozwiązania alternatywne, w stosunku do przyjętych w dokumencie. Najwięcej celów zawartych w Prognozie mających bezpośredni związek z polityką ekologiczną znajduje się w obrębie osi priorytetowej 11 Środowisko.

Są to w szczególności cele szczegółowe:

- wzmocnienie odporności regionu na zagrożenia naturalne spowodowane gwałtownymi zjawiskami klimatycznymi;
- zmniejszenie masy odpadów komunalnych przekazywanych do składowania;
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do wód;
- zachowanie różnorodności biologicznej oraz walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Przyjęte w/w cele szczegółowe w przeważającym stopniu uwzględniają cele ochrony środowiska zdefiniowane na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym oraz krajowym. W ocenie stanu środowiska zidentyfikowano szereg problemów, które powodują zagrożenia dla środowiska przyrodniczego oraz ludzi. Do najistotniejszych zaliczono: zagrożenie degradacją cennych i wrażliwych walorów środowiska w strefie przymorskiej, w związku z nadmierną koncentracją funkcji turystycznej i znacznym przyrostem terenów inwestycyjnych, słabą spójność przyrodniczych obszarów chronionych, niedotrzymane standardy jakości powietrza, niezadawalająca skuteczność ochrony ludności przed powodzią, niezadawalający stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych, przejściowych i przybrzeżnych.

2.2.2. Prognoza oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Zgodnie z przedmiotową prognozą na uwagę zasługuje cel 3.3, który dotyczy czystego środowiska i bioróżnorodności. Kierunki działań zawarte w w/w prognozie to:

- rozwój infrastruktury odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych;
- rozwój kompleksowych systemów zagospodarowania odpadów komunalnych;
- poprawa spójności przestrzeni przyrodniczej oraz wspieranie zachowania bioróżnorodności.

Oczekiwane efekty w/w działań to:

- ✓ poprawa jakości wód;
- ✓ zmniejszenie dysproporcji w zakresie przyłączenia budynków do sieci wodociągowych oraz kanalizacyjnych;
- ✓ sprawne funkcjonowanie kompleksowych systemów gospodarki odpadami komunalnymi;
- ✓ ograniczenie presji na przestrzeń przyrodniczą oraz poprawa jej spójności ekologicznej;
- ✓ ustanowienie planów ochrony parków krajobrazowych oraz zachowanie walorów krajobrazowych regionu;
- ✓ odbudowa zasobów bioróżnorodności, w tym przywracanie do stanu naturalnego siedlisk oraz utrzymanie lub wzrost populacji gatunków chronionych.

W przedmiotowej prognozie zaproponowano dodanie nowego kierunku działania jakim jest podnoszenie społecznej świadomości ekologicznej oraz dodanie efektu wzrostu świadomości społecznej w zakresie potrzeb ochrony środowiska.

2.2.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 – 2014, którego część stanowi projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010

Spśród zidentyfikowanych w Prognozie problemów środowiskowych Województwa Pomorskiego, z których wynikają konkretne cele ochrony środowiska, należy w szczególności wymienić:

- ochronę zasobów wodnych, przede wszystkim wód powierzchniowych;
- ochronę jakości powietrza przed nadmierną emisją zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z przemysłu, energetyki, transportu i źródeł komunalnych;
- ochronę przyrody, w tym różnorodności biologicznej;
- ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów, w tym zwiększenie stopnia odzysku materiałów i energii;
- zmniejszenie emisji hałasu;

Projektowany natomiast system gospodarki odpadami jest zgodny z ustaleniami Krajowego Planu Gospodarki Odpadami oraz spełnia podstawowe uwarunkowania wynikające z krajowych i unijnych przepisów. Szczególne wyróżnienia w projekcie wojewódzkiego planu gospodarki odpadami przypadły następującym zagadnieniom:

- ✓ systematyczne podnoszenie wiedzy lokalnej ludności na temat zasad przyjętego systemu gospodarki odpadami oraz przyrodniczych i społecznych strat spowodowanych nieprawidłowym postępowaniem z odpadami, realizowane poprzez prelekcje, ulotki, konkursy, z wykorzystaniem lokalnych środków masowego przekazu;
- ✓ stworzenie gminnych systemów zbierania i transportu odpadów komunalnych uwzględniających segregację odpadów u źródła, w tym selektywne gromadzenie odpadów niebezpiecznych oraz okresowe zbieranie odpadów wielkogabarytowych i wyeksploatowanych urządzeń elektrycznych i elektronicznych;
- ✓ budowa na szczeblu gminy skutecznego systemu egzekwowania realizacji ustaleń gminnych PGO przez mieszkańców gminy, zwalczanie niewłaściwych praktyk w tym przedmiocie oraz wiarygodnego ewidencjonowania danych dotyczących wytwarzania i zbierania odpadów;
- ✓ zawiązywanie celowych związków gmin nakierowanych na wspólną realizację zadań dotyczących gospodarki odpadami;

- ✓ podjęcie działań mających na celu wprowadzanie, w ramach prawa miejscowego, obowiązku opłat za usuwanie i zagospodarowanie odpadów przez osoby fizyczne na rzecz gminy, która stałaby się jedyną stroną w umowach z podmiotami świadczącymi usługi w zakresie odbioru i dalszego postępowania z odpadami komunalnymi powstającymi na terenie gminy;
- ✓ ujednolicenie na szczeblu powiatowym możliwości wykorzystania osadów ściekowych z lokalnych oczyszczalni ścieków komunalnych adekwatnie do ich cech fizykochemicznych i sanitarnych;
- ✓ uwzględnienie w planach gospodarki odpadami harmonogramu zamykania i rekultywacji składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych wraz z podaniem sposobu finansowania.

2.2.4. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020

Wojewódzki program ochrony środowiska służy realizacji polityki ekologicznej państwa w skali regionalnej. Strategiczna część dokumentu zawiera cele perspektywiczne, średniookresowe, priorytetowe oraz określa kierunki działań. Cele perspektywiczne nawiązują do priorytetów VI Wspólnotowego Programu Działań w zakresie środowiska naturalnego, Polityki Ekologicznej Państwa oraz misji Strategii Rozwoju Województwa pomorskiego 2020. Mają one charakter stałych dążeń i perspektywę osiągnięcia poza rokiem 2020. Są to następujące cele:

- środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
- zrównoważone wykorzystanie energii, wody i zasobów naturalnych.

W obrębie w/w celów są cele średniookresowe, przewidziane do realizacji w latach 2013 – 2020. Są to:

- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych, w tym wód przybrzeżnych;
- osiągnięcie i utrzymanie standardów jakości środowiska, wpływających na warunki zdrowotne;
- budowa systemu gospodarki odpadami, który w pełni realizuje zasadę zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów, zapewnia wysoki stopień ich odzysku oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie;
- ochrona mieszkańców województwa i ich mienia przed zagrożeniami naturalnymi i skutkami katastrof naturalnych;

- kształtowanie u mieszkańców województwa pomorskiego postaw i nawyków proekologicznych oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska;
- aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska , zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu;
- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej, powstrzymanie procesu jej utraty oraz poprawa spójności systemu obszarów chronionych;
- dostosowywanie ekosystemów leśnych do zmian klimatycznych i warunków siedliskowych, przywracanie walorów ekologicznych obszarom rolniczym i ich zachowanie;
- racjonalizacja wykorzystania zasobów wód podziemnych, ochrona głównych zbiorników wód podziemnych stanowiących ważne źródło zaopatrzenia w wodę;
- zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin, eliminacja nielegalnego wydobycia oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków ich eksploatacji;
- wspieranie wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
- rozbudowa efektywnych systemów produkcji i dystrybucji energii oraz ograniczenie niekorzystnych oddziaływań energetyki na środowisko.

Konieczność wypełnienia postanowień Traktatu Stowarzyszeniowego z Unią Europejską wymusiła wyodrębnienie jednego celu priorytetowego, który należy zrealizować do 2015 r. Jest to wyposażenie w zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów wszystkich aglomeracji powyżej 15 000 RLM.

2.2.5. Plan gospodarki odpadami dla województwa pomorskiego 2018

Po rozpoznaniu stanu istniejącego w gospodarce odpadami na terenie województwa pomorskiego zidentyfikowano w planie gospodarki odpadami następujące problemy:

- ✓ odpady komunalne:
 - niska skuteczność selektywnego zbierania odpadów u źródła, zwłaszcza odpadów ulegających biodegradacji;
 - podmioty gospodarcze, które uzyskały zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania odpadów w niedostatecznym stopniu są kontrolowane pod kątem świadczonych usług, które wynikają z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie;
 - określenie rzeczywistej ilości wytworzonych odpadów komunalnych;
 - niska świadomość ekologiczna ogółu społeczeństwa w zakresie postępowania z odpadami;

- niska aktywność niektórych gmin w działaniach związanych z tworzeniem ponadgminnych jednostek organizacyjnych, które prowadziłyby kompleksową gospodarkę odpadami komunalnymi;
- spalanie odpadów w paleniskach domowych;
- praktyki podrzucania odpadów komunalnych.
- ✓ odpady niebezpieczne:
 - ograniczone źródła finansowania usuwania i unieszkodliwiania azbestu (brak możliwości bezpośredniego dofinansowania osób fizycznych będących właścicielami obiektów budowlanych zawierających azbest);
 - niewystarczająca ilość miejsc zbierania zużytych baterii i akumulatorów;
 - słabo funkcjonujący system zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego z gospodarstw domowych.
- ✓ odpady pozostałe:
 - wzrost ilości odpadów z grupy 17 w związku z realizacją projektów z zakresu robót drogowych i kolejowych oraz realizacją nowych inwestycji budowlanych;
 - nieprawidłowy sposób zagospodarowania osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych;
 - przedsiębiorstwa wodno – kanalizacyjne często nie mają możliwości samodzielnego tworzenia drogich instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych;
 - potrzeba kontroli sektora gospodarki odpadami opakowaniowymi w zakresie sprawozdawczości i realizacji nałożonych na przedsiębiorców obowiązków.

Na podstawie w/w problemów określono następujące cele do osiągnięcia w zakresie gospodarki odpadami w województwie pomorskim:

- ❖ zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów;
- ❖ zwiększenie udziału odzysku, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- ❖ zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowisko odpadów;
- ❖ wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
- ❖ rekultywacja, monitoring oraz nadzór i pielęgnacja zamkniętych składowisk odpadów;
- ❖ tworzenie regionów gospodarki odpadami i regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych;
- ❖ zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska;
- ❖ zwiększenie udziału przetwarzania odpadów komunalnych metodami termicznymi;

- ❖ objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich właścicieli nieruchomości w województwie;
- ❖ bieżąca aktualizacja bazy danych o gospodarce odpadami;
- ❖ rozwój selektywnego zbierania odpadów;
- ❖ prowadzenie ciągłej edukacji ekologicznej wszystkich mieszkańców województwa;
- ❖ zwiększenie efektywności selektywnego zbierania odpadów opakowaniowych;
- ❖ usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest do 2032 r.;
- ❖ sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB o stężeniu poniżej 50 ppm.

2.2.6. Regionalny program operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007 – 2013

W ramach osi priorytetowej 5 Środowisko i energetyka przyjazna środowisku zdefiniowano następujące cele:

- ✓ cel główny: poprawa stanu środowiska naturalnego i ograniczenie zagrożeń ekologicznych;
- ✓ cele szczegółowe:
 - poprawa funkcjonowania regionalnego systemu gospodarki odpadami
 - poprawa jakości infrastruktury gospodarki wodnej;
 - usprawnienie systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych;
 - wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
 - poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii.

Wsparcie w zakresie gospodarki odpadami dotyczy infrastruktury gospodarki odpadami o charakterze ponadlokalnym. Realizowane będą projekty zgodne z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami.

2.2.7. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata następne, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM 10 oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu.

Program ochrony powietrza jest dokumentem przygotowanym w celu określenia działań, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia wartości dopuszczalnych lub docelowych substancji w powietrzu. W celu określenia podstawowych kierunków działań niezbędnych do przywrócenia standardów jakości powietrza przyjęto w przedmiotowym programie następujące cele:

- zidentyfikowanie głównych przyczyn przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 i docelowo benzo(a)pirenu w analizowanej strefie;

- dokonywanie analizy prognozowanych efektów działań niewynikających bezpośrednio z POP;
- wykonanie analizy możliwych kierunków działań naprawczych;
- dokonanie wyboru kierunków działań niezbędnych do obniżenia stężeń pyłu PM10 i benzo(a)pirenu.

2.2.8. Program Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2015

Państwowy monitoring środowiska województwa pomorskiego na lata 2013 – 2015 został utworzony ustawą z dnia 10 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska w celu zapewnienia wiarygodnych informacji o stanie środowiska, i według art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska. Celem tego programu jest wspomaganie działań na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o:

- jakości elementów przyrodniczych, dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami oraz o obszarach występowania przekroczeń tych standardów;
- występujących zmianach jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo – skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych.

2.2.9. Prognoza oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN

W przedmiotowej prognozie przedstawiono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN.

Głównym celem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego programu było określenie wpływu realizacji programu oraz jego poszczególnych zadań na środowisko naturalne.

Cele strategiczne przedmiotowego programu są następujące:

- określenie możliwych zagrożeń dla środowiska naturalnego wynikające z realizacji działań przedstawionych w programie ochrony przed hałasem;
- wskazanie możliwości ograniczenia negatywnych oddziaływań na środowisko naturalne powstałe w wyniku realizacji zadań określonych w programie;
- określenie stopnia spójności działań naprawczych zaproponowanych w programie z działaniami zaproponowanymi w innych dokumentach.

2.3. Uwarunkowania wynikające z powiatowych dokumentów strategicznych

2.3.1. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025

W ramach obszaru Przestrzeń i środowisko przyrodnicze w Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do 2025 wyodrębniono następujący cel strategiczny: Ochrona środowiska przyrodniczego i przestrzennego powiatu. W celu jego realizacji wyodrębniono następujące cele szczegółowe:

- ochrona wysokich walorów przyrodniczych powiatu poprzez realizację zintegrowanych programów ochrony walorów przyrodniczych z wykorzystaniem nowoczesnych technik promocji obszaru;
- ustawiczna edukacja ekologiczna obywateli;
- rozwój alternatywnych i systemowych źródeł energii;
- wspomaganie rozwoju rybactwa i przetwórstwa rybnego;
- koordynacja działań w obrębie gospodarki odpadami stałymi na terenie powiatu;
- rozwój związków międzygminnych dla przeciwdziałania zagrożeniom ekologicznym;
- zachowanie dziedzictwa i tradycji regionalnej przy kształtowaniu krajobrazu architektonicznego.

Cel strategiczny rozwoju powiatu chojnickiego „Ochrona środowiska przyrodniczego i przestrzennego powiatu” odpowiada zapisom celu strategicznego Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego „Atrakcyjna przestrzeń”, a w szczególności celowi operacyjnemu „Dobry stan środowiska”. Cel ten odpowiada także zapisom piątego kluczowego wyzwania zawartego w raporcie POLSKA 2030 nazwanego „Bezpieczeństwo energetyczno – klimatyczne”. Miernikiem wyznaczenia osiągnięcia w/w celi jest zestaw wskaźników monitoringu wdrażania strategii rozwoju powiatu:

- powierzchnia powiatu prawem chroniona;
- zainstalowana moc urządzeń energetycznych na bazie odnawialnych źródeł energii i jej stosunek do całości zużytej energii;
- poziom zanieczyszczeń gazowych i pyłowych na obszarze powiatu;
- stopień skanalizowania poszczególnych gmin w powiecie;

- jakość wód w Jeziorze Charzykowskim oraz w rzece Brdzie i Wdzie.

2.3.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014

W Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego wyznaczono cele, kierunki i zadania ekologiczne analogicznie do Programu Ochrony Środowiska województw pomorskiego. Są to następujące cele perspektywiczne i strategiczne.

Cele perspektywiczne:

- ✓ środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- ✓ wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- ✓ ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
- ✓ zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

Cele strategiczne:

- ✓ zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, wykorzystanie zasobów wody w zlewniach, wyposażenie w zbiorcze systemy kanalizacji i oczyszczalnie ścieków oraz ochrona przed powodzią;
- ✓ polepszenie jakości powietrza, a przez to jakości życia mieszkańców;
- ✓ budowa systemu gospodarki odpadami, który w pełni realizuje zasadę zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów, zapewnia wysoki stopień ich odzysku oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie;
- ✓ zamknięcie składowisk nie spełniających standardów Unii Europejskiej. Zdecydowane przeciwdziałania porzucaniu odpadów w środowisku i dzikim składowiskom;
- ✓ zmniejszanie ryzyka wystąpienia poważnej awarii z udziałem substancji niebezpiecznych, a w przypadku jej wystąpienia eliminacja i ograniczenie jej skutków dla mieszkańców i środowiska;
- ✓ zmniejszenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców miast, wynikającej z ponadnormatywnego poziomu hałasu emitowanego przez środki transportu oraz źródła przemysłowe;
- ✓ ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych;
- ✓ wykształcenie wśród mieszkańców zachowań proekologicznych oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska i współuczestniczenia w procesach decyzyjnych;

- ✓ stworzenie skutecznego systemu prawnych, ekonomicznych i finansowych instrumentów polityki ekologicznej zapewniających efektywne realizowanie jej celów;
- ✓ ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej, powstrzymanie procesu jej utraty oraz poprawa spójności systemu obszarów chronionych ze szczególnym uwzględnieniem obszarów NATURA 2000;
- ✓ zwiększenie powierzchni i zasobów leśnych regionu oraz wzrost ich różnorodności biologicznej;
- ✓ zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych;
- ✓ zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin, zminimalizowanie niekorzystnych skutków ich eksploatacji oraz eliminacja nielegalnego wydobycia;
- ✓ racjonalne zużycie materiałów, wody i energii, wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów energii odnawialnej;
- ✓ wdrażanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w regionach wodnych, ograniczającego prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi i ochronę przed skutkami suszy.

2.3.3. Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025 zawiera podstawowe informacje dotyczące;

- zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami;
- metod zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
- propozycji dotyczących przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu;
- transgranicznego oddziaływania na środowisko;

Zapisy Strategii Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025 są spójne z wieloma programami i planami o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, wojewódzkim, regionalnym oraz lokalnym. Z punktu widzenia ochrony środowiska zapisy w tych dokumentach dotyczą przede wszystkim poprawy jakości powietrza i ograniczenia hałasu, jak również objęcia kolejnych terenów formami prawnej ochrony i promocji powiatu.

2.3.4. Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego 2010

Podstawą planowania gospodarki odpadami na terenie powiatu chojnickiego są założenia planów gospodarki odpadami wyższego szczebla. W związku z powyższym, zgodnie z założeniami przyjętymi

w krajowym i wojewódzkim planie gospodarki odpadami w Planie gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego przyjęto następujące cele:

- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska;
- zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów;
- zamknięcie wszystkich składowisk nie spełniających przepisów prawa;
- budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze.

W gospodarce odpadami komunalnymi poza ww. celami przyjęto również inne cele:

- objęcie 100% mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych;
- rozwój selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych w strumieniu odpadów komunalnych, wielkogabarytowych oraz z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej;
- eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów;
- rekultywacja składowisk nie spełniających wymagań ochrony środowiska;
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska;

W gospodarce odpadami z sektora gospodarczego przyjęto następujące cele główne:

- minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych poddawanych procesowi unieszkodliwiania poprzez składowanie;
- sukcesywne zwiększanie ilości odpadów poddawanych procesom odzysku;
- rozwój i organizacja nowych systemów zbierania odpadów niebezpiecznych.

Poza celami głównymi w gospodarce odpadami dla Powiatu Chojnickiego przyjęto następujące cele:

- rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytych baterii i akumulatorów;
- rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
- usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest do 2032 r.;
- unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych w specjalistycznych instalacjach;
- ograniczenie składowania i odzysk komunalnych osadów ściekowych;

- osiągnięcie w 2010 r. 50% poziomu odzysku odpadów z budów, remontów,
- wdrożenie systemu selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych;
- podnoszenie świadomości ekologicznej.

2.4. Uwarunkowania wynikające z gminnych dokumentów strategicznych

2.4.1. Strategia Rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2015

Wizja Gminy Czersk według przedmiotowej strategii to: „Czersk – synergia zasobności, sukcesów i natury, prosta droga do serca Borów. Jedna z gwiazd na mapie Pomorza. Pstrąg, kapusta i owoce lasu to nasze specjały, które nigdzie nie smakują tak jak tu. Dzieciom zapewniamy solidne wykształcenie, młokosom miłość, pokój i rock & roll, zaś dom niespokojnej starości czeka na dojrzałych gości... U nas się nie wypisz, ale wypoczniesz... Stąd jest przyjezdnych u nas wiele, w piątek, w świętek, na niedzielę.”

Ostatecznie wizję gminy sformułowano: „Nasz Czersk – urokliwe centrum turystyczne i gospodarcze gdzie zrównoważony rozwój spotyka się z naszymi zasadami: zaufaniem i zrozumieniem dla innych. Budując nasz dom chcemy troszczyć się o dobro ogółu, uczciwość i być codziennie uśmiechnięci.” Podstawowe cele strategiczne i operacyjne przyjęte w Strategii to:

- Wzmocnienie pozycji Czerska na mapie regionu:
 - wdrożenie programu współpracy z inwestorami i przedsiębiorcami, w szczególności dla tworzenia warunków do prowadzenia innowacyjnej działalności gospodarczej;
 - umocnienie skuteczności w pozyskiwaniu i wykorzystaniu środków zewnętrznych;
 - wykorzystywanie środowiska naturalnego do tworzenia całorocznych produktów turystycznych i usługowych.
- Wykreowanie warunków sprzyjających aktywizacji mieszkańców gminy
 - efektywny system oświaty i kultury służący rozwojowi kompetencji kluczowych w tym społecznych oraz współpracy mieszkańców;
 - wyłanianie reprezentantów grup społecznych i zawodowych w celu podejmowania wspólnych inicjatyw;
 - wzmacnianie wizerunku gminy, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.

2.4.2. Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk

W przedmiotowym programie wyodrębniono następujące cele i kierunki działań:

- poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji:
 - edukacja mieszkańców dotycząca spalania odpadów stałych;
 - informowanie mieszkańców nt. oszczędnego zużycia energii cieplnej;
 - rozbudowa sieci gazowej
- poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej:
 - wprowadzanie nowoczesnych technik spalania paliw;
 - modernizacja przestarzałych kotłowni;
 - poprawa jakości stosowanego paliwa lub zmiana paliwa na bardziej ekologiczne;
 - zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego;
- poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej:
 - poprawa kontroli pojazdów pod kątem dotrzymania wymaganych poziomów stężeń zanieczyszczeń w spalinach poprzez zakup nowoczesnych instrumentów diagnostycznych i edukację właścicieli warsztatów samochodowych;
 - wspomaganie systemów komunikacji zbiorowej;
 - budowa infrastruktury dla ruchu rowerowego.
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci:
 - zadania wodociągowe;
 - zadania kanalizacyjne.
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków:
 - przeprowadzenie analizy ekonomicznej celem identyfikacji obszarów gminy, w których budowa systemu kanalizacji jest szczególnie niekorzystna;
 - opracowanie systemu tworzenia przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie poprzez pomoc techniczną, finansową i doradczą.
- Identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych:
 - przeprowadzenie rocznych badań nad wpływem hodowli ryb łososiowatych na jakość wód powierzchniowych;
 - identyfikacja innych źródeł zanieczyszczeń wód w rejonie hodowli ryb;
- Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku;

- Gospodarka odpadami:
 - modernizacja składowiska w Nieżurawie;
 - program rekultywacji nieczynnych składowisk w gminie;
 - objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
 - objęcie selektywną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
 - odzysk i zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych;
 - odzysk i zagospodarowanie szczególnych kategorii odpadów.
- Lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo:
 - wsparcie indywidualnych przedsiębiorców w gospodarczym lub turystycznym zagospodarowaniu gleb nieprzydatnych rolniczo;
 - wspomaganie nowych przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej na rozpoczęcie nowych inwestycji.
- Lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo:
 - realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.
- Zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych.
- Zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie:
 - poprawa stanu nawierzchni głównych tras komunikacyjnych;
 - poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych.
- Zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie:
 - identyfikacja zakładów przemysłowych przekraczających dozwolone normy emisji hałasu;
 - pomoc w pozyskaniu środków oraz realizacja działań redukujących poziom emisji hałasu w tychże zakładach.
- Podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy:
 - program twinningowy pomiędzy gminą Czersk a niemiecką gminą partnerską Boizenburg;
 - szkolenia specjalistyczne dla pracowników Urzędu Miejskiego w ramach programów związanych z rozwojem zasobów ludzkich;
 - stworzenie programu wzrostu efektywności pracy i zarządzania w firmie ZUK Sp. z o.o. w ramach programów związanych ze wzrostem konkurencyjności przedsiębiorstw;
 - rozwój strony internetowej Urzędu Miejskiego.

- Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji:
 - organizacja programu edukacji ekologicznej w szkołach na terenie gminy;
 - organizacja programu edukacji ekologicznej w przedszkolach;
 - przygotowanie systemu informacji ekologicznej dla wszystkich mieszkańców gminy;
 - przygotowanie internetowego szkolenia ekologicznego dla mieszkańców gminy
- Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska:
 - dopracowanie koncepcji i złożenie wniosku na stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku;
 - organizacja COŚ w Czersku i rozpoczęcie działań statutowych polegających na szkoleniach, informowaniu i wspomaganiu pozyskiwania funduszy zewnętrznych na realizację działań w dziedzinie ochrony środowiska.

2.4.3. Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Czersk na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011

Na terenie gminy Czersk aby wdrożyć założenia planów wyższego rzędu w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Czersk wyznaczono następujące cele krótko i długookresowe:

1. modernizacja istniejącego składowiska w Nieżurawie;
2. objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
3. sukcesywne zwiększanie ilości odpadów poddawanych procesom odzysku;
4. objęcie selektywną zbiórką odpadów 100% mieszkańców gminy poprzez rozwinięcie pojemnikowego systemu w zabudowie wielorodzinnej oraz usprawnienie systemu workowego, zarówno w zabudowie wielorodzinnej, jak i jednorodzinnej;
5. odzysk odpadów ulegających biodegradacji na poziomie 25% ilości wytwarzanych odpadów organicznych poprzez zorganizowanie i wdrożenie systemu przydomowych kompostowni;
6. poprawa świadomości mieszkańców gminy w zakresie selektywnej zbiórki odpadów (w tym kompostowanie odpadów ulegających biodegradacji i odzysk odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych) poprzez działania edukacyjne;
7. usprawnienie systemu ewidencjonowania odpadów wytwarzanych w sektorze komunalnym i przemysłowym poprzez utworzenie gminnej bazy danych i zwiększenie systemu kontroli;
8. usprawnienie centralnego i przydomowego systemu kompostowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji do osiągnięcia zakładanych poziomów odzysku;
9. rekultywacja składowisk odpadów na terenie Gminy Czersk;

10. likwidacja składowisk leśnych;
11. kontynuacja edukacji ekologicznej w temacie właściwego postępowania z odpadami oraz w zakresie obowiązków wynikających z aktualnych uregulowań prawnych;
12. osiągnięcie zakładanych limitów odzysku poszczególnych frakcji wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych.

2.4.4. Wykaz uchwał z zakresu ochrony środowiska podjętych przez Radę Miejską w Czersku obowiązujących na terenie Gminy Czersk

- ✓ Uchwała Nr VI/35/11 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 21 kwietnia 2011 r. w sprawie zasad i trybu postępowania przy udzielaniu dotacji celowych na realizację zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz kryteriów wyboru inwestycji do finansowania;
- ✓ Uchwała Nr VIII/62/11 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie uznania terenów na obszarze Gminy Czersk za parki gminne;
- ✓ Uchwała Nr XV/106/12 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXIII/182/12 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- ✓ Uchwała nr XXV/204/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Rocznego programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Gminie Czersk”;
- ✓ Uchwała Nr XXV/205/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXV/206/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług, w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- ✓ Uchwała Nr XXV/207/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty;

- ✓ Uchwała Nr XXV/208/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXVII/224/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXX/234/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 26 września 2013 r. w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- ✓ Uchwała Nr XXXI/254/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 października 2013 r. w sprawie powierzenia Zakładowi Usług Komunalnych sp. z o.o. w Czersku zadania utworzenia i prowadzenia na terenie Gminy Czersk punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- ✓ Uchwała Nr XXXIII/260/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXXIII/261/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty;
- ✓ Uchwałą nr XXXIII/262/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXXIII/266/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie wyrażenia woli przystąpienia do opracowania i wdrażania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXXVII/308/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 27 marca 2014 r. w sprawie przyjęcia Roczno programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Gminie Czersk;
- ✓ Uchwała Nr XXXVIII/321/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 22 maja 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi;

- ✓ Uchwała Nr XXXVIII/322/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 22 maja 2014 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXXIII/260/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk;

3. Charakterystyka i ocena stanu środowiska Gminy Czersk

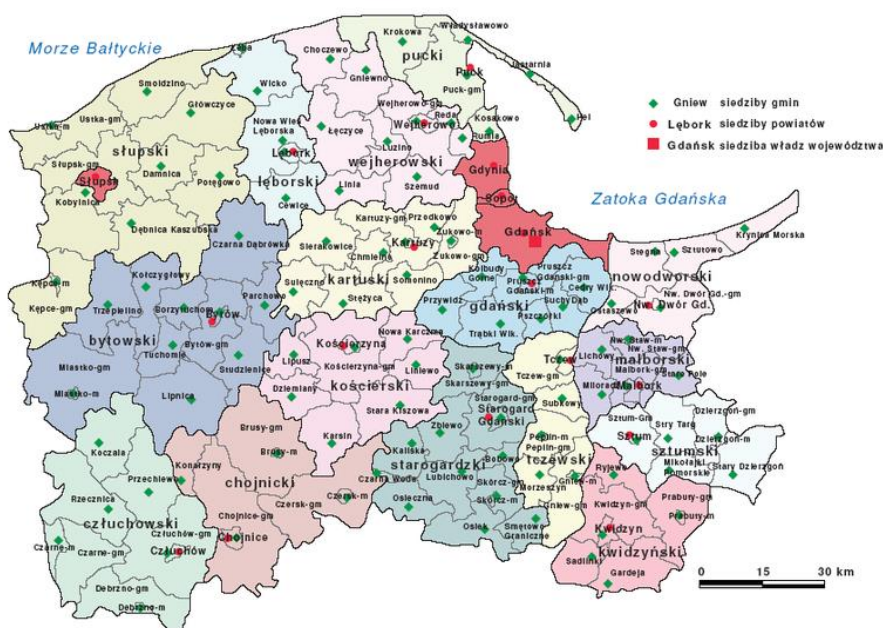
3.1. Podstawowe dane o gminie

3.1.1. Położenie i administracja gminy

Miejsko – wiejska Gmina Czersk usytuowana jest w powiecie chojnickim, w południowej części województwa pomorskiego na Pojezierzu Południowopomorskim w regionie Borów Tucholskich oraz w południowo – zachodniej części Równiny Charzykowskiej.

Gmina Czersk administracyjnie obejmuje miasto Czersk, podzielone na 4 osiedla, w tym: Osiedle Nr 1 „Centrum”, Osiedle Nr 2 „Chojnickie”, Osiedle Nr 3 „Starogardzkie” i Osiedle Nr 4 „Tucholskie” oraz 18 sołectw: Będźmierowice, Gotelp, Gutowiec, Klaskawa, Krzyż, Kurcze, Lipki, Łąg, Łąg Kolonia, Łubna, Mokre, Malachin, Odry, Rytel, Wieck, Zapędowo, Złotowo, Mosna.

Rysunek nr 1. Położenie gminy Czersk na tle województwa pomorskiego

Źródło: wikipedia.org

Gmina Czersk zajmuje powierzchnię 380 km² i graniczy:

- ❖ od części zachodniej z gminami: Brusy, Chojnice;
- ❖ od północy z gminami powiatu kościerskiego: Karsin, Stara Kiszewa;
- ❖ od części wschodniej z gminami powiatu starogardzkiego: Kaliska, Czarna Woda, Osieczna;
- ❖ od południa z gminami powiatu tucholskiego: Tuchola, Śliwice.

Miasto Czersk stanowi centrum aktywności społeczno-gospodarczej Gminy. W centrum Czerska, gdzie mieszczą się obiekty użyteczności publicznej (Urząd Miejski w Czersku, obiekty kulturalne i oświatowe – także szkoły specjalne i ponadgimnazjalne, do których przyjeżdżają uczniowie z całego obszaru Gminy oraz z gmin sąsiednich), funkcjonuje wiele podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w obszarze handlu i usług. Dostępność tego obszaru, z którego codziennie z różnych względów korzysta wielu mieszkańców regionu, zapewnia sieć dróg lokalnych i ponadlokalnych oraz wysoka częstotliwość połączeń komunikacyjnych.

Analizowana jednostka samorządu terytorialnego zajmuje obszar 380 km² (w tym: obszary wiejskie – 370 km², miasto – 10 km²), z tego 27% stanowią użytki rolne, natomiast 63% użytki leśne. Obszar Gminy stanowi 27,9% powierzchni powiatu chojnickiego.

3.1.2. Sytuacja demograficzna

Na koniec 2013 roku miasto i gminę zamieszkiwało 21 204 osób, z czego 9 697 w mieście i 11 507 na obszarach wiejskich. Czersk jest gminą miejską- wiejską jedną z 17 gmin miejsko – wiejskich w województwie pomorskim. Pod względem powierzchni gmina Czersk jest jedną z największych w województwie (4 miejsce wśród gmin miejsko – wiejskich i wiejskich). Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 57 osób/km² i jest niższa od średniej dla obszaru województwa (125 osób/km²).

Sieć osadniczą gminy tworzy miasto Czersk oraz 18 sołectw, na które składają się 64 miejscowości. Liczba mieszkańców sołectw mieści się w przedziale od 90 do 2 581. Liczba mieszkańców największego sołectwa – Rytel stanowi 22% ludności wiejskich obszarów gminy.

Zarówno liczba mieszkańców miasta jak i obszarów wiejskich gminy wskazuje na tendencję wzrostową, z wyjątkiem roku 1999, kiedy wystąpił 2 procentowy spadek liczby ludności na obszarach wiejskich. W latach 1995 – 2011 przybyło 875 mieszkańców miasta i 582 mieszkańców obszarów wiejskich.

Według prognozy demograficznej dla gminy zamieszczonej w opracowaniu pt.: „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Czersk na lata 2011 – 2026” opracowanej na podstawie długoterminowej prognozy liczby ludności opracowanej przez GUS, liczba mieszkańców gminy najprawdopodobniej będzie wzrastała. Na terenach wiejskich gminy w ciągu najbliższych 15 lat może nastąpić wzrost o ok. 1 000 osób, natomiast liczba mieszkańców miasta może nieznacznie się zmniejszyć.

Strukturę wieku mieszkańców gminy można określić jako korzystną. Najliczniejsze grupy wiekowe zarówno w mieście, jak i na terenach wiejskich gminy stanowi ludność w wieku produkcyjnym.

Podobnie jak na terenach innych gmin, w gminie Czersk w przeciągu ostatnich lat zachodził proces zmniejszania się liczby urodzeń, w wyniku którego systematycznie zmniejszała się liczba dzieci. Jednak w ostatnim czasie obserwuje się zwiększona liczbę urodzeń, ponieważ najliczniejszą grupę osób stanowią osoby w wieku 25 – 29 lat, a jest to grupa na którą przypada bardzo duży odsetek zawieranych małżeństw i urodzeń. Liczba najmłodszych dzieci w Czersku jest o niecałe 2% mniejsza niż młodzieży w wieku 15 – 19 lat, ale o 0,6 % większa, niż dzieci w wieku 5 – 9 lat. Natomiast na terenach wiejskich gminy liczba najmłodszych dzieci była o 1% niższa niż młodzieży w wieku 15 – 19 lat, ale o 0,4 % większa, niż dzieci w wieku 5 – 9 lat. W najbliższych latach może nastąpić więc nieznaczny wzrost liczny dzieci w wieku wczesnoszkolnym w gminie. Przewiduje się, że w roku 2018 do szkoły podstawowej będzie uczęszczała liczba uczniów ok. 7% wyższa niż w roku 2011/2012, natomiast liczba uczniów gimnazjum może zmniejszyć się o ok. 10%. W 2011 roku gminę zamieszkiwało 3 129 osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 59 lat, mężczyźni powyżej 64 lat), co stanowiło 14,5% ogółu mieszkańców. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 15% mieszkańców miasta i 14,1% mieszkańców wsi. W najbliższych latach wskaźnik ten może nieznacznie spadać. W porównaniu do średnich na obszarze województwa, gmina Czersk ma nieco korzystniejszą sytuację pod względem podziału mieszkańców w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych. Grupa mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym wynosiła w 2001 roku 20,4%, grupa poprodukcyjna była mniejsza i wynosiła 14,5%. Grupa osób w wieku produkcyjnym jest większa na obszarach wiejskich gminy i wynosiła 66,7%, tj.: 3,2% więcej niż w Czersku. Na uwagę zasługuje udział mieszkańców w grupie wiekowej 15 – 19 lat. Część z nich już obecnie, a pozostali w ciągu najbliższych 4 lat, wejdzie na lokalny rynek pracy powiększając grupę produkcyjną (grupa osób przechodząca w tym czasie do grupy poprodukcyjnej będzie mniej liczna). Łącznie w gminie grupa ta 15 – 19 lat) liczyła w 2011 roku 1 565 osób, co stanowiło 7,3% ogółu mieszkańców.

Udział poszczególnych grup produkcyjnych ma wpływ na wielkość wskaźnika obciążenia ekonomicznego, czyli liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. W gminie wskaźnik ten jest nieco mniej korzystny, niż średnio na obszarze województwa pomorskiego i w 2011 roku wynosił 58,6 wobec 55,6 (59,9 na wsi i 57,4 w Czersku). W gminie Czersk w 2011 roku miała miejsce nieznaczna przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (10 837 wobec 10 714), skutkiem czego wskaźnik feminizacji miał wartość 101 i był niższy niż wskaźnik dla województwa pomorskiego, który wynosił 105. Liczba kobiet na obszarach wiejskich gminy była niższa niż liczba mężczyzn (5 668 wobec 5 818) i wskaźnik feminizacji wynosił tam blisko 106 kobiet na 100 mężczyzn. Wskaźnik feminizacji jest dosyć zróżnicowany w poszczególnych grupach wiekowych zarówno w Czersku jak i na obszarach wiejskich gminy. Bardziej niekorzystna sytuacja występuje na obszarach wiejskich, co jest sytuacją dosyć typową dla wsi.

Obecnie największe znaczenie dla rozwoju demograficznego gminy ma wielkość wskaźnika w grupie 20 – 29 lat, ze względu na fakt, że grupa ta koncentruje największą liczbę zawieranych małżeństw i urodzeń. Niestety w grupie tej wskaźnik osiąga niska wartość – średnio 90 kobiet na 100 mężczyzn. W Czersku wskaźniki feminizacji są wyższe niż na wsi, chociaż w grupie wiekowej 10 – 14 lat wskaźnik jest bardzo niski i osiąga taką samą wartość średnią 88. Korzystniej natomiast przedstawia się wskaźnik w grupie 20 – 29 lat i wyniósł wartość 102. Znaczne zwiększenie wartości wskaźnika wśród ludności w wieku powyżej 60 lat jest wynikiem większej śmiertelności wśród mężczyzn i jest typowe dla polskich gmin.

Spadek wielkości urodzeń w porównaniu do lat 80 i początku lat 90. Jest w gminie dość znaczny podobnie jak w innych gminach. Do głównych przyczyn zjawiska spadku liczby urodzeń zaliczyć można: zmianę modelu życia ludności (posiadanie mniej dzieci, wzrost aktywności zawodowej kobiet, itp.), pogorszenie sytuacji ekonomicznej po 1989 roku- złe warunki finansowe ludności, bezrobocie, zła sytuacja mieszkaniowa, itp.

3.1.3. Powiązania komunikacyjne

Sieć dróg na terenie gminy Czersk stanowią: droga krajowa nr 22, wojewódzka nr 237, drogi powiatowe, gminne i zakładowe. Szkielet komunikacji samochodowej gminy stanowią droga krajowa nr 22, droga wojewódzka nr 237 oraz drogi powiatowe łączące główne miejscowości gminy z gminami ościennymi.

Podstawową drogą tranzytową na terenie gminy jest droga krajowa nr 22 Gorzów Wielkopolski – Chojnice – Czersk – Czarlin. Droga ma szczególne znaczenie, gdyż rozprowadza ruch na trasie Niemcy - kraje nadbałtyckie i Rosja, a jednocześnie łączy trzy największe miejscowości gminy oraz gminę Czersk z Chojnicami i Starogardem Gdańskim – ośrodkami powiatowymi. Ze względu na standard techniczny droga zaliczana jest do klasy GP (droga główna ruchu przyspieszonego). Droga przechodzi przez centrum Czerska, co jest niekorzystne ze względu na znaczny udział pojazdów ciężarowych w ruchu tranzytowym. W 2010 roku średnie natężenie ruchu na odcinku Czersk – Starogard Gdański – wynosiło 7 542 poj./dobę, a na odcinku Czersk – Chojnice 5 962 poj./dobę (średni dobowy ruch na drogach krajowych w Polsce wynosił w 2010 r. 9 888 poj./dobę).

Droga wojewódzka nr 237 stanowi połączenie gminy Czersk z gminą Tuchola i dalej z miastem Bydgoszcz. Pod względem standardu technicznego zaliczona jest do klasy G (droga główna). W 2010 r. średnie dobowe natężenie ruchu na odcinku Czersk – Tuchola wynosiło 2 121 poj./dobę (średni dobowy ruch na drogach wojewódzkich w województwie pomorskim wynosił w 2010 r. 3 599 poj./dobę).

Główne utrudnienia na terenie gminy Czersk w korzystaniu z dróg podstawowych dla funkcjonowania systemu to wytrasowanie przez miejscowości tranzytowe (Łąg, Czersk, Rytel), stan nawierzchni, liczne wyjazdy z dróg podporządkowanych i związane z tym ograniczenia prędkości. Należy zaznaczyć, że stan techniczny nawierzchni dróg ulega systematycznej poprawie w wyniku inwestycji drogowych ich zarządców.

Fundamentalne znaczenie dla funkcjonowania gminy ma sieć dróg powiatowych i gminnych. W najczęstszych, codziennych relacjach między miejscami pracy i zamieszkania droga krajowa i wojewódzka zapewniają obsługę tylko części gminy. Podstawowe znaczenie mają drogi powiatowe, które są połączeniami miejscowości z Czerskiem i z wspomnianymi wcześniej podstawowymi drogami gminy. Ranga tych dróg zdaje się być nieadekwatna do ich znaczenia dla północnej części województwa.

Najniższą kategorię połączeń stanowią drogi gminne, które zaliczone są do klasy L (drogi lokalne). Są to drogi o znaczeniu lokalnym służące miejscowym potrzebom. Ulice w mieście leżące w ciągu dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych należą do tej samej kategorii i klasy technicznej co te drogi.

Sieć dróg powiatowych na terenie opisywanej gminy jest gęsta i zapewnia obsługę większości wsi. Sieć tę uzupełniają drogi gminne. Nie mają one wielkiego znaczenia dla funkcjonowania gminy jako całości jednak są ważne ze względu na dostępność poszczególnych wsi i zespołów zabudowań i ich połączenie z siecią wyższego rzędu. Ich znaczenie opiera się głównie na udostępnianiu miejsc zamieszkania i miejsc pracy. Są ważne ze względu na prawidłową obsługę rolnictwa oraz dostępność turystyczną Borów Tucholskich.

Ruch na wszystkich drogach w gminie ma charakter gospodarczy, co oznacza, że w dni robocze jest większy niż w dni świąteczne.

Komunikacja kolejowa

Na terenie gminy znajdują się elementy infrastruktury kolejowej:

- linia 215 Laskowice Pomorskie – Bąk, odcinek Będźmierowice – Karsin, linia jednotorowa, niezelektryfikowana;
- linia 203 Tczew – Kostrzyn, odcinek Czarna Woda – Rytel, linia kategorii drugorzędnej, klasy C3 na całej długości, dwutorowa od Tczewa do Gutowca, jednotorowa od Gutowca (do Piły) do granicy gminy;
- linia 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia, jest częścią Magistrali Węglowej. Linia jednotorowa, niezelektryfikowana.

Elementami infrastruktury kolejowej na terenie gminy są bocznice kolejowe na stacjach: Czersk i Gutowiec, ale mają one ograniczoną przydatność.

Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne.

Gmina Czersk znajduje się w III strefie zasięgu obsługi lotniska komunikacyjnego w Gdańsku oraz w Bydgoszczy. Oba porty lotnicze oddalone są od Czerska około 1,5 godziny jazdy samochodem. Port lotniczy w Gdańsku jest położony w nieco bliższej odległości i oferuje więcej możliwości połączeń lotniczych z miastami w Europie, natomiast port w Bydgoszczy, położony w dalszej odległości, pełni rolę uzupełniającą względem Gdańska.

Na terenie gminy nie przebiega żaden żeglugowy szlak wodny. Szlaki kajakowe o znaczeniu ponadlokalnym znajdują się na Wdzie i Brdzie. Są to szlaki spływów kajakowych, ostatnio bardzo popularne. Wokół tych szlaków od kilku lat formuje się szereg inwestycji towarzyszących: wypożyczalnie sprzętu wodnego, usługi transportowe, noclegi itp. W tym kontekście w przyszłości, kierunek rozwoju bazy obsługi turystyki wodnej należy uznać za bardzo perspektywiczną i szybko rozwijającą się gałąź działalności gospodarczej.

Sieć tras rowerowych została określona w Planie zagospodarowania województwa pomorskiego. Składa się ona na terenie gminy z połączeń Czerska z ośrodkami sąsiednimi: Chojnicami, Brusami, Karsinem, Czarną Wodą, Śliwicami i Tucholą.

Na terenie gminy znajduje się dobrze rozwinięta sieć pieszych szlaków turystycznych. Szlaki piesze oraz do uprawiania nordic – walking koncentrują się w miejscowościach Wojtał, Rytel oraz w lasach na południu gminy w kierunku Fojutowa. Sieć szlaków jest modyfikowana w zależności od możliwości uzyskania zgody na przejście przez tereny Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

W ostatnich latach renesans przeżywa turystyka kajakowa organizowana w ramach 1 – 2 dniowych spływów. Szczególnie interesujące są spływy najbardziej malowniczymi odcinkami rzek: Brdy, Wdy i Wielkiego Kanału Brdy. Turystyka ta opiera się głównie o miejscowe wypożyczalnie sprzętu. Dla uprawiania tego typu sportu ważne jest urządzenie bezpiecznych nadbrzeży do zrzucania sprzętu wodnego oraz pomostów na trasie spływu. Główne węzły turystyki wodnej w gminie to Wojtał (rzeka Wda), Myłof, Rytel i Lutomski Most (rzeka Brda) oraz Rytel (Wielki Kanał Brdy). Miejscowości te wymagają stworzenia odpowiedniego dojazdu do lustra wody i umocnienia brzegu dla bezpieczeństwa uczestników tego rodzaju turystyki.

3.1.4. Gospodarka

Czersk należy do gmin o wysokim bezrobociu. Obecnie liczba osób bez pracy przekracza poziom bezrobocia w gminach posiadających porównywalną, a nawet większą liczbę ludności.

Głównymi działami przemysłowymi w gminie są przemysł drzewny i meblarski, rzemiosło związane z tą branżą oraz handel. Branżą ulegającą sukcesywnemu rozwojowi jest turystyka, w gminie jest zarejestrowanych 8 gospodarstw agroturystycznych. Szacuje się, że gminę odwiedza rocznie około 20 000 turystów.

Znaczącą pozycję zajmuje w gospodarce gminy rolnictwo, gospodarujące na nienajlepszych glebach.

Obserwuje się specjalizację Czerska w zakresie działalności produkcyjnej. Widać to na podstawie danych dotyczących liczby zakładów zajmujących się przetwórstwem drewna.

3.1.5. Rolnictwo

Powierzchnia gruntów ornych (w tym ugorowane, łąki, pastwiska, sady i ogrody, plantacje wieloletnie) w gminie Czerska na 2007 r. wynosi 9 901 ha. Gruntów nie użytkowanych rolniczo jest w gminie 27 830 ha.

Główne obszary zagospodarowane rolniczo znajdują się w granicach sołectw Będźmierowice, Łubna, Łąg Kolonia, Lipki, Gotelp, Malachin a w nieznacznym stopniu sołectw Rytel, Zapędowo, Mokre, Krzyż i Kurcze. Pozostałe sołectwa (Odry, Wieck, Gutowiec), jak również większa część sołectw Rytel, Zapędowo i Krzyż to głównie obszary leśne.

W mieście Czersk jedynie grunty na południowych i północnych rubieżach miasta użytkowane rolniczo.

W strukturze użytków rolnych grunty orne zajmują 66,01%, łąki – 20,09%, pastwiska – 8,26%. Tylko 0,76% powierzchni użytków rolnych zajmują sady.

Warunki glebowe do produkcji rolnej są stosunkowo trudne. Około 64% użytków rolnych stanowią grunty klasy bonitacyjnej V i VI. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej Gminy jest bardzo niski i wynosi 47,2. W strukturze zasiewów największa powierzchnia (ok. 73%) przeznaczona jest

na uprawę zbóż, a wśród zbóż około 74% stanowi żyto. Oprócz zbóż znacząca powierzchnia upraw przeznaczona jest na uprawę ziemniaków, tj. około 12% powierzchni zasiewów.

Struktura zasiewów jest skutkiem ograniczonych możliwości wyboru roślin uprawnych ze względu na jakość gleb i warunki klimatyczne.

W gospodarstwach prowadzących typowo rolniczą działalność największą część dochodów uzyskuje się najczęściej z działu produkcji zwierzęcej. W produkcji zwierzęcej bardzo ważną pozycję zajmuje hodowla bydła, w tym głównie produkcja mleka. Związane jest to ze stosunkowo wysokim udziałem w strukturze użytków rolnych trwałych użytków zielonych – 29,47%.

Duża grupa rolników, szczególnie nie posiadająca łąk i pastwisk zajmuje się chowem trzody chlewnej. Ta gałąź produkcji zwierzęcej jest bardzo rozpowszechniona w gminie Czersk.

3.2. Warunki środowiska geograficznego, w tym budowa geologiczna

Budowa geologiczna obszaru gminy została dobrze udokumentowana dzięki wykonaniu kilki głębokich otworów. Płytkie osady zostały przewiercone licznymi otworami hydrogeologicznymi. Rozpoznanie budowy geologicznej poza terenami zurbanizowanymi otworowymi jest niewielki. Informacja geologiczna może być zbierana jedynie w pobliżu głównych miejscowości gminy.

Najgłębsze skały obszaru opracowanie nawiercono w otworach poza obszarem gminy. Ogólny zarys budowy geologicznej kraju ujawnia między innymi, że przez obszar gminy przebiega strefa brzegu platformy prekambryjskiej przechodzącej w bruzdę kujawską. Pod kenozoikiem nawiercone zostały otwory jury i kredy. Są to głównie utwory węglanowe: margle i wapienne oraz skały klasyczne piaskowce. Strop tych utworów znajduje się na zmiennej głębokości, ale generalnie jest to 100 – 2000 m p.p.m. Na erozyjnym stropie kredy zdeponowane zostały piaski oligocenu. Na nich spoczywają drobnoziarniste piaski kwarcowe z domieszkami węgla brunatnych, które spotykane są w wierceniach hydrogeologicznych poza obszarem gminy. Ponad piaskami, w nielicznych otworach w północno-zachodniej części gminy, nawiercone zostały iły mioceńskie, zaliczane do ilów poznańskich. Iły te występują wysypowo i nie stanowią ciągłej serii.

Na skutek zlodowaceń i późniejszego formowania się dolin rzecznych, osady czwartorzędowe uległy rozdzieleniu na czwartorzęd glacialny i czwartorzęd fluwialny. Rozdzielenie to obecne jest zarówno w płaszczyźnie horyzontalnej jak i wertykalnej. Profil czwartorzędu wysoczyznowego reprezentują serie glin zwałowych 5 zlodowaceń i piasków fluwioglacjalnych o miąższości kilkudziesięciu metrów. Osady zalegają naprzemiennie. W otworach wiertniczych stwierdzono występowanie glin z wałowych o miąższości od 20 do 50 m w obrębie. Ponad nimi zalegają lokalne piaski o miąższości około kilkunastu metrów i następne gliny zwałowe, mające od kilku do 20 m miąższości. Nawiercone osady czwartorzędowe w obrębie wyspy Czerska i Rytla obejmują piaski średnie zalegające pod kilkunastometrową serią glin zwałowych. Generalnie osady czwartorzędu morenowego łącznie mają około 100 m miąższości.

W obrębie czwartorzędu powierzchni leśnych przeważają serie piaszczyste zdeponowane na glinach zwałowych starszych zlodowaceń, występujących wysypowo i w formie nieciągłych płatów. Profile te przecinane są głębokimi dolinami rzecznyymi, które w późniejszym okresie uległy zasypaniu młodszymi seriami piasków. Otwory zlokalizowane w obrębie kompleksów leśnych ukazują budowę piaszczystą, bez nadległej warstwy glin, spotykane w profilach wierceń zlokalizowanych na wysoczyznach. Piaski mają miąższość kilkunastu do kilkudziesięciu metrów, a glin i inne osady zawierające minerały ilaste zdarzają się w jej obrębie sporadycznie i to w formie wkładek.

Utwory powierzchniowe na terenie gminy to przede wszystkim piaski fluwioglacjalne różnych frakcji, w zależności od czynnika rzeźbotwórczego oraz wieku depozycji. Gliny zwałowe pojawiają się w wylesionej części gminy w obrębie wyspy Czerska, Rytla i Krzyża. Najprawdopodobniej gliny te to osady zwałowe stadiału głównego zlodowacenia północnopolskiego. Natomiast piaski i żwiry, z których zbudowany jest sandr Borów Tucholskich, posiada typowe cechy dla całego regionu. Im bliżej dolin rzecznych (w skali makro: Wdy i Brdy) tym bardziej wzrasta miąższość tych piasków, a ustępuje udział glin zwałowych w profilu geologicznym. Ponadto w miarę zbliżania się do osi dolin następują kolejno piaski fazy poznańskiej, osady fazy pomorskiej i w pobliżu koryt rzek piaski i żwiry holoceniowe. Jest to typowe następstwo geologiczne wynikające z ewolucji środowiska sandru.

Najmłodsze, holoceniowe osady, występują na terenie dolin rzecznych, w nielicznych rynnach zanikłych jezior, w misach jezior oraz w ogromnej ilości zagłębieniach wytopiskowych. Są to przede wszystkim torfy, namuły torfowe, mady rzeczne, osady degradacji zboczy oraz nanosy rzeczne w postaci piasków i żwirów. Osady te cechują się słabą zwięzłością, zmienną granulometrią i wysokim udziałem materii organicznej w postaci humusu lub kredy (węglanu wapnia).

Torfy występują na piaskach i żwirach nanośnych rzecznych w dolinach cieków i ich odnogach oraz w dnach zagłębieniach wytopiskowych. Torfowiska na terenie gminy można podzielić na dwie grupy obiektów: torfowiska naturalnego zaniku obiektów wodnych na terenach leśnych oraz torfowiska przekształcone, na gruntach użytkowych rolniczo w formie łąk i pastwisk. Pierwszą grupę stanowią najcenniejsze obiekty przyrodnicze Borów Tucholskich, w tym objęte ochroną rezerwatową (Mętno). Są to obiekty częściowo jeziorne, częściowo torfowiskowe. Są one siedliskiem cennych i unikatowych roślin.

Drugą grupą są torfowiska użytkowane rolniczo. Ich występowanie wiąże się ściśle z obniżeniami terenu oraz dolinami i zagłębieniami wytopiskowymi w obszarach leśnych. Są to przeważnie torfy typu niskiego, turzycowo-mszyste, w spągu z widocznymi śladami nierozłożonych części roślin, o miąższości przekraczającej niekiedy 4 m. Na terenach wysoczyznowych torfowiska praktycznie nie występują.

3.3. Zasoby kopalin

Kopaliny pospolite, jakich można by się spodziewać na terenie gminy to piaski i żwiry oraz torfy. Torfy jakie w gminie występują, mają duże powierzchnie i miąższość, mogące zbilansować nakłady poniesione na udostępnianie złoża. Są to torfy słabo nadające się do wykorzystania gospodarczego, jedynie jako nawóz lub ściółka. Warunki geologiczne w gminie nie rokują by nastąpiła tu eksploatacja złóż torfów. Na pozostałym obszarze gminy prowadzona może być co najwyżej eksploatacja kruszywa budowlanego na terenach sandrowych.

Na terenie gminy, w obrębie ewidencyjnym Odry, w lasach rejonu Kanalu Wdy występują złoża kruszyw naturalnych, udokumentowane w kategorii C2 (o niskim stopniu rozpoznania surowcowego). Jest to jedyny udokumentowany rejon perspektywiczny pod względem możliwości występowania kruszyw naturalnych na terenie gminy. Dotychczasowe prace poszukiwawcze nie potwierdziły innych rejonów gminy jako interesujących pod względem złożowym.

Na terenie gminy Czersk wyznaczono obszar i teren górniczy w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r., Nr 163, poz. 981 ze zm.). Obszar obejmuje fragment działki nr 582 położonej we wsi Pustki w obrębie ewidencyjnym Gotelp. Eksploatacji w obszarze górniczym podlegają kruszywa naturalne.

3.4. Warunki glebowe

Grunty Gminy Czersk należą do grupy terenów o niskiej przydatności dla rolnictwa wg wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej. Głównym uwarunkowaniem rozwoju struktury agrarnej są wysokiej jakości gleby. Tymczasem na wysoczyźnie morenowej i na obszarach sandrów wytworzyły się odrębne genetycznie typy gleb, z uwagi na różnice we właściwościach skały macierzystej. Na wysoczyźnie dominują tereny z glebami brunatnymi właściwymi i brunatnymi kwaśnymi i płowymi, wytworzonymi na piaskach gliniastych i glinach. Są to gleby kompleksu od 3 do 5. Jedynie kompleks 3 ma dobre parametry dla produkcji rolniczej.

Warunki glebowe do produkcji rolnej są stosunkowo trudne. Około 64% użytków rolnych stanowią grunty klasy V i VI. Użytki rolne stanowią 29,8% terenu gminy, w tym grunty orne (7 483 ha) – 66%, łąki (2 276 ha) – 20%, pastwiska (936 ha) – 8,2 %, sady (81 ha) – 0,71%, grunty pod stawami, rowami i grunty rolne zabudowane – (561 ha) – 5,09%, inne grunty – 6,1%. (źródło – obliczenia własne gminy, na podstawie zbiorczego rocznego wykazu gruntów na dzień 1.01.2004 r. wykonanego przez Wydział Geodezji Nieruchomości Starostwa Powiatowego w Chojnicach).

W strukturze zasiewów największa powierzchnia – 73,18% zajęta jest przez zboża, a wśród zbóż 73,72 % stanowi żyto. Oprócz zbóż znacząca powierzchnia upraw zajęta jest przez ziemniaki tj. 11,96% powierzchni zasiewów – (717 ha).

W zalesionej części gminy pojawiają się gleby bielicoziemne, bielice, glejobielicowe, płowe i rdzawe. Lokalnie pojawiają się gleby bielicoziemne lub rdzawe na utworach eolicznych. Są to odmiany leśne tych gleb.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej leży pomiędzy 40 a 50 pkt i należy do najniższych w województwie. Na terenie gminy, w zależności od lokalnych warunków glebowych, występują głównie uprawy zbóż. Na terenach rolnych przeważa kompleks glebowo – rolniczy 6 żytni słaby.

3.5. Użytkowanie gruntów

Lasy i grunty leśne zajmują 63% powierzchni miasta i gminy, co plasuje Czersk w grupie najbardziej zalesionych gmin w województwie. Największą powierzchnię w gminie zajmują bory świeże. Gleby leśne to przede wszystkim gleby rdzawe i bielicowe charakterystyczne dla siedlisk borowych. Pozostałe typy gleb występują fragmentarycznie. Uwilgotnienie gleb leśnych zależy od wielkości bieżących rocznych odpadów atmosferycznych ponieważ gospodarka wodna w przeważającej części ma charakter przemysłowy.

Na terenach położonych w pobliżu cieków i zbiorników wodnych z wysokim poziomem wód gruntowych, występują zbiorowiska łęgowe i olszowe, zadrzewienia wierzbowe oraz zbiorowiska roślinności torfowiskowej i szuwarowej. Powierzchnie te mimo iż są niewielkie, mają duże znaczenie dla gospodarki leśnej oraz są ważne ze względów krajobrazowych. Bardzo małe powierzchnie pokrywa roślinność lasów świeżych (grądów).

Stosunkowo duże powierzchnie na terenie gminy zajmują łąki i pastwiska. Na skutek gospodarki człowieka zbiorowiska roślinności łąkowej uległy degradacji polegającej na uproszczeniu ich składu gatunkowego, co powoduje zmniejszenie ich wartości krajobrazowych. Obecnie są to zbiorowiska łąk świeżych z dużym udziałem pospolitych gatunków roślin (głównie traw) takich jak: kupkówka pospolita, kłosówka welnista, wiechlina łąkowa, wiechlina zwyczajna, wyczyniec łąkowy, tomka wonna, jaskier ostry, mozga trzcinowata, szczaw zwyczajny.

Na siedliskach podmokłych, w obniżeniach terenu oraz w pobliżu zbiorników wodnych płynących i cieków występują zbiorowiska turzyc wysokich (turzyca prosowata, turzyca zastrzona, turzyca błotna) wraz z trzęślicą modrą, siedmiopalcznikiem błotnym i jaskrem wielkim. Zbiorowiska

szuwarowe z wartościowymi i atrakcyjnymi gatunkami roślin, zajmują niewielkie powierzchnie zachowane w rejonach o mało zmienionych stosunkach wodnych.

Na części porzuconych gruntów ornych następuje naturalny proces sukcesji wtórnej. W jego początkowej fazie dominują gatunki typowo senegalnych chwastów, następnie zaznacza się dominacja światłożądnych traw po czym teren zaczynają porastać krzewy i drzewa. W warunkach siedliskowych gminy grunty porolne pokrywa najczęściej kilku – kilkunastoletni nalot sosny zwyczajnej i brzozy brodawkowatej.

Na terenach przesuszonych rozwijają się zbiorowiska muraw napiaskowych z takimi gatunkami jak: kostrzewa czerwona, szczotliha siwa, kocanki piaskowe, szczaw polny, zawciąg pospolity. Zbiorowiska takie rozwijają się też na porzucanych gruntach ornych najslabszych klas bonitacji.

Krajobraz gminy wzbogacany jest przez śródpolne miedze porośnięte przez roślinność senegalną i krzewy. Zachowane wzdłuż niektórych rowów melioracyjnych wierzby występują często z krzewami czeremchy zwyczajnej i dzikiego bzu czarnego oraz drzewami olszy czarnej.

3.6. Warunki klimatyczne

Gmina Czersk należy do klimatycznej dzielnicy pomorskiej i przez znaczną część roku jest pod wpływem atlantyckich mas powietrza. Gmina Czersk znajduje się na obszarze określonym jako chłodny. Panujące tu warunki klimatyczne pozwalają na określenie panującego bioklimatu jako „dosyć silnie pobudzającego”. Takie cechy klimatu skłaniają do aktywnych form turystyki. Charakterystyczna jest długa jesień, dłuższa od wiosny o ok. 10 dni, co można tłumaczyć utratą ciepła na topnienie pokrywy lodowej z jezior oraz dłużej zalegającą pokrywą śnieżną. Okres wegetacyjny jest krótki i trwa ok. 205 – 210 dni. Najbardziej pochmurnym miesiącem jest listopad (21 dni z zachmurzeniem całkowitym lub zbliżonym do całkowitego). Najmniejsze zachmurzenie występuje we wrześniu i marcu. Dni z mgłą jest dużo, przy czym mgły koncentrują się głównie w sąsiedztwie akwenów, podmokłych łąk, bagien itp.

Lokalne warunki klimatyczne w poszczególnych fragmentach gminy są zróżnicowane zarówno pod względem nawietrzania jak również termiki i wilgotności. Różnice te są szczególnie wyraźne przy wyżowych typach pogody. Przedstawione warunki klimatyczne są zmodyfikowane ukształtowaniem powierzchni, ekspozycją zboczy, głębokością zalegania poziomu wód gruntowych oraz lesistością terenu. Większą część powierzchni gminy Czersk zajmują lasy, które łagodzą amplitudy temperatur, zmniejszają prędkość wiatru i wzbogacają powietrze w substancje lotne, korzystne dla zdrowia człowieka. Wyraźnie niekorzystne warunki klimatu lokalnego występują na polanach śródleśnych oraz w zagłębieniach i terenach podmokłych, gdzie tworzą się mgły i występują inwersje termiczne (a więc nad ranem i nocą jest tu chłodniej), dłużej trwają i częściej występują przymrozki. Warunki klimatu lokalnego

są najbardziej zróżnicowane w bezleśnej części obszaru, o urozmaiconej rzeźbie, ze zboczami o różnej wystawie i nachyleniu, jednak na ogół przeważa tu korzystny klimat lokalny. Roczne temperatury wynoszą 6,5 – 7,0°C. Lato jest dość chłodne i krótkie, trwa bowiem średnio 60 – 80 dni, natomiast zima jest stosunkowo długa i trwa 90 dni. Dni z temperaturą minimalną niższą od 0°C, (tzw. dni chłodnych) jest tu średnio 123, dni mroźnych (temp. maksymalna poniżej 0°C) jest 44, dni b. mroźnych (temp. maksymalna niższa lub równa – 10°C) jest ok. 2 dni w roku. Dni gorących (temp. maksymalna równa lub większa od 25°C) jest tu średnio 22 w roku. Obszar gminy Czersk należy do chłodniejszych rejonów Polski. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,9°C. Opady roczne wzrastają w kierunku północno – zachodnim od ok. 525 mm w rejonie Tucholi, poprzez ok. 600 – 650 mm. Maksimum opadów występuje w miesiącach letnich (VII – VIII), i zimowych (XII – I) minimum natomiast występuje wiosną (III – IV) i jesienią. W okresie wegetacyjnym (IV – IX) średni opad wynosi ok. 320 – 380 mm. Zdecydowaną przewagę mają wiatry z zachodniego wycinka horyzontu, a więc pd. – zach., zachodnie i pn. – zach.

Tabela nr 1. Skrajne wartości temperatur w wybranych okresach czasu dla Powiatu Chojnickiego

	2008		2010		2011		2012		2013	
	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C	dzień	wartość w °C
Minimalna temperatura	5.01	-11,4	26.01	-24,2	23.02	-22,9	6.02	-24,6	23.03	-17,6
Maksymalna temperatura	1.08	30,1	22.07	34,7	27.08	30,3	28.07	30,6	28.07	32,1

źródło: www.tutiempo.net (baza meteo Chojnice)

3.7. Zasoby wodne

3.7.1. Wody podziemne

Regionalizacja warunków hydrogeologicznych na obszarze gminy Czersk nawiązuje do dwudzielności budowy geologicznej w obrębie teras sandrowych i wysp wysoczyzny morenowej. Odmienne warunki panują w części wysoczyznowej gminy a odmienne w części sandrowej. Pomiedzy nimi rozciąga się niewielka strefa przejściowa.

Na całym obszarze gminy występują trzy piętra wodonośne. Najgłębiej położone jest piętro mezozoiczne, składające się z wód w utworach kredy. Jest to piętro o zasięgu regionalnym. Wody te eksploatowane są między innymi w Bydgoszczy i Grudziądzu. Piętro jest położone w znacznej głębokości. Wody te, badane w czynnych ujęciach w Bydgoszczy i Grudziądzu, wykazują podwyższoną mineralizację. Jest to poważne potencjalne źródło zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia.

Podobnie jak wody podziemne w utworach kredy, na terenie całej gminy występują trzeciorzędowe osady wodonośne. W części gminy posiadają one nadkład izolacyjny w postaci glin

plejstocénskich i ilów miocénskich. W północnej i wschodniej części gminy utwory te posiadają jedynie częściową izolację w postaci nieciągłych płatów i soczewek gliniastych i ilastych. Utwory tego piętra stanowią zasobne źródło zaopatrzenia ludności w wodę.

Wody podziemne w osadach plejstocénskich są intensywniej wykorzystywane gospodarczo. Ich występowanie związane jest z seriami interglacialnymi na obszarze wysoczyznowym i serią fluwioglacialną – na obszarze sandrowym. Na wyspie Czerska występują zwykle dwa poziomy wodonośne: głębszy, izolowany nadkładem kilkunastometrowej miąższości glin zwałowych, poziom użytkowy o zwierciadle napiętym. Wody tego poziomu ujmowane są między innymi studniami komunalnym. Drugi, płytszy poziom wodonośny, występuje pod kilkumetrowym nadkładem glin lub bez tego nadkładu. Jest to poziom eksploatowany w znacznym stopniu przez studnie gospodarskie.

Budowa geologiczna determinuje, poza występowaniem poziomów wodonośnych, również odporność układu hydrogeologicznego na przedostawanie się zanieczyszczeń z powierzchni terenu do wód podziemnych. Układ odporności jest większy tam, gdzie istnieje miąższa warstwa osadów słaboprzepuszczalnych ponad osadami wodonośnymi. W tym świetle za tereny najbardziej narażone na zanieczyszczenie wód podziemnych należy uznać tereny leśne w obrębie sandrów. Poza nielicznymi obszarami w rejonie wyspy morenowej Czerska, cała pozostała część gminy nie posiada dobrej izolacji wód podziemnych poziomu wodonośnego. Decyduje o tym przede wszystkim brak osadów słaboprzepuszczalnych w nadkładzie warstw wodonośnych. Lokalnie wysokim stopniem podatności na zanieczyszczenie charakteryzuje się także pierwszy, najpłytszy poziom wodonośny na wysoczyźnie, gdyż izolacja jest niewystarczającej miąższości.

Wody podziemne gminy zalegają w utworach sandrowych, a ich zasoby i wydajność uzależnione są od grubości warstwy wodonośnej i ilości odpadów. Głębokość poziomu wodonośnego waha się od 2 do 5 m p.p.m. i jest związana z poziomem wody w jeziorach i rzekach przepływających przez sandr. W dolinach i obniżeniach woda zalega płycej, od 0 do 1,5 m, w obrębie krawędzi występują wyсіki wód. Wody występujące płytko mogą być zanieczyszczone chemicznie i bakteriologicznie.

1 wariant) Na terenie gminy Czersk zlokalizowana jest część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych – GZWP 121. Jest to zbiornik międzymorenowy, czwartorzędowy o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych – 50 tys. m³/d, o klasie czystości 1 b (wody wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczone, odpowiadające normom do picia i celów gospodarczych).

2 wariant) Warunki hydrogeologiczne na obszarze gminy nie pozwoliły na spełnienie kryteriów wyznaczania Głównego Zbiornika Wód Podziemnych. Tym samym gmina położona jest poza wyznaczonymi GZWP. Najbliżej położony jest zbiornik międzymorenowy „Czersk” nr 121. Jest to obiekt o podwyższonych parametrach hydrogeologicznych, o niewielkiej powierzchni i częściowej izolacji.

Obszar gminy podzielony został według wytycznych Ramowej Dyrektywy Wodnej na jednolite części wód podziemnych, będące podstawą gospodarowania wodami podziemnymi. Większa, południowa część gminy znalazła się w obrębie jcwp PL_GB_2400_037 a mniejsza, północna należy do PL_GB_2400_030. Jednolite części wód podziemnych są podstawą do opracowania przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu opracowywania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy – Dz. U. Nr 106, poz. 882 z dnia 3 lipca 2009 r.).

3.7.2. Wody powierzchniowe

Przez obszar gminy przepływają cztery rzeki (Brda, jej dopływ Czerska Struga, Wda i jej dopływ Niechwaszcz), oraz kanały nawadniające (Wielki Kanał Brdy) Kanał Wdy, Kanał Niechwaszcz) z siecią rowów nawadniających o łącznej długości ok 340 km.

Na obszarze gminy występują jeziora typu morenowego i wytopiskowego. Jeziora na obszarze gminy są małe, do największych należą jeziora: Wieckie (40 ha), Ostrowite (40 ha), Świdno (18,5 ha).

Pozostałe jeziora w gminie nie zajmują dużych powierzchni, często położone są wśród, w mniej lub bardziej zabagnionych zagłębieniach.

Stawy hodowlane w północnej części gminy zajmują 24 ha. Wszystkie zbiorniki wodne naturalna i sztuczne na obszarze gminy (19) zajmują powierzchnię 309 ha.

Do największych sztucznych zbiorników należy zbiornik retencyjny w Mylofie (120, 0 ha) wybudowany w latach 1846 – 48, z zaporą o wysokości spiętrzenia wody 10 m, związany z systemem rowów nawadniających tzw. Łąki Czerskie, z Wielkim Kanałem Brdy.

3.8. Gospodarka wodno – ściekowa

3.8.1. Zaopatrzenie w wodę

Długość sieci wodociągowej zaopatrującej w wodę gminę to 230,5 km (wg danych na 31.12.2013 r.) w stosunku do 219,6 km z 2005 r. Miasto zwodociągowane jest w 99% (82,3% w 2005 r.), a gmina w 85% (55% w 2005 r.). Tak więc w stosunku do danych ujętych w Programie Ochrony Środowiska Gminy Czersk z 2005 roku ewidentnie widać, że na terenie gminy przybyło sieci wodociągowej w ciągu ostatnich lat i tym samym stopień zwodociągowania gminy jest coraz wyższy.

Ilość zużycia wody do celów komunalnych, przemysłowych oraz jej średnie zużycie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2008 – 2013 obrazuje tabela nr 2.

Woda rozprowadzana jest sieciami wodociagowymi o średnicach $\varnothing$ 300 – 90 mm w układzie pierścieniowo – rozgałęźnym.

Tabela nr 2. Ilość zużycia wody do celów komunalnych, przemysłowych oraz jej średnie zużycie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w wybranych okresach czasu dla Gminy Czersk

	2008 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
do celów komunalnych (m ³)	479 641,10	496 280,80	491 036,80	498 190,70	506 722,50
do celów przemysłowych (m ³)	23 862	24 322	24 465	22 418	21 989
średnie zużycie wody na 1 mieszkańca (m ³)	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05

źródło: Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku.

Źródłem wody pitnej dla Gminy Czersk są ujęcia wodociągów grupowych. Woda dostarczana jest do odbiorców grupowych, wiejskich, zakładowych i ujęć indywidualnych zlokalizowanych na poszczególnych działkach. W układzie gminy woda dostarczana jest w oddzielnych systemach dystrybucyjnych z ujęć zlokalizowanych we wsiach: Czersku, Odrach, Łęgu i Rytle. Ujęcia wyposażone są w studnie w wydzieloną i oznakowaną strefą ochrony bezpośredniej. W gminie Czersk wszystkie ujęcia wody mają aktualne dokumentacje hydrogeologiczne. Na podstawie tych dokumentacji odstąpiono od konieczności wyznaczania stref ochrony pośredniej ujęć. Zasięg poszczególnych ujęć przedstawia się następująco:

- ✓ Czersk – ul. Leśna – pobór wody z utworów o głębokości – 95,0 i 98,0 m., z ujęcia tego wodę otrzymuje miasto i poprowadzony jest wodociąg w kierunku północnym (do wsi Malachin, Mokre i Łubna) i południowym (Ostrowite, Kurcze, Dąbki). Wydajność łącznie z 2 studni – 196 m³/h;
- ✓ Łąg – pobór wody z utworów o głębokości 71,0 i 147,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wsie: Łąg, Lipki Górne, Lipki Dolne, Kęsza, Złe Mięso, Wądoły, Szalamaje, Zawada, Stare Prusy, Łąg Kolonia, Klonowice, Przyjaźnia, Kamionka, Gotelp i Pustki. Wydajność – 75 m³/h;
- ✓ Odry – pobór wody z utworów o głębokości 41,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wsie: Odry, Wojtał, Wieck. Wydajność – 40 m³/h;
- ✓ Ryteł – pobór wody z utworów o głębokości 76,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wieś Ryteł, trwa budowa sieci na terenie sołectwa Gutowiec. Wydajność - 41,0 m³/h.

Na terenie gminy woda ujmowana jest również z ujęć lokalnych:

- ✓ Myłof (Zapora) – ujęcie Ośrodka Hodowli Pstrąga o wydajności 33,0 i 60,0 m³/h;
- ✓ Kamionka – ujęcie o wydajności 10,0 m³/h.

Warto zaznaczyć, że na terenie gminy znajduje się 65 ujęć (pojedyncze studnie i zespoły studni) zaopatrujące w wodę głównie zakłady ale i obiekty użyteczności publicznej jak i mieszkańców gminy w wodę do spożycia.

Część ujęć pozostaje nieczynna. Monitoring poboru wód prowadzi się zaledwie na 11 ujęciach (w tym komunalnych), co może świadczyć, że większość ujęć pozostaje nieeksploatowana.

3.8.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Na terenie gminy Czersk znajdują się dwie aglomeracje, które funkcjonują w oparciu o dwie oczyszczalnie ścieków komunalnych. W Złotowie (gmina Czersk) pracuje mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków o maksymalnej wydajności istniejącej oczyszczalni ścieków w Czersku około 29 667 RLM, a jej przepustowość średnia 2 750 m³/d (maksymalna 275 m³/h). Długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Czersk aktualnie wynosi około 173,6 km, z której korzysta około 16 738 równoważnych mieszkańców. Dodatkowo na terenie aglomeracji w perspektywie do końca 2015 r. planowane jest zakończenie realizacji projektów obejmujących budowę około 27 km zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej (w położonych na terenie gminy Czersk miejscowościach: Gotelp, Lipki, Zle Mięso, Kęsza, Przyjaźnia, Mosna, Pustki oraz terenie miejscowości Czarna Woda w gminie Czarna Woda), wyniku której możliwe będzie objęcie systemem kanalizacji sanitarnej dodatkowo około 1 260 Mk. Po zakończeniu ww. przedsięwzięć zapewniony będzie dostęp do zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej dla wszystkich mieszkańców aglomeracji.

Aglomerację ustaliła Uchwała nr 611/XXX/13 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 maja 2013 roku w sprawie likwidacji dotychczasowej aglomeracji Czersk i wyznaczenia aglomeracji Czersk.

W obszar aglomeracji wchodzi teren części gminy Czarna Woda i Śliwice. Obszar przewidziany do wykonania kanalizacji sanitarnej obejmuje tereny o najintensywniejszej zabudowie. Docelowo kanalizacją ma zostać objętych ponad 20 tys. mieszkańców.

Drugą aglomerację Rytel ustanowiła uchwała nr 613/XXX/13 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 maja 2013 roku w sprawie wyznaczenia aglomeracji Rytel. Aglomeracja ta, o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 2 735, z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Rytel, obejmuje, położone w gminie Czersk miejscowości: Gutowiec, Kaliska, Kurkowo, Młynki, Rytel, Rytel-Dworzec i Rytel-Nadleśnictwo. Wielkość aglomeracji ustalono na 2 735. Maksymalna wydajność istniejącej oczyszczalni ścieków w miejscowości Rytel wynosi około 5 750 RLM, a jej przepustowość średnia 260 m³/d (maksymalna 61,7 m³/h). Długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Rytel aktualnie wynosi około 34,8 km, z której korzysta około 2 735 równoważnych mieszkańców.

W przedmiotowej aglomeracji nie ma potrzeby budowy nowej sieci kanalizacyjnej, gdyż wszyscy mieszkańcy aglomeracji mają zapewniony dostęp do istniejącej zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej.

Oczyszczalnia ścieków komunalnych na terenie wsi Złotowo w rejonie ul. Kilińskiego w Czersku działa w cyklu mechaniczno – biologicznym – chemicznym. Część biologiczną stanowi zblokowany reaktor typu BIOOXYBLOK pracujący w oparciu o metodę biologicznego oczyszczania ścieków osadem czynnym z przedłużonym napowietrzaniem. Oczyszczalnia powstała w 1995 roku. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest Czerska Struga. Oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) nie spełniająca standardów odprowadzanych ścieków w zakresie usuwania N i P określonych dla aglomeracji $\geq 100\ 000$ RLM. Jej przepustowość określona aktualnym pozwoleniem wodno – prawnym wynosi: $Q_{\text{śrd.}} = 1\ 200\ \text{m}^3/\text{d}$. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest Czerska Struga. Do 2015 roku planowane jest dwukrotne zwiększenie przepustowości oczyszczalni.

Oczyszczalnia ścieków komunalnych w Rytle, przy ul. Jatowskiej – to oczyszczalnia typu ARBF (Automatyczny Reaktor Biologiczny Flygta), pracujący w oparciu o metody biologiczno – chemiczne (osad czynny oraz chemiczne strącanie przy zastosowaniu koagulantu PIX). Obiekt powstał w 2002 roku. Wydajność oczyszczalni wynosi: $Q_{\text{śrd.}} = 260\ \text{m}^3/\text{d}$ – poza sezonem turystycznym, $Q_{\text{śrd.}} = 460\ \text{m}^3/\text{d}$ – w sezonie turystycznym. Wydajność oczyszczalni zmienia się w zależności od sezonu turystycznego. Aktualnie nie planuje się rozbudowy oczyszczalni.

W Mylofie działa lokalna mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków. Właścicielem oczyszczalni jest wspólnota mieszkańców w Mylofie. Wydajność oczyszczalni wynosi: $Q_{\text{śrd.}} = 20,4\ \text{m}^3/\text{d}$, $Q_{\text{maxd}} = 40,0\ \text{m}^3/\text{d}$. Odbiornikiem ścieków jest rzeka Brda.

Zwiększeniu stopnia skanalizowania gminy służy uchwalony przez Radę Miejską „Program budowy i finansowania przydomowych przepompowni ścieków na terenie Gminy Czersk”. Celem programu jest włączenie do systemu zbiorczej kanalizacji sanitarnej tych nieruchomości, które ze względów technicznych muszą być wyposażone w przydomowe przepompownie ścieków. Program ma zastosowanie w przypadkach podłączania nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej. Działanie to promuje podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

Tabela nr 3: Gospodarka ściekowa w gminie Czersk w latach 2010 – 2013

Lata	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osoba)	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w mieście Czersku	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w obszarze wiejskim gminy Czersk
2010	13 902	65,6	40,1	85,5
2011	15 031	70,7	43,1	102,3
2012	16 786	79,2	45,0	102,5
2013	17 057	80,0	46,2	102,7

źródło: Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku.

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że również w przypadku gospodarki ściekowej gmina kładzie duży nacisk na ekologię, ponieważ na przestrzeni czterech lat z sieci kanalizacyjnej zaczęło korzystać 80% mieszkańców gminy. Od 2010 roku do 2013 roku jest to skok o 14,4%. Takie działania eliminują negatywne skutki na środowisko naturalne przydomowych zbiorników na ścieki (szamb), które w momencie podłączania posesji do systemu kanalizacyjnego muszą być likwidowane.

3.9. Powietrze atmosferyczne

3.9.1. Niska emisja

Programy Ograniczenia Niskiej Emisji są programami wykonawczymi Programów Ochrony Środowiska, których uchwalenie jest obowiązkiem Gmin i Powiatów. Programy ONE przedstawiają metodologię finansowania, część merytoryczną oraz ogólne założenia.

Przepisy Unii Europejskiej dotyczące energii odnawialnej nakładają na Polskę obowiązek zwiększenia udziału procentowego energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej i ciepła do poziomu 20% najpóźniej do 2020 r.

PONE jest Programem wieloletnim, który zdecydowanie przyczynić się może do rozwoju Gminy Czersk i wzrostu zadowolenia mieszkańców. Aktywizuje lokalne firmy – więcej pieniędzy zostaje w regionie. Przyczynia się do stosowania na szeroką skalę nowatorskich rozwiązań technicznych:

- niższe koszty eksploatacji systemów grzewczych;
- niskie koszty realizacji inwestycji.

Zmniejszenie emisji dwutlenku węgla i innych substancji szkodliwych:

- wymierne efekty w zakresie ochrony środowiska w regionie;
- poprawa jakości życia i zdrowia mieszkańców
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu.

Przestarzałe i niesprawne urządzenia grzewcze, niska jakość węgla, spalanie w piecach odpadów (pociętych opon, worków foliowych, butelek plastikowych itp.), a także nieodpowiedni stan techniczny instalacji kotłowych mogą być przyczyną wielu chorób.

Z uwagi na niewielką wysokość kominów (do około 30 m) stosowanych w mieszkalnictwie, emisja szkodliwych substancji powoduje, przede wszystkim na obszarach gęsto zaludnionych, wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza. Zjawisko to nazywane niską emisją jest poważnym problemem ekologicznym i zdrowotnym lokalnych społeczności.

Niska emisja jest źródłem wielu zanieczyszczeń powietrza, m.in. pyłów PM oraz trwałych zanieczyszczeń organicznych, np. HCB, PCDD czy WWA. W raporcie Europejskiej Agencji Środowiska

„Air quality in Europe – 2012 report”¹ podano, że 21% ludności miast europejskich w 2010 r. było narażonych na nadmierne stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀, który jest jednym z najważniejszych zanieczyszczeń pod względem szkodliwości dla zdrowia ludzkiego występujących w powietrzu.

Z raportu wynika również, że liczba osób narażonych na nadmierne stężenie pyłu PM_{2,5}, a także benzo(a)pirenu (BaP) sięgała aż do 30% ludności miast europejskich.

Niska emisja w czasie, której są emitowane takie zanieczyszczenia, jak: wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne WWA, dioksyne, furany oraz metale ciężkie: rtęć, kadm, ołów, a także tlenki siarki i azotu, są odpowiedzialne za choroby układu oddechowego i krążenia, uszkodzenia wątroby, alergie, a w efekcie za wzrost śmiertelności ludności na terenach o wysokich wskaźnikach emisji tych substancji. W składzie chemicznym pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} również znajdują się groźne dla życia i zdrowia składniki chemiczne. Wśród nich np. rakotwórcze wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, najgroźniejsze z trucizn – dioksyne, metale ciężkie, związki chloru, dwutlenki siarki, tlenki azotu, tlenki węgla i wiele innych związków, łączących się ze sobą pod wpływem niekorzystnych warunków atmosferycznych.

Pyły PM₁₀ i PM_{2,5} stanowią poważny czynnik chorobotwórczy, gdyż osiadają na ściankach pęcherzyków płucnych utrudniając wymianę gazową, powodują podrażnienie naskórka i śluzówki, zapalenie górnych dróg oddechowych oraz wywołują choroby alergiczne, astmę, nowotwory płuc, gardła i krtani. Nie istnieje próg stężenia, poniżej którego negatywne skutki zdrowotne wynikające z oddziaływania pyłów na zdrowie ludzi nie występują. Grupą szczególnie narażoną na negatywne oddziaływanie pyłów są osoby starsze, dzieci oraz osoby cierpiące na choroby dróg oddechowych i układu krwionośnego.

Konieczność zmniejszenia narażenia ludności na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza w strefach, w których występują znaczne przekroczenia dopuszczalnych i docelowych poziomów zanieczyszczeń, a w szczególności PM₁₀, PM_{2,5} oraz emisji CO₂, wynika z obowiązującej w zakresie ochrony powietrza dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (CAFE). Wprowadza ona nowe zasady zarządzania jakością powietrza w strefach i aglomeracjach oraz wymusza podjęcie niezbędnych działań naprawczych tam, gdzie pomiary wykazują przekroczenia.

Konieczność podejmowania działań w zakresie ochrony powietrza wynika również z prawa krajowego, m.in. Ustawy z 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, ustawy z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, a także z Ustawy z 15 kwietnia 2011 r. o efektywności energetycznej.

W polskim prawie brakuje regulacji, dotyczących wytwarzania energii użytecznej z paliw stałych, przeznaczonych dla indywidualnych źródeł spalania w instalacjach gospodarstw domowych i małych obiektach energetycznych (piecach, kominkach, kotłach małej mocy), które mobilizowałyby

mieszkańców do inwestowania w przyjazne środowisku źródła ciepła. Możliwość taką daje jednak art. 96 ustawy – Prawo ochrony środowiska, mówiący o tym, że sejmik województwa może, w drodze uchwały, w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na środowisko lub na zabytki określić dla terenu województwa bądź jego części rodzaje lub jakość paliw dopuszczonych do stosowania, a także sposób realizacji i kontroli tego obowiązku.

Aby dokładniej przyjrzeć się problemowi niskiej emisji na terenie gminy proponuje się opracowanie Programu Ograniczenia Niskiej Emisji. Program również zawierał by wytyczne w kierunku edukacji społeczeństwa w temacie szkodliwości spalania m.in. odpadów w piecach i kominkach.

3.9.2. Zaopatrzenie w gaz i ciepło oraz energię elektryczną

Na terenie miasta Czersk rozprowadzenie gazu ziemnego do odbiorców odbywa się poprzez:

- system sieci gazowych średniego ciśnienia, przeznaczonych głównie do zasilania odbiorców o zapotrzebowaniu powyżej 70 Nm³/h oraz w pewnym zakresie małych odbiorców (w tym odbiorców domowych zlokalizowanych bezpośrednio przy gazociągach średniego ciśnienia;
- stacje redukcyjno – pomiarowe drugiego stopnia (SR-II°) redukujące gaz do niskiego ciśnienia;
- systemy sieci niskiego ciśnienia, zaopatrujące w gaz odbiorców o zaopatrzeniu do 70 Nm³/h.

Mieszkańcy miasta Czersk mają dostęp do gazu ziemnego dostarczanego siecią gazową, której długość zwiększa się z każdym rokiem. Rozbudowa sieci gazowej na terenie miasta wynika z coraz większego zainteresowania mieszkańców gazem, jako źródłem energii cieplnej. Dlatego też z każdym rokiem zwiększa się nie tylko długość sieci gazowej, ale i liczba odbiorców gazu. Obecnie gaz przewodowy nie jest dostępny dla mieszkańców wiejskich obszarów Gminy.

Miasto Czersk zasilane jest w gaz ziemny wysokometanowy GZ – 50 z krajowego systemu sieci gazowych gazociągiem wysokiego ciśnienia (w/c) o średnicy DN 150 i ciśnieniu roboczym 2,5 MPa relacji Grudziądz – Tuchola – Chojnice z odgałęzieniem do Czerska. Gazociąg ten zasila stację redukcyjno – pomiarową pierwszego stopnia, zlokalizowaną w zachodniej części miasta Czersk.

W stacji tej ciśnienie gazu ziemnego GZ – 50 redukowane jest do poziomu 0,4 MPa i dalej rozprowadzone systemem sieci średniego ciśnienia (ś/c).

Rozprowadzenie gazu GZ – 50 na terenie miasta Czersk odbywa się gazociągami średniego i niskiego ciśnienia. Gazociągi średniego ciśnienia zasilają dwie stacje redukcyjno-pomiarowe drugiego stopnia (SR-II°), tj.:

- SR-II° nr 1 zlokalizowana przy ul. Kwiatowej (rejon bilansowy nr II);
- SR-II° nr 2 zlokalizowana przy ul. Łubianka (rejon bilansowy nr II).

Ze stacji redukcyjnej drugiego stopnia nr 2 (Łubianka) gaz ziemny rozprowadzany jest systemem gazociągów średniego i niskiego ciśnienia w dwóch podstawowych kierunkach:

- kierunek północny (rejon bilansowy nr II);
- kierunek południowy i południowo-wschodni (rejon bilansowy nr III).

Ze stacji redukcyjnej drugiego stopnia nr 1 (Kwiatowa) gaz ziemny rozprowadzany jest systemem gazociągów średniego i niskiego ciśnienia w następujących kierunkach:

- kierunek wschodni i dalej centralny (rejon bilansowy nr II i nr I);
- kierunek południowy i południowo-wschodni (rejon bilansowy nr IV).

Mapa Systemu Dystrybucyjnego Pomorskiej Spółki Gazownictwa oraz dane Spółki dotyczące stopnia gazyfikacji poszczególnych miejscowości na terenie Gminy potwierdzają, iż żadna z miejscowości na obszarach wiejskich gminy Czersk nie została dotychczas zgazyfikowana oraz wskazują, że nie planuje się takich działań w najbliższych latach.

Na terenie miasta Czersk istnieje centralny system ciepłowniczy obsługiwany przez VAPO Sp. z o.o., ul. Bydgoska 1/3, 87 – 100 Toruń. Natomiast ogrzewanie budynków usytuowanych na obszarach wiejskich Gminy oraz za części Miasta obsługiwanej przez centralny system ciepłowniczy, odbywa się za pomocą indywidualnych kotłowni spalających najczęściej węgiel i drewno, a w mniejszym stopniu olej opałowy. Kotłownie lokalne obsługują natomiast budynki wielorodzinne i budynki użyteczności publicznej.

Na terenie gminy Czersk energia ciepła wykorzystywana jest:

- na ogrzewanie pomieszczeń i przygotowania ciepłej wody użytkowej w budownictwie mieszkaniowym;
- do przygotowania posiłków w gospodarstwach domowych;
- na potrzeby zakładów przemysłowych (ogrzewanie, c.w.u., technologia);
- do ogrzewania pomieszczeń i przygotowania c.w.u. i na potrzeby technologiczne (w kuchniach) w szkołach i innych obiektach usługowych i użyteczności publicznej.

Sieć ciepłownicza funkcjonująca na terenie miasta Czersk obsługuje:

- za pomocą kotłowni zlokalizowanej przy ul. Gen. Maczka 6:
 - budynki wielorodzinne wchodzące w skład zasobów spółdzielni Mieszkaniowej w Chojnicach
 - w Wspólnoty Mieszkaniowej usytuowane przy ul. Gen. Maczka, Gen. Andersa, Gen. Hallera, Dworcowej;
 - budynki użyteczności publicznej; Szkołę Podstawową nr 1 oraz budynek administracyjny przy ul. Dworcowej 31;
- za pomocą kotłowni przy ul. Przytorowej:
 - budynki wchodzące w skład zasobów komunalnych oraz zasobów wspólnot mieszkaniowych przy ul. Przytorowej i Transportowców.

Źródłem ciepła dla budynków jednorodzinnych jak i wielorodzinnych na terenie miasta Czerska są najczęściej kotłownie opalane węglem, drewnem i gazem. Wysoko świadomość ekologiczna mieszkańców oraz systematyczna gazyfikacja obszaru gminy wynikająca ze wzrostu liczny mieszkańców wpływa na coraz szersze zastosowanie gazu w ogrzewaniu budynków mieszkalnych i związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, usytuowanych na terenie miast Czersk.

Zupełnie inna struktura paliw energetycznych występuje na terenie obszarów wiejskich gminy Czersk, gdzie najpopularniejszym paliwem jest węgiel i drewno. Zarówno budynki wielorodzinne jak i jednorodzinne w największym stopniu korzystają z pieców opalanych węglem oraz drewnem, co wynika z jego wysokiej dostępności związanej z dużą powierzchnią lasów na terenie gminy.

W skład systemu elektroenergetycznego (SEE) miasta i gminy Czersk wchodzi: Stacje GPZ (Główny Punkt Zasilania), sieci wysokiego napięcia (WN), średniego napięcia 15kV (SN) i niskiego napięcia 0,4 kV (nn) oraz stacje transformatorowe 15 kV/ 0,4 kV. Energia elektryczna dla miasta i gminy Czersk dostarczana jest GZP „Czersk”, która zlokalizowana jest w północnej części miasta Czersk oraz GPZ „Chojnice Przemysłowa” zlokalizowanej w Chojnicach. GPZ „Czersk” zasilą miasto oraz wschodnią i środkową część gminy Czersk, natomiast GPZ „Chojnice Przemysłowa” zasilą zachodnie obszary gminy Czersk.

GPZ „Czersk” wyposażona jest w dwa transformatory o mocy jednostkowej 16 MVA. Podczas normalnej pracy systemu, energia elektryczna przesyłana jest do GPZ-tu liniami zasilającymi wysokiego napięcia (WN) o napięciu 110 kV relacji GPZ „Czarna Woda”- GPZ „Czersk”. Linie te są liniami napowietrznymi. Ze stacji GZP „Czersk” wypracowanych jest 12 linii średniego napięcia (SN) zasilających miasto i gminę Czersk. Linie te współpracują z głównymi punktami zasilania zlokalizowanymi w Tucholi, Brusach i Czarnej Wodzie. Gmina Czersk posiada otwarty układ sieci SN kablowej. W perspektywie najbliższych lat Zakład Energetyczny Chojnice nie przewiduje znacznej rozbudowy istniejącego systemu elektroenergetycznego.

Podstawowym zadaniem stacji GZP jest przetwarzanie energii elektrycznej i „wprowadzenie” jej w lokalną sieć rozdzielczą średniego napięcia 15kV zasilającą odbiorców przemysłowych i komunalnych. Stąd lokalizacja stacji, a także moc znamieniowa transformatorów, jest ściśle związana z zapotrzebowaniem na energię elektryczną na danym obszarze. Na terenie gminy Czersk jest zlokalizowana jedna ze stacji, która znajduje się w północnej części miasta Czersk.

Podstawowa linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia (110 kV) przebiegająca przez miasto i gminę Czersk łączy GZP „Czarna Woda” z GZP „Czersk”. Jest to linia napowietrzna a jej długość wynosi 12 km. Ponadto przez zachodni obszar gminy przebiega druga linia WN (110 kV) relacji GZP „Chojnice Kościarska” – GZP „Brusy”. Łączna długość obu linii WN wynosi ok. 24 km.

Sieć średniego napięcia 15 kV pracuje w oparciu o stacje 110/15 kV w układzie pierścieniowym otwartym o promieniowych odgałęzieniach, umożliwiającym wielostronne zasilanie odbiorców.

Linie SN wyprowadzone z GPZ „Czersk” łączą się z trzema stacjami GPZ, tj. „Brusy”, GPZ „Tuchola”, GPZ „Czarna Woda”, zapewniając odbiorcom w gminie Czersk pełną rezerwę zasilania.

3.9.3. Odnawialne źródła energii

Energia wiatru

Polska położona jest w strefie o przeciętnych warunkach wietrzności, z prędkościami wiatru na poziomie 3,5 – 4,5 m/s. Dla obszaru Polski maksymalne sezonowe zasoby energii wiatru dość dobrze pokrywają się z maksymalnym zapotrzebowaniem na energię ciepłą, czyli okresem występowania najniższych temperatur, trzeba zatem stwierdzić, że korzystanie z tego źródła energii jest jak najbardziej uzasadnione.

Energia wiatru należy do odnawialnych źródeł energii, nie jest jednak dla środowiska neutralna. W praktyce bowiem elektrownie wiatrowe mogą wywierać negatywny wpływ na otoczenie – ludzi, ptaki oraz krajobraz. Problemem jest np. wytwarzany przez turbiny wiatrowe monotonny hałas o niskim natężeniu, który niekorzystnie oddziałuje na psychikę człowieka. Innym ujemnym aspektem jest wpływ elektrowni na ptaki. Nie można też zapomnieć o ujemnym wpływie farm na krajobraz, zajmują one bowiem duże powierzchnie i zlokalizowane są często w rejonach turystycznych lub nadmorskich, co zniechęca część osób do odwiedzenia takich miejsc. Instalacje wiatrowe utrudniają także rozchodzenie się fal radiowych.

Gmina Czersk nie leży na obszarze o korzystnych warunkach dla rozwoju energetyki wiatrowej, bowiem na jej terenie energia wiatru na wysokości 30 metrów nad poziomem gruntu wynosi 1000 kWh/m² i jednocześnie na jej obszarze znajduje się park krajobrazowy oraz obszar Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony „Bory Tucholskie”, co w znacznym zakresie ogranicza możliwość budowy elektrowni wiatrowych na tym terenie. Usytuowanie obszarów chronionych na terenie gminy jest jednym z przeciwwskazań lokalizacyjnych określonych w Studium Możliwości Rozwoju Energetyki Wiatrowej w Województwie Pomorskim. Zgodnie z zapisami Studium, z uwagi na uwarunkowania prawne, przyrodnicze, krajobrazowe i sozologiczne, należy uznać za wyłączone dla lokalizacji elektrowni wiatrowych następujące obszary:

- wszystkie tereny objęte formami ochrony przyrody;
- projektowane obszary ochronne, w tym zwłaszcza obszary planowane do włączenia do Słowińskiego Parku Narodowego oraz wytypowane w ramach tworzenia Europejskiej Sieci

Obszarów Chronionych NATURA 2000, projektowane i postulowane zespoły przyrodniczo – krajobrazowe;

- tereny tworzące podstawę ekologiczną województwa, której zasięg określony został w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego;
- tereny położone w strefach ekspozycji obiektów dziedzictwa kulturowego: pomników historii, cennych założeń urbanistycznych i ruralistycznych oraz założeń zamkowych, parkowo – pałacowych i parkowo – dworskich;
- tereny zabudowy mieszkaniowej oraz intensywnego wypoczynku ze strefą 500 m, ze względu na hałas oraz występowanie efektu stroboskopowego;
- tereny w otoczeniu lotnisk wraz z polami wznoszenia i podejścia do lądowania.

Energia wodna

Na terenie gminy zlokalizowane są dwie małe elektrownie wodne na rzece Brdzie – są to elektrownie we wsi Myłof (Zapora o mocy 800 kW i Zakład Hodowli Pstrąga o mocy 50 kW), jedna na rzece Wda we wsi Wojtał o mocy 22 kW oraz elektrownia we wsi Zawada o mocy 32 kW.

3.9.4. Jakość powietrza

Pod względem aerosanitarnym, miasto i gmina Czersk ma stosunkowo dobre warunki, wynikające z sąsiedztwa z dużymi obszarami leśnymi oraz stosunkowo małego stopnia uprzemysłowienia. Na terenie miasta i gminy Czersk przeprowadzane były badania jakości powietrza atmosferycznego ze względu na potencjalne zagrożenie zanieczyszczeniami pochodzącymi z zakładów przemysłowych oraz kotłowni i indywidualnych palenisk domowych.

Według analizy zawartej w Strategii Ekorozwoju Powiatu Chojnickiego zdecydowanie wyższy poziom zanieczyszczenia powietrza występuje w sezonie grzewczym, przy czym największe zróżnicowanie występuje w miastach, gdzie ogrzewanie jest prowadzone przez lokalne kotłownie i indywidualne paleniska węglowe.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza jest spalanie paliw. Należą do nich przede wszystkim kotłownie, paleniska domowe i pojazdy mechaniczne. Działania Gminy Czersk skupiły się głównie na rozbudowie sieci gazowniczej, w celu umożliwienia mieszkańcom zmiany rodzaju ogrzewania na gazowe. W kwestii ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery podjęto działania mające na celu zcentralizowanie miejsc wytwarzania energii cieplnej. Według analizy zawartej w Strategii Ekorozwoju Powiatu Chojnickiego zdecydowanie wyższy poziom zanieczyszczenia powietrza występuje w sezonie grzewczym, przy czym największe zróżnicowanie występuje w miastach, gdzie ogrzewanie jest prowadzone przez kotłownie i indywidualne paleniska węglowe.

Według analiz zawartych w Rocznej Ocenie Jakości Powietrza w woj. pomorskim sporządzanej przez WIOŚ Gdańsk wartości średnioroczne dwutlenku azotu i benzenu przedstawiają się następująco:

Tabela nr 4. Średnioroczne stężenie dwutlenku azotu i benzenu

Stacja pomiarowa	Dwutlenek azotu (NO ₂)			benzen		
	Średnia roczna µg/m ³					
	2008	2012	2013	2008	2012	2013
Czersk ul. Szkolna	8,7	9,5	10,0			3,0
Czersk ul. Chojnicka	13,6	14,5	-			
Czersk (bez szczegółowej lokalizacji)				2,2	3,4	

źródło: Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2008 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2012 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2013 r., Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku.

W rocznej ocenie jakości powietrza Czersk został zaliczony do strefy pomorskiej, tj. obejmującej obszar woj. pomorskiego w wykluczeniu aglomeracji trójmiejskiej. Poniższa tabela zawiera klasyfikacje tej strefy z uwzględnieniem parametrów kryterialnych pod kątem ochrony zdrowia.

Tabela nr 5. Klasyfikacja strefy pomorskiej – poziomy substancji w powietrzu

Parametr	Klasyfikacja dla strefy pomorskiej			Opis
	2008	2012	2013	
Dwutlenek siarki SO ₂	A	A	A	Dopuszczalny poziom to nie więcej niż 24 przypadki przekraczania poziomu 350 µg/m ³ w czasie 1 godziny, i nie więcej niż 3 przypadki przekroczenia poziomu 125 µg/m ³ w czasie 24 godzin
Dwutlenek azotu NO ₂	A	A	A	Dopuszczalny poziom to nie więcej niż 18 przypadków przekraczania poziomu 200 µg/m ³ w czasie 1 godziny, i poziom nie większy niż 40 µg/m ³ w czasie roku
Benzen	A	A	A	Dopuszczalny poziom nie większy niż 5 µg/m ³
Tlenek węgla	-	A	A	Dopuszczalny poziom nie większy niż 5 000 µg/m ³ w czasie 8 godzin
Pył zawieszony PM ₁₀	A	A-C	A-C	Więcej niż 35 przypadków przekroczenia poziomu 50 µg/m ³ w ciągu 24 godzin i poziom przekraczający 40 µg/m ³ w roku
Pył zawieszony PM _{2,5}	-	A-B	A-C	Poziom przekraczający 25 µg/m ³ i nie większy niż 27 µg/m ³ w ciągu roku

źródło: Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2008 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2012 r., Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2013 r., Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku.

W związku z wyżej przytoczonymi wynikami badań zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego można uznać, iż miasto i gmina Czersk zalicza się do obszarów o korzystnych warunkach aerosanitarnych. Związane jest to ze stosunkowo niskim stopniem uprzemysłowienia oraz bliskim sąsiedztwem dużych kompleksów leśnych. Sytuacja taka może stymulować rozwój turystyki pieszej i rowerowej a także może mieć wpływ na wybór miejsca do osiedlenia mieszkańców kraju, szczególnie tych rejonów, gdzie są przekroczone znacznie standardy jakości powietrza.

3.10. Hałas

Hałasem nazywa się wszystkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechanicznego ośrodka sprężystego oddziałujące na organizm ludzki. Hałas uważany jest za czynnik zanieczyszczający środowisko. Obiekty przemysłowe, ruch drogowy, kolejowy stanowią główne źródła emisji hałasu do środowiska, a tym samym kształtują klimat akustyczny w rejonie ich oddziaływania. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub, co najmniej na tym poziomie jak i na zmniejszeniu poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Do głównych źródeł uciążliwości akustycznej na terenie Gminy Czersk należą:

- hałas komunikacyjny;
- hałas przemysłowy.

3.10.1. Hałas komunikacyjny

Pod pojęciem hałasu komunikacyjnego rozumie się hałas pochodzący od środków transportu poruszających się po wszelkiego rodzaju drogach. Jest to hałas typu liniowego (60 dB w dzień i 50 dB w nocy) dla dwujezdniowego odcinka w granicach miasta wynosi odpowiednio 150 m i 240 m. Wyznaczono go w oparciu o prognozowane natężenie ruchu dla roku 2025.

WIOŚ Gdańsk w ramach prowadzonego monitoringu zagrożeń przed hałasem prowadził i będzie w latach następnych badania hałasu komunikacyjnego na terenie województwa pomorskiego. Badaniami tymi jednak nie zostały objęte żadne z dróg przebiegających przez teren Gminy Czersk.

Wobec powyższego punktem wyjściowym powinno być więc prowadzenie monitoringu hałasu na terenie gminy. Monitoring dotyczyłby przede wszystkim najbardziej ruchliwych tras komunikacyjnych oraz punktów zgłaszanych przez mieszkańców. Pomocne w ocenie oddziaływania akustycznego dróg powinny być mapy akustyczne sporządzone co 5 lat przez właścicieli obiektów drogowych i przedkładane właściwemu Wojewodzie i Staroście.

3.10.2. Hałas przemysłowy

Drugim źródłem hałasu są zakłady przemysłowe i odbywające się w nich procesy technologiczne. Poziom hałasu przemysłowego jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależny jest od rodzaju maszyn i urządzeń hałasotwórczych, izolacyjności obudowy hal przemysłowych,

prowadzonych procesów technologicznych oraz od funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nimi terenów. Specyfiką hałasu przemysłowego jest jego długotrwałość występowania (zmianowy charakter pracy), a także czasowe krótkotrwałe duże natężenia. Na terenie Gminy Czersk istnieją potencjalne źródła hałasu o charakterze przemysłowym, jednak brak jest danych w raportach z działalności kontrolnej WIOŚ w związku z zagrożeniem standardów akustycznych. Tym samym nie stwierdzono występowania ponadnormatywnego hałasu ze źródeł przemysłowych, co jednak nie oznacza, że nie może on w przyszłości wystąpić.

Obecnie wszelkie informacje na temat hałasu oparte są na źródłach subiektywnych pochodzących z opinii mieszkańców. Nie wykonano aktualnej mapy akustycznej miasta i gminy, która pozwoliłaby na obiektywne zweryfikowanie tych informacji.

Uogólniając można powiedzieć, że główne obiekty mogące potencjalnie powodować uciążliwości dla mieszkańców w zakresie emisji hałasu występujące na terenie miasta i gminy Czersk to obiekty i infrastruktura związana z:

- ✓ Przemysłem (głównie drzewnym);
- ✓ Drogą krajową nr 22 i transportem prowadzonym tym szlakiem komunikacyjnym.

Z tego względu w pracach planistycznych dotyczących zagospodarowania terenów przyległych należy uwzględnić możliwość występowania uciążliwości hałasu w otoczeniu wymienionych obiektów.

3.11. Pola elektromagnetyczne

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zgodnie z art. 123 Prawa Ochrony Środowiska. W rozumieniu ustawy pola elektromagnetyczne (PEM) są to pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach z zakresu od 0 Hz do 300 GHz, stanowiące promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące.

W latach 2013 – 2015 WIOŚ przewiduje kontynuację prac w ramach podsystemu monitoringu pól elektromagnetycznych w zakresie obserwacji stanu poziomów sztucznie wytworzonych pól elektromagnetycznych w środowisku, z uwzględnieniem zmian zachodzących na przestrzeni lat objętych monitoringiem. Podstawowym założeniem tej obserwacji jest ochrona ludności przed wzrostem poziomów pól elektromagnetycznych ponad wartości dopuszczalne, określone dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów utrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r., Nr 192, poz. 1883). Prowadzenie pomiarów monitoringowych w celu przeprowadzenia oceny jest zadaniem

WIOŚ. Zakres i sposób prowadzenia tych badań określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z 12 listopada 2007 roku w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2007 r., Nr 221, poz. 1645).

Obecnie na terenie województwa pomiary są wykonywane w 135 punktach pomiarowych, w trzyletnim cyklu pomiarowym (45 pkt rocznie), dla trzech typów terenów dostępnych dla ludności, tj. w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys., w pozostałych miastach i na terenach wiejskich. Program pomiarów monitoringowych poziomów PEM w środowisku uzupełniany będzie pomiarami kontrolnymi wykonywanymi przez WIOŚ w ramach działalności Wydziału Inspekcji.

WIOŚ jest zobowiązany do prowadzenia aktualizowanego corocznie rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności. Do roku 2012 terenów z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów PEM w województwie pomorskim nie stwierdzono.

Tabela nr 6. Zestawienie punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych w Czersku w latach 2013 – 2015

Lp.	Rok	Lokalizacja punktu pomiarowego	Współrzędne geograficzne punktów pomiarowych (°', " /100")	
			Szerokość	Długość
1	2013	ul. Szkolna	53°47'38,5"	17°58'41"
2	2014	brak	-	-
3	2015	brak	-	-

Źródło Program państwowego monitoringu ochrony środowiska województwa pomorskiego na lata 2013 – 2015, Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku.

Stref o podwyższonej wartości pola elektromagnetycznego na terenie gminy Czersk można się spodziewać:

- ✓ wokół linii i stacji elektroenergetycznych o napięciu 110 kV lub wyższym, natężenia pól elektrycznych szybko maleją wraz z oddalaniem się od linii – poniżej 1 kV/m (dopuszczalna wg obowiązujących przepisów dla obszarów zabudowy mieszkaniowej) w odległości od 10 do 30 m licząc od rzutu skrajnego przewodu na powierzchnie terenu;
- ✓ w pobliżu instalacji radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych (anten telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej).

Na terenie gminy zidentyfikowano źródła pól elektromagnetycznych. Dotyczy to linii napowietrznej wysokiego napięcia Brusy – Czesk oraz Czersk – Czarna Woda. Strefa oddziaływania pola elektromagnetycznego jest strefą ograniczonego użytkowania. Poza tym nie stwierdzono innych obiektów będących źródłami pól elektromagnetycznych z zakresu pól silnych i z zakresu mikrofal.

Stacje bazowe telefonii posiadają anteny strefowe i anteny kierunkowe radiolinii umieszczone na masztach. Strefa oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego wyniesiona jest powyżej strefy zabudowy. Tereny masztów są ogrodzone i zabezpieczone przed dostępem osób trzecich. Zgodnie z przepisami stan taki powinien zostać zachowany.

3.12. Zasoby leśne

Jak już wspomniano, lasy i grunty leśne zajmują ok. 63% powierzchni miasta i gminy, co plasuje Czersk w grupie najbardziej zalesionych gmin w województwie. Największą powierzchnię w gminie zajmują bory świeże. Przeciętny wiek drzewostanu wynosi 54 lata. Ponad 80% powierzchni lasów jest własnością Skarbu Państwa. Średnia zasobność na ha lasu wynosi ok. 161 m³. Dominującym gatunkiem jest sosna (*Pinus sylvestris*).

Z danych otrzymanych z Gminy Czersk wywnioskować można, że na terenie miasta Czersk jest 108 ha lasów a na pozostałym terenie gminy 24 594 ha.

Przeważającym typem lasu jest suboceaniczny bór świeży. Mniejsze obszary zajmuje śródładowy bór suchy i subborealny bór mieszany. Prawie nie występują grądy – zbiorowiska leśne terenów umiarkowanie wilgotnych z przewagą drzew liściastych. Rzadkością są łągi olszowe i jesionowo –olszowe. Charakterystycznym zbiorowiskiem leśnym dla Borów Tucholskich jest bór bagienny występujący na niewielkich terenach o wysokim poziomie wód, w bezodpływowych obniżeniach i wokół jezior otoczonych ubogimi drzewostanami sosnowymi. Obszar leśny gminy uznawany jest za stosunkowo bezpieczny – położony poza znacznymi źródłami zagrożeń antropogenicznych, zaliczany do obszarów o stosunkowo dużej naturalności wieloprzestrzennych struktur przyrodniczych. Obszar o łącznej powierzchni 129,22 ha w sołectwie Odry, podlegający Nadleśnictwu Kaliska w sąsiedztwie granicy z gminą Kaliska, obejmuje drzewostany uszkodzone przez przemysł. Nadleśnictwo Czersk obejmuje wsie: Odry, Olszyny, Klonia, Wieck, Mokre, Gotelp, Malachin, Łubna, Złotowo, Krzyż, Kamienna Góra, Kwieki, Łąg Kolonia, Bielawy. Nadleśnictwo Rytel obejmuje wsie: Rytel i Zapędowo. Nadleśnictwo Woziwoda obejmuje wsie: Łąg, Łąg Lipki, Ostrowite, Klaskawa, Łukowo, Będźmierowice, Nadleśnictwo Kaliska obejmuje część wsi: Wojtał, Wieck, Zawada, Nowe Prusy.

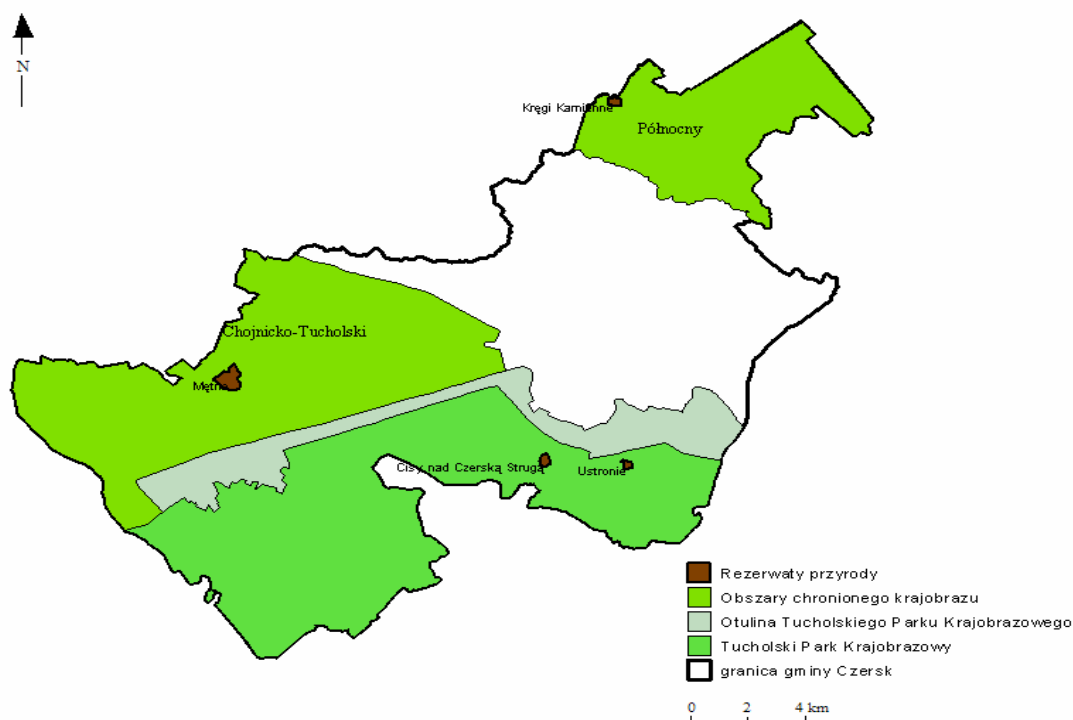
Ponadto w 2011 roku Rada Miejska w Czersku powzięła uchwałę nr VIII/62/11 z dnia z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie uznania terenów na obszarze Gminy Czersk za parki gminne. W wyniku czego na terenie gminy powstały trzy parki gminne: „Park Borowiacki” o powierzchni 8,4510 ha, „Park Kociewski” o powierzchni 1,3448 ha oraz „Park Kaszubski” o powierzchni 0,6187 ha. Parki te w znacznym stopniu przyczyniają się do wzrostu wartości ekologicznej Gminy Czersk. Są kolejnymi

miejscami, gdzie mieszkańcy gminy mogą oddawać się wypoczynkowi i podziwiać wartościowe tereny zieleni miejskiej.

3.13. System obszarów i obiektów prawnie chronionych

Czersk jest zlokalizowany w pobliżu atrakcyjnych terenów przyrodniczych. Na terenie gminy są lokalizowane parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Występują też liczne rezerваты przyrody. W okolicy występują również obszary Natura 2000. Na terenie samego miasta i gminy Czersk zlokalizowane są jedynie formy ochrony indywidualnej – pomniki Przyrody.

Rysunek nr 2. Formy Ochrony Przyrody (źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego)

3.13.1. Obszary NATURA 2000

PLH220061 – Mętne

Ostoja obejmuje skupienie cennych torfowisk w rynnach polodowcowych wśród sandru Borów Tucholskich. Centralną część ostoi stanowi rezerwat przyrody Mętne, który zajmuje dużą zatorfioną, płytką nieckę terenową prawdopodobnie pochodzenia wytopiskowego. Płytkie obrzeża uległy stopniowemu zalądowaceniowi w wyniku procesów torfotwórczych, a środek zajmuje lustro wody

zarastającego Jeziora Mętne. Obszar rezerwatu jest początkowym fragmentem długiej rynny polodowcowej, ciągnącej się do Jeziora Trzemeszno. Występuje tu cały szereg bagien o zbliżonym charakterze, które także włączono do ostoi.

Nieco dalej na południe ciągnie się druga rynna, również wypełniona torfowiskami przejściowymi i jeziorkami dystroficznymi.

Otoczeniem ostoi jest olbrzymi sandr Borów Tucholskich, zwany też sandrem Brdy, ukształtowany w fazie pomorskiej zlodowacenia północnopolskiego. Podłoże budują piaski sandrowe, piaski i gliny z okresu zlodowacenia oraz holocenijskie torfy wysokie i przejściowe.

Ostoja chroni wybitne i cenne skupienie torfowisk przejściowych, borów bagiennych na torfowiskach oraz jezierek dystroficznych, w krajobrazie Borów Tucholskich. Torfowiska są tu bardzo dobrze wykształcone i zachowane, skupiają cenne elementy różnorodności biologicznej (m. in. brzoza niska, ważka iglica mała).

W obszarze występuje traszka grzebieniasta, jednak nie ma danych jak jest liczna – znaczenie obszaru dla tego gatunku wymaga sprawdzenia. Jak na tak mały obszar, liczne są bobry.

Pod nazwą "Mętne" obszar ten został zaproponowany (Kucharski i in. 2008) na Czerwoną Listę Obszarów Wodno – Błotnych w Polsce i potencjalnie do ujęcia w Spisie Obszarów Wodno – Błotnych Ramsar.

PLB220009 – Bory Tucholskie

Obszar Borów Tucholskich obejmuje wschodnią część makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego. W jego skład wchodzi następujące mezoregiony: Bory Tucholskie, wschodnia część Równiny Charzykowskiej, północno – wschodnia część Pojezierza Krajeńskiego, północna część Doliny Brdy oraz północna część Wysoczyzny świeckiej. Obszar jest dość jednolitą równiną sandrową, rozciętą dolinami Brdy i Wdy oraz urozmaiconą licznymi jeziorami, oczkami wodnymi i wzniesieniami

o charakterze moreny dennej. Dominują siedliska leśne, przede wszystkim bory sosnowe.

Typowy obszar młodoglacjalny, obejmujący w większości jałowe piaski. Rzeźba terenu ostoi jest urozmaicona, występują tu wysoczyzny i rozległe wzgórza, liczne pagórki oraz doliny i rynny. Sieć wodna jest silnie rozwinięta (wody zajmują ok. 14% powierzchni). Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd. Wśród jezior liczne są jeziora przepływowe połączone z systemem wodnym Brdy; sporo jest jezior oligotroficznych i mezotroficznych, nieliczne są eutroficzne, a torfowiskom towarzyszą dystroficzne.

W sumie jest ok. 60 jezior; największe Charzykowskie – 1 363 ha, zaś najgłębsze Ostrowite – 43 m. Lasy (ok. 70% obszaru) to głównie bory świeże, ale także bagienne i suche; występują też grądy, lasy bukowo – dębowe, łęgi i olsy. Liczne torfowiska. Grunty orne, łąki i pastwiska pokrywają ok. 15% terenu. Ostoje odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd.

W ostoji występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje tu 107 gatunków ptaków.

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C3 i C6) następujących gatunków ptaków: bielik (PCK), kania czarna (PCK), kania ruda (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, zimorodek, żuraw, gągoł, nurogęś, tracz długodzioby (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje błotniak stawowy.

W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C2) łabędzia krzykliwego (do 400 osobników) i żurawia (do 1800 osobników na noclegowisku).

Największe w skali regionu skupienie jezior lobeliowych. Bogata lichenoflora. Dobrze zachowane torfowiska i zbiorowiska leśne. Stanowiska licznych gatunków rzadkich i zagrożonych, w tym gatunków reliktowych. Bogata chiropterofauna.

3.13.2. Obszary Chronionego Krajobrazu

Na terenie Gminy Czersk utworzono Chojnicko – Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu, który obejmuje część południową i południowo – zachodnią Nadleśnictwa Czersk o powierzchni 8 888 ha, (tj. 62% całego nadleśnictwa). Obszar ten obejmuje leśnictwa Czersk i Nieżurawa oraz część leśnictwa Malachin o łącznej powierzchni 1 243 ha, natomiast w obrębie Giełdoń leśnictwa Pęcno, Ostrowy, Okręglik oraz część leśnictw Olszyny, Giełdoń i Spierwia o powierzchni 7 645 ha. Północny Obszar Chronionego Krajobrazu został powołany na mocy Rozporządzenia Wojewody Bydgoskiego Nr 9/91 z dnia 14 czerwca 1991 r. Obejmuje część północno – wschodnią Nadleśnictwa Czersk o powierzchni 1,265 ha. Jednym z podstawowych zadań utworzonego obszaru jest ochrona wód rzeki Niechwaszcz. Na terenie podobszaru znajduje się rezerwat przyrody „Kręgi Kamienne” w Odrach.

3.13.3. Parki Narodowe

Na terenie miasta i gminy Czersk nie występuje obszar, który objęty jest granicami parku narodowego.

3.13.4. Parki Krajobrazowe

Obszar gminy o powierzchni 10 590 ha stanowi część Tucholskiego Parku Krajobrazowego (28,63%) ze strefą ochronną o powierzchni 3 330 ha (20,88%). Tucholski Park Krajobrazowy leży między Tucholą a Czerskiem. Teren, na którym jest położony został ukształtowany przez lodowiec skandynawski. Urozmaiceniem tego młodoglacjalnego krajobrazu są liczne rozcięcia erozyjne w postaci dolin i rynien, którymi płyną pośród malowniczego krajobrazu rzeki i strumienie. Ponad 86% powierzchni Parku stanowią lasy, głównie sosnowe z domieszką buka, grabu, dębu bezszypułkowego i lokalnie cisu. We florze spotkać można gatunki atlantyckie (kłoc wiechrzchowa, rosziczka pośrednia), przyśródziemnomorskie (jarzab brekinia). Na terenie Parku bogata jest flora porostów (ok. 300 gatunków). W faunie występuje jeleń, sarna, dzik, a z ptactwa łabędź kormoran, perkoz dwuczuby, bocian czarny, kukułka, kruk i jastrząb. Najcenniejsze powierzchnie i obiekty przyrodnicze wyłączono z działalności gospodarczej i objęto różnymi formami ochrony. Na terenie Tucholskiego Parku Krajobrazowego istnieje osiem prawnie uznanych rezerwatów przyrody, z których dwa położone są w granicach administracyjnych gminy Czersk. „Ustronie” – utworzony dla ochrony fragmentu lasu mieszanego o charakterze naturalnym z okazami jarzębu brekinii oraz „Cisy nad Czerską Strugą” – utworzony dla zachowania stanowiska cisa pospolitego. Poza tym na terenie Parku i otuliny istnieje ponad 160 użytków ekologicznych a ochroną objęto również 288 drzew, 6 grup głazów narzutowych, 5 stanowisk roślinnych oraz 1 stanowisko ptaków jako pomniki przyrody.

3.13.5. Rezerваты przyrody

Na terenie miasta i gminy Czersk rezerваты przyrody zajmują 97 ha. Są to następujące rezerваты:

- ✓ Jezioro Mętne (53,28 ha), obejmuje swym zasięgiem trudno dostępne torfowisko otaczające zanikające jezioro. Cennym gatunkiem rosnącym na terenie rezerwatu jest brzoza niska (*Betula humilis*), która rośnie w towarzystwie roślin torfowiskowych;
- ✓ Rezerwat archeologiczno – forystyczny, Kręgi Kamienne (16,91 ha), utworzony w 1958 roku. Kręgi Kamienne są dziełem gockich przybyszów, którzy wybudowali je dla grzebania zwłok niespalonych. Ludność miejscowa wykorzystwała cmentarzysko grzebiąc, w jego obrębie, starym zwyczajem zwłoki spalone. Pod względem przyrodniczym ochronie podlega zespół złożony z około 50 gatunków ciekawych i rzadkich mchów i porostów;
- ✓ Rezerwat leśny Ustronie (9,64 ha), utworzony w 1958 roku, utworzony dla zachowania lasu grądowego z udziałem brekinii (*Sorbus torminalis*), a także sosny, dębu, buka i grabu;

- ✓ Rezerwat leśny Cisy nad Czerską Strugą (17,19 ha) stanowi jeden kompleks leśny, obejmujący stanowiska cisa pospolitego (*Taxus baccata* L.), pochodzące z samosiewów i nasadzeń sztucznych z XIX wieku. Jest to największe w Polsce naturalne stanowisko cisa. Utworzony został w 1982 roku, wśród drzewostanów mieszanych (sosna, dąb, lipa, jawor, klon, brzoza, jesion, olcha) rośnie tu na piaszczystych glebach ok. cztery tysiące kilkusetletnich okazów cisów.

3.13.6. Pomniki przyrody

Do pozostałych form ochrony przyrody występujących na terenie Gminy Czersk należą pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne. Na terenie gminy Czersk znajduje się 35 pomników przyrody uznanych za formy ochronne przez Wojewodę Bydgoskiego Rozporządzeniem nr 11/91 z 1 lipca 1991r w sprawie uznania za pomniki przyrody tworów przyrody na terenie województwa bydgoskiego. Szczegółowy wykaz pomników przyrody przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Wykaz pomników oraz użytków ekologicznych przyrody na terenie Gminy Czersk

Rodzaj	Gatunek 1	Obwód	Gatunek 2	Obwód2	Gatunek 3	Obwód3	Gatunek 4	Obwód4	Ilość	Data powołania	Zarządzający	Położenie	Miasto/Gmina
rabat brzozyowy	z porostami	0.00		0.00		0.00		0.00	11	1991-07-01	wł. SP, zarząd Nadl. Ryteł	od zapory do granicy lasu, w kier. stacji PKP Dworzec Ryteł, m. Myłof	Czersk
grupa drzew	lipa drobnolistna	5.20	świerk pospolity	3.95	świerk pospolity	3.30	dąb szypułkowy	3.10	6	1991-07-01	wł. Gminna, w zarządzie UMG Czersk	park zabytkowy, dz. 148, m. Brda	Czersk
grupa drzew	modrzew europejski	3.25	modrzew europejski	2.50		0.00		0.00	2	1991-07-01	wł. SP, pod zarządem UMiG Czersk	park wiejski, dz. Nr 310/1, przy drodze Czersk - Karsin, m. Mokre	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.41		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. osoba fizyczna	gospodarstwo rolne, dz. Nr 10, m. Zapędowo	Czersk
stanowisko	czapla siwa		kruk						2	1991-07-01	wł. SP, pod zarządem Nadleśnictwo Ryteł	L. Lutom, obręb Ryteł, oddz. 389 a, Nadl. Ryteł, m. Zapędowo	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.60		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządem Nadleśnictwo Ryteł	L. Konigortek, obręb Ryteł, oddz. 61 b, Nadl. Ryteł, m. Konigortek	Czersk
drzewo	jarząg brekinia	1.75		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządem Nadleśnictwa Czersk	L.Czersk, obręb Czersk, oddz. 149 m Nadl. Czersk, park wiejski, m. Cis	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.55		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarządem Nadleśnictwo Ryteł	L. Konigortek, obręb Ryteł, oddz. 61 c, Nadl. Ryteł, m. Konigortek	Czersk
grupa drzew										1991-07-01	wł. SP, pod zarządem Nadleśnictwa Czersk	park dworski, L. Płecno, obręb Gieldoń, oddz. 296 a, Nadl. Czersk, m.	Czersk

												Kłodnia	
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.70	dąb szypuł	3.45		0.00		0.00	2	1991-07-01	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woziwoda	L. Ustronie, obręb Twarożnica, oddz. 26 g, Nadl. Woziwoda, m. Dąbki	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.58		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woziwoda	L. Ustronie, obręb Twarożnica, oddz. 47 i, Nadl. Woziwoda, m. Dąbki	Czersk
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.50	dąb szypułkowy	3.40	cis pospolity	1.04	jarząb brekinia	1.40	8	1991-07-01	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Czersk	park wiejski, L. Czersk, obręb Czersk, oddz. 86 h, Nadl. Czersk, m. Cis	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	4.50		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Czersk	L. Gieldoń, obręb Gieldoń, oddz. 22 h, Nadl. Czersk, m. Męcikał	Czersk
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.01	dąb szypułkowy	2.95	wiąz górski	3.05	wiąz górski	2.31	4	1992-07-22	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woziwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 b (f, a), Nadl. Woziwoda, m. Twarożnica	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	3.32		0.00		0.00		0.00		1992-07-22	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woziwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 d, Nadl. Woziwoda, m. Twarożnica	Czersk
grupa drzew	cis pospolity	1.32	buk zwyczajny	2.25		0.00		0.00	2	1992-07-22	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woziwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 f (h), Nadl. Woziwoda, m. Twarożnica	Czersk

drzewo	dąb szypułkowy	3.65		0.00		0.00		0.00	1	1992-07-22	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woźwoda	L. Lipce, obręb Twarożnica, oddz. 33 i k), Nadl. Woźwoda, m. Twarożnica	Czersk
grupa drzew	lipa drobnolistna	5.38	dąb szypułkowy	3.76	świerk pospolity	2.52	dagleżja zielona	2.20	4	1993-10-26	wł. Gminna, w zarządzie UMG Czersk	park zabytkowy, dz. 148, m. Brda	Czersk
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.30	buk zwyczajny	3.00	jesion wyniosły	3.12	świerk pospolity	2.55	8	1993-10-26	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Czersk	park wiejski, L. Czersk, obręb Czersk, oddz. 149 m, m. Cis	Czersk
grupa drzew	buk zwyczajny wykreślony		świerk pospolity	2.62		0.00		0.00	1	1993-10-26	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Czersk	park dworski, L. Plecno, obręb Gieldoń, oddz. 296 a, Nadl. Czersk, m. Kłodnia	Czersk
drzewo	lipa drobnolistna	3.03		0.00		0.00		0.00	1	1993-10-26	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Ryteł	park wiejski, L. Jezioro, obręb Ryteł, oddz. 203 j, Nadl. Ryteł, m. Uboga	Czersk
drzewo	dąb szypułkowy	2.96		0.00		0.00		0.00	1	1995-02-14	wł. Kościelna, pod zarząd Parafii Rzym-Kat w Czersku	cmentarz przy ul. Królowej Jadwigi, dz. Nr 388, m. Czersk	Czersk
grupa drzew	sosna zwyczajna	0.69		1.60	sosna zwyczajna	2.10	sosna zwyczajna	2.23	2	1995-02-14	wł. SP, pod zarząd Zakładu Hodowli Pszary w Myłofie	przy Wielkim Kanale Brdy, dz. Nr 893/2, m. Konigort	Czersk
stanowisko	bagno zwyczajne								1	1995-02-14	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woźwoda	przy J. Okragłym w okolicy bunkra Miętkiego, L. Ustronie, obręb Twarożnica, oddz. 96 a, 100 c, 101 a, c, 105 c, Nadl. Woźwoda, m. Krag, pow. 2.5 ha	Czersk

grupa drzew	cis pospolity	0.31	cis pospolity	0.29	cis pospolity	0.27		0.00	3	1995-12-29	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woźwoda	L. Dabki, obręb Twarożnica, oddz. 27 d (f), Nadl. Woźwoda, m. Dąbki	Czersk
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.00	dąb szypułkowy	3.00		0.00		0.00	2	1995-12-29	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woźwoda	L. Dabki, obręb Twarożnica, oddz. 30 a, Nadl. Woźwoda, m. Dąbki	Czersk
stanowisko	wawrzynek wilczelyko								1	1995-12-29	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woźwoda	L. Dabki, obręb Twarożnica, oddz. 30 a, Nadl. Woźwoda, m. Dąbki, pow. 1.00 ha	Czersk
grupa drzew	jodła pospolita	1.90	jodła pospolita	0.80		0.00		0.00	23	1995-12-29	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Woźwoda	L. Ustronie, obręb Twarożnica, oddz. 48 m, Nadl. Woźwoda, m. Dąbki	Czersk
drzewo	lipa drobnolistna	4.05		0.00		0.00		0.00	1	1991-07-01	wł. SP, pod zarząd Nadleśnictwa Czersk	w parku miejskim przy ul. Chojnickiej, L. Czersk, obręb Czersk, oddz. 188 o, m. Czersk	Czersk m.
grupa drzew	lipa drobnolistna	4.30	lipa drobnolistna	3.70		0.00		0.00	2	1995-02-14	wł. SP, pod zarząd Zarządu Dróg w Chojnicach	ul. Chojnicka, dz. Nr 379/1, m. Czersk	Czersk m.
drzewo	dąb szypułkowy	3.25		0.00		0.00		0.00	1	1995-02-14	wł. SP, pod zarząd PKP	ul. Kolejowa 12, dz. Nr 194/3, m. Czersk	Czersk m.
grupa drzew	dąb szypułkowy	3.00	jesion wyniosły	3.37	klon zwyczajny	3.30	klon zwyczajny	3.10	9	1995-02-14	wł. Kościelna, pod zarząd Parafii Rzym-Kat w Czersku	przy kościele, dz. Nr 1181, m. Czersk	Czersk m.
grupa drzew	dąb szypułkowy	2.73	dąb szypułkowy	2.58		0.00		0.00	2	1995-02-14	wł. Komunalna, pod zarząd UMiG Czersk	dz. Nr 413, przy ul. Królowej Jadwigi (narożnik rynku), m. Czersk	Czersk m.

drzewo	cis pospolity	1.00		0.00		0.00		0.00	1	1995-02-14	wł. osoba fizyczna	ul. Szkolna 6, dz. Nr 1302, m. Czersk	Czersk m.
--------	---------------	------	--	------	--	------	--	------	---	------------	--------------------	---	-----------

źródło: Urząd Miejski w Czersku

Zgodnie z art. 45 ustawy o ochronie przyrody „w stosunku do pomnika przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno – błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych”.

3.13.7. Użytki ekologiczne

Użytek ekologiczny jest jedną z form ochrony przyrody. Do polskiego prawodawstwa został wprowadzony i powołany ustawą o ochronie przyrody z 16 października 1991 r. art. 30 ust.1. Zgodnie z art. 42 obowiązującej ustawy z 16 kwietnia 2004 r. „użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”. Użytki ekologiczne najczęściej powoływane są na nie użytkowanych obszarach rolniczych bądź leśnych, rzadziej terenach

miejskich. Odgrywają ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej. Są to powierzchnie biologicznie czynne, które zapewniają funkcjonowanie złożonych systemów przyrodniczych. Uzupełniają krajowe sieci obszarów chronionych. Wchodzą w skład korytarzy ekologicznych. Ułatwiają one swobodne przemieszczanie się gatunków oraz związaną z tym wymianę puli genowej, tak ważnej dla przetrwania wielu zagrożonych roślin i zwierząt. To właśnie te niewielkie enklawy dzikiej przyrody w krajobrazie gospodarczym, często są jedynym miejscem gdzie znalazło schronienie wiele rzadkich i chronionych gatunków. Ta forma ochrony naturalnych zasobów przyrody odgrywa ważną rolę i stanowi uzupełnienie w ochronie gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie miasta i gminy Czersk ogólna powierzchnia użytków ekologicznych wynosi ok. 69 ha. Wykaz użytków ekologicznych występujących na terenie miasta i gminy Czersk przedstawia tabela nr 8. Tereny te zostały uznane za użytki ekologiczne przez Wojewodę Bydgoskiego Rozporządzeniem Nr 346/94 z 30.12.1994 r.

Tabela nr 8. Zestawienie użytków ekologicznych na terenie Gminy Czersk

Nr Rej WKP	Stary nr rej.	Typ użytku	Nazwa/ opis użytku	Pow. [ha]	Organ powołujący	Nr aktu	Publikator	Data aktu	Opis położenia	Gmina	Powiat
147	97	pastwisko	zabagnione pastwisko śródleśne	1,28	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Odry,o.28a,b;Gotelp,obr.Wieck	Czersk	chojnicki
148	98	bagno		0,28	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Jeziorko,o.79f;Gutowiec,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
149	99	bagno		1,02	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.334g;Klocek,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
150	100	bagno		1,57	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.335g,336n;Klocek,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
151	101	bagno		0,57	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Mylof,o.24a;Klonia,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
152	102	bagno		3,82	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.54f;Klonia,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
153	103	bagno		2,37	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Mylof,o.35c;Kłodawa,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
154	104	pastwisko	zabagnione pastwisko śródleśne	1,86	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.166g,Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
155	105	łąka	zabagniona łąka śródleśna	1,83	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.169h,Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
156	106	bagno		0,9	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Jakubowo,o.159c,160b;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki

157	107	bagno		5,84	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Jaty,o.277g;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
158	108	bagno		0,48	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.249a;Lutom,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
159	109	pastwisko	pastwisko zakrzaczone	0,46	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.301d;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
160	110	bagno		0,42	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.301k;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
161	111	bagno		0,3	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.302h;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
162	112	bagno		0,28	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.311g;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
163	113	bagno		1,25	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.313f;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
164	114	bagno		1,43	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Młynki,o.206d;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
165	115	bagno		2,83	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Żukowo,o.255i;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
166	116	bagno	bagno z zabagnioną i zakrzaczoną łąką średnią	0,42	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Żukowo,o.368f;Lutom,obr.Lutom	Czersk	chojnicki
167	117	łąka	zabagniona i zakrzaczona łąka	2	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Czersk,obr.Giełdoń,L.Giełdoń,o.188h,Olszyny,obr.Rytel	Czersk	chojnicki

168	118	pastwisko	pastwisko zakrzaczone	0,25	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.61a;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
169	119	pastwisko	pastwisko zakrzaczone	0,95	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.61d;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
170	120	bagno		0,32	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.62f;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
171	121	bagno		0,35	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Konigortek,o.64d;Rytel,obr.Rytel	Czersk	chojnicki
172	122	bagno		0,22	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.339f;Zapędowo,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
173	123	bagno		1,09	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.341h;Lutom,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
174	124	bagno	bagno otoczone zakrzaczonym pastwiskiem	8,45	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 346/94	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1995r Nr 1, poz.3	1994.12.30	Nadl.Rytel,obr.Rytel,L.Lutom,o.383h,i,j,k,l;Zapędowo,obr.Zapędowo	Czersk	chojnicki
175	1097	łąka		0,53	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Odry,o.14c;Wojtal-Odry,obr.Odry	Czersk	chojnicki
176	1098	łąka	zabagniona łąka	1,29	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Czersk,o.175c;Czersk,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
177	1099	pastwisko		0,85	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.158h;Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
178	1100	pastwisko		0,46	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Malachin,o.169b;Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY CZERSK NA LATA 2015 – 2018 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2019 – 2022

179	1102	pastwisko	pastwisko śródleśne	0,44	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Giełdoń,L.Śpiewnia,o.80Aj;Klonia,obr.Klonia	Czersk	chojnicki
180	1103	łąka		0,51	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Czersk,obr.Czersk,L.Czersk,o.170b;Krzyż,obr.Krzyż	Czersk	chojnicki
181	1234	bagno		0,69	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Ustronie,o.1d;Struga,obr.Ostrowite	Czersk	chojnicki
182	1235	bagno		12,49	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Lipce,o.32c,h,38i,59a,h,i;Łosiny,obr.Łosiny	Czersk	chojnicki
183	1236	bagno		4,8	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Dąbki,o.68g;Łosiny,obr.Ostrowite	Czersk	chojnicki
184	1237	bagno		3,81	Wojewoda Bydgoski	Rozp.nr 64/97	dz.Urz. Woj. Bydg. z 1997r Nr 42, poz.224	1997.10.30	Nadl.Woziwoda,obr.Twaroźnica,L.Lipce,o.71h;Łosiny,obr.Ostrowite	Czersk	chojnicki
256		łąka śródleśna	Nieżurawa	27	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Nieżurawa,oddz.158a,i, 166a	Czersk	chojnicki
257		łąka	Przy Strudze	0,45	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Czersk,oddz.175 I	Czersk	chojnicki
258		łąka	Malachin	4,81	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Malachin,oddz.149 g	Czersk	chojnicki
259		łąka śródleśna	Juńcza	2,05	Wojewoda Pomorski	Rozp.nr. 2/2003	Dz.Urz. Woj. Pom. z 2003r Nr 6, poz.56	2003.01.09	Nadl. Czersk, obr.Czersk,L. Juńcza,oddz.95 c	Czersk	chojnicki

Źródło: Urząd Miejski w Czersku.

3.14. Gospodarka odpadami

Znowelizowana ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 391 ze zm.) spowodowała przejęcie władztwa nad odpadami przez gminy. Konsekwencją takiej zmiany w prawie była konieczność zorganizowania przez gminy odbioru i transportu, wytworzonych odpadów przez właścicieli nieruchomości odpadów, do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów w Nowym Dworze.

Rok 2013 był więc rokiem wielkich zmian w gospodarce odpadami, rokiem podejmowania uchwał stanowiących o nowym systemie, przewidzianych zgodnie z ustawą o odpadach oraz ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach do podjęcia przez Radę Miejską w Czersku, a także przygotowania i rozstrzygnięć w zakresie udzielenia zamówień publicznych z zakresu wyłonienia operatorów wdrażanego systemu w gminie.

Wobec powyższego Rada Miejska w Czersku powzięła następujące uchwały:

- Uchwała Nr XXIII/182/12 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- Uchwała Nr XXV/205/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk;
- Uchwała Nr XXV/206/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług, w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- Uchwała Nr XXV/207/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty;
- Uchwała Nr XXV/208/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 marca 2013 r. w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk;
- Uchwała Nr XXVII/224/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk

- Uchwała Nr XXX/234/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 26 września 2013 r. w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- Uchwała Nr XXXI/254/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 października 2013 r. w sprawie powierzenia Zakładowi Usług Komunalnych sp. z o.o. w Czersku zadania utworzenia i prowadzenia na terenie Gminy Czersk punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;
- Uchwała Nr XXXIII/260/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk;
- Uchwała Nr XXXIII/261/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki takiej opłaty;
- Uchwałą nr XXXIII/262/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie ustalenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, położonych w Gminie Czersk;
- Uchwała Nr XXXVIII/321/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 22 maja 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczaną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- Uchwała Nr XXXVIII/322/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 22 maja 2014 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXXIII/260/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 listopada 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w Gminie Czersk; Wykaz uchwał podjętych przez Radę Miejską w Czersku.

Od dnia 1 lipca 2013 r. zaczął obowiązywać nowy system zarządzania odpadami komunalnymi na terenie gminy. Usługę odbierania i transportu odpadów komunalnych w okresie od 01.07.2013 r. do 31.12.2014 r. świadczy firma SITA POMORZE Sp. z o.o., ul. Przemysłowa 10, 83 – 400 Kościerzyna (obecnie SITA PÓŁNOC Sp. z o.o., Trakt Św. Wojciecha 43/45, 80 – 044 Gdańsk) wyłoniona w drodze przetargu nieograniczonego, posiadająca wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, prowadzonego przez Burmistrza Czerska.

Po rozstrzygnięciu kolejnego przetargu przez Gminę Czersk od 01.01.2015 r. odbiorem odpadów od mieszkańców gminy będzie zajmował się Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku.

Podjmując powyższe uchwały oraz rozstrzygając przetarg na operatorów poszczególnych sektorów Gmina Czersk na swoim obszarze wprowadziła system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

W/w czynności i starania Gminy Czersk pozwoliły uruchomić nowy system z dniem 1 lipca 2013 r.

Wdrożony system gospodarki odpadami powinien kłaść głównie nacisk na zbieranie odpadów w sposób selektywny. Jest to związane głównie z tym, że gminy mają obowiązek osiągnięcia poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, obowiązek osiągnięcia poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz obowiązek osiągnięcia ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. Są to obowiązki nałożone na gminę w drodze następujących rozporządzeń:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz sposobów obliczania poziomu ograniczania masy tych odpadów (Dz. U. z 2012 r., poz. 676);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 645).

W celu wdrożenia w życie nowych zapisów prawa Gmina Czersk w 2013 r. prowadziła na swoim terenie intensywną działalność informacyjną i edukacyjną zgodnie z treścią art. 3 ust. 2 pkt 8 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Ponadto w 2013 r. Gmina Miejska Chojnice jako jeden ze współników Spółki Zakład Zagospodarowania Odpadów „Nowy Dwór” zakończyła budowę Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów w Nowym Dworze. W miesiącach od stycznia do maja 2013 r. odbywały się rozruchy mechaniczne i technologiczne zakładu. Od kwietnia 2013 r. do przedmiotowej instalacji zaczęły trafiać odpady z terenu powiatu chojnickiego i człuchowskiego.

W 2013 r. Gmina Czersk uczestniczyła w realizacji projektu „Rekultywacja 15 składowisk odpadów komunalnych zlokalizowanych na obszarze działania Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze”. W 2013 r. zakończono prace nad dokumentacją projektową. Przedmiotowy projekt jest obecnie dalej realizowany i jest konsekwencją wdrażania aqvis zakładającego konieczność zamknięcia dotychczas eksploatowanych składowisk oraz ich rekultywację, czyli działania zmierzające do odtworzenia starych lub stworzenia nowych walorów użytkowych terenów zajętych przez składowiska. Obowiązek rekultywacji wynika bezpośrednio z przepisów prawa ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

Zakład Zagospodarowania Odpadów „Nowy Dwór” Sp. z o.o. aktualnie spełnia cele założone przed budową instalacji. Jednakże zmiany przepisów prawa oraz możliwości zwiększenia poziomu odzysku, recyklingu, możliwości obniżenia kosztów eksploatacyjnych powodują, iż mimo że instalacja jest nowo wybudowana już teraz powstaje koncepcja rozbudowy i modernizacji zakładu.

Planowane przedsięwzięcia mają na celu nie tylko zagospodarowanie odpadów bezproduktywnie składowanych na kwaterze, ale również optymalizację wszystkich etapów procesów w planowanych instalacjach.

Planowane inwestycje to między innymi przedsięwzięcia mające na celu zagospodarowanie odpadów, które z uwagi na wysoką kaloryczność nie mogą być składowane od 2016 r. na kwaterze. Jeżeli spółka nie dokona inwestycji w tym zakresie zmuszona będzie do odsprzedaży tej frakcji energetycznej.

Ponadto główne założenia planowanych inwestycji zakładu to przede wszystkim zwiększenie odzysku i poziomu recyklingu surowców wtórnych ze strumieni dostarczanych odpadów, wykorzystanie odpadów do procesu zgazowania, spalania lub pirolizy, wytwarzanie energii elektrycznej, ciepłej, pobór i wykorzystywanie biogazu ze zrekultywowanych kwater.

Potrzeby inwestycyjne dla Gminy Czersk na rok 2015 dotyczą przede wszystkim:

- realizacji systemu selektywnego zbierania odpadów;
- rozbudowy i modernizacji Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze
- dalszej realizacji projektu rekultywacji składowisk;
- prowadzenia punktu selektywnej zbiórki odpadów na terenie gminy;
- zmian regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminach.

Planuje się rozbudowę zakładu w Nowym Dworze o następujące elementy:

1. Rozbudowa instalacji mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w zakresie dostosowania kompostowni do treści Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1052);
2. Rozbudowa instalacji w Nowym Dworze o linię do doczyszczania selektywnie zbieranych odpadów komunalnych na terenie gmin obsługiwanych przez RIPOK Nowy Dwór;
3. Hala na surowce wtórne wraz z niezbędną infrastrukturą w tym panele fotowoltaiczne;
4. Termiczne unieszkodliwienie odpadów poprzez zgazowanie „instalacja badawcza”;
5. Spalarnia odpadów;
6. Innowacyjna biogazownia dla fermentacji biodegradowalnych odpadów;
7. Linia do produkcji paliwa RDF;

8. Instalacja do biogazu;
9. Zakup Sprzętu:
 - a. śmieciarki specjalistyczne;
 - b. samochód hakuwiec;
 - c. samochód wywrotka;
 - d. myjnia do kół i podwozia;
 - e. pojemniki i kontenery na odpady;
10. Myjnia środków transportowych i pojemników na odpady wraz z dezynfekcją
11. Stacja demontażu pojazdów;
12. Oczyszczalnia biologiczna ścieków;
13. Budynek socjalny z laboratorium;
14. Kwatera azbestu;
15. Stacja transformatorowa;
16. Rurociąg tłoczny wód opadowych do rowu;
17. Plantacja wierzby energetycznej.

3.15. Edukacja ekologiczna

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju” została przyjęta przez ministrów ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa oraz edukacji narodowej w 1997 roku. W 1998 r. powyższy dokument zaakceptowały sejmowa i senacka komisja ochrony środowiska a w latach 1999 – 2000 dokument ten został uaktualniony i dostosowany do nowych warunków związanych z wprowadzeniem kolejnych reform w Polsce.

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej identyfikuje i hierarchizuje główne cele edukacji środowiskowej, wskazując jednocześnie możliwości ich realizacji. Jednym z podstawowych zapisów Strategii jest założenie, iż edukacja ekologiczna powinna obejmować całe społeczeństwo, wszystkie grupy wiekowe, zawodowe, a także decydentów na szczeblu centralnym i lokalnym.

Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju realizuje następujące cele:

1. Kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązаныmi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi;
2. Umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska;
3. Tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających troskę o jakość środowiska.

Realizacja wyżej wymienionych celów wymaga:

1. Uznania, iż edukacja ekologiczna jest jednym z podstawowych warunków realizacji Polityki Ekologicznej Państwa;
2. Wprowadzenia elementów edukacji ekologicznej do wszystkich sfer życia społecznego, respektując i wykorzystując wartości kulturowe, etyczne i religijne;
3. Zapewnienia dostępu społeczeństwa do informacji o stanie środowiska przyrodniczego i edukacji ekologicznej;
4. Uznania, że edukacja ekologiczna jest podstawowym warunkiem zmiany konsumpcyjnego modelu społeczeństwa.

Cele zawarte w Strategii dotyczą najważniejszych kwestii i obszarów działania. Zostaną one przełożone na konkretne zadania zawarte w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej oraz programy lokalne mogące służyć szybkiej realizacji zadań edukacyjnych promujących ideę ekorozwoju przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne.

Podstawowe cele Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej są następujące:

1. Upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej;
2. Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej;
3. Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności;
4. Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Realizując cele edukacji stawiane przez Państwo na terenie Gminy Miejskiej Chojnice należy rozpocząć działania od najmłodszych przedstawicieli miasta.

Edukacja ekologiczna winna mieć swój początek już na etapie przedszkolnym aby wdrażać u młodych mieszkańców elementy ekologii w formie zabawy. Z doświadczenia wiadomo, że dziecko najlepiej się uczy poprzez zabawę. Właśnie dla takiej formy nauki są optymalne placówki przedszkolne.

Celem wychowania przedszkolnego w sferze kształtowania świadomości ekologicznej jest przede wszystkim:

1. Wyzwalanie chęci oraz kreowanie umiejętności obserwowania środowiska naturalnego;
2. Kształtowanie wrażliwości zarówno na piękno jak i na szkody w środowisku;
3. Uczenie szacunku dla innych istot;

4. Oddziaływanie na styl życia i świadomość ekologiczną rodziców;
5. Kształtowanie nawyków i zachowań proekologicznych w życiu codziennym.

Dla realizacji tych celów należy:

- Rozszerzyć i pogłębić program studiów dla wychowawców przedszkolnych, uwzględniając specyficzne potrzeby edukacji ekologicznej wśród przedszkolaków;
- Zapewnić dostęp do atrakcyjnych pomocy dydaktycznych i zabawek;
- Zwiększyć liczbę programów radiowych i telewizyjnych, zawierających treści ekologiczne, adresowanych do najmłodszych.

Na poziomie szkół podstawowych oraz gimnazjów należy kontynuować edukację ekologiczną rozpoczętą w wieku przedszkolnym.

Podstawowym zadaniem całej społeczności szkolnej – dyrekcji, nauczycieli, uczniów i ich rodziców – winno stać się wykorzystanie możliwości zawartych w podstawie programowej, w celu wyzwolenia i utrwalenia u uczniów potrzeby życia zgodnego z ideami zrównoważonego rozwoju. Można to osiągnąć m. in. przez:

- kształtowanie człowieka świadomego swej jedności ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno – kulturowym,
- rozwijanie umiejętności obserwowania środowiska oraz gromadzenia o nim informacji,
- poznanie praw i współzależności rządzących przyrodą, a także zachodzących pomiędzy przyrodą a człowiekiem,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą i przyswojonym systemem wartości,
- pobudzanie wrażliwości na piękno przyrody i ład przestrzenny,
- kształtowanie postawy szacunku dla życia i zdrowia, zarówno własnego, jak i wszystkich innych istot,
- prowadzenie aktywnych form edukacji w terenie, np. „zielone szkoły”,
- współpracę między nauczycielami w tworzeniu klimatu sprzyjającego realizacji podstawowych celów edukacji ekologicznej.

Szkoła powinna:

- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami społeczności lokalnej, szkołami wyższymi, terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej i innymi instytucjami oraz organizacjami,
- inicjować oraz uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,

- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole i jej otoczeniu,
- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych,
- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

W zakresie szkolnictwa wyższego edukacja powinna skupić się na:

1. Kształceniu mającym na celu wprowadzenie w problematykę środowiskową przyszłych absolwentów wszystkich szkół wyższych. Zakres tego kształcenia, jego formy i obligatoryjność należy traktować w sposób zróżnicowany;
2. Przygotowywaniu specjalistów do pracy zawodowej w zakresie ochrony środowiska;
3. Organizowaniu studiów podyplomowych uzupełniających wiedzę w zakresie ochrony środowiska;
4. Kształceniu na poziomie wyższym na studiach bezzawodowych, uniwersalnych – tzw. europejskich;
5. Prowadzeniu nieformalnej edukacji ekologicznej przez organizowanie otwartych uniwersytetów i wykładów.

Edukacja dorosłych jest najtrudniejszą edukacją, szczególną rolę w rozwijaniu edukacji ekologicznej wśród ludzi dorosłych spełniać powinny struktury samorządowe.

Najlepszym i najszybszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej dorosłych jest zaangażowanie możliwie dużej liczby mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to ustanowienia „ścieżek proceduralnych” oraz szerokiego informowania społeczeństwa o przysługującym mu prawie do świadomego uczestniczenia, zgodnie z obowiązującym prawem, w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska.

Wśród rozległych możliwości edukacji mimowolnej, skierowanej przede wszystkim do dorosłych, znaczące miejsce należy przyznać egzekwowaniu przepisów dotyczących porządku, odpadów, gospodarki wodno – ściekowej, ochrony przed hałasem. W podobny sposób należy wykorzystywać możliwości związane z wdrażaniem i sankcjonowaniem innych europejskich standardów (np. ładu przestrzennego, oszczędności energii itp.). Konieczne jest dążenie do osiągnięcia zarówno instytucjonalnej, jak również sąsiedzkiej dezaprobaty dla wszystkich indywidualnych i zbiorowych poczynąń szkodzących środowisku. Powyższe zadania powinny zostać włączone w zakres działań wszystkich służb państwowych i samorządowych oraz być rekomendowane innym służbom (policja, służby i inspekcje sanitarne, leśne, wodne, środowiskowe, miejskie, celne, transportowe itd.).

Decyzje podejmowane na szczeblu lokalnym oddziałują bezpośrednio na środowisko człowieka w miejscu jego zamieszkania. Umacnianie samorządności związane jest m.in. z odpowiedzialnością samorządu terytorialnego za sprawy ochrony środowiska i edukacji

środowiskowej. Na samorządach spoczywa również obowiązek określania celów i form tej edukacji, uwzględniających specyfikę regionu, lokalną tożsamość i tradycję kulturową.

Wśród trzech ukształtowanych poziomów samorządności w Polsce, wzrastającą i szczególnie ważną rolę należy przypisać powiatom. Tam lokalne inicjatywy obywatelskie powinny zetknąć się z programami krajowymi i europejskimi.

W tym celu organy samorządowe powinny:

- Współdziałać, przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej, wynikających z Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej oraz lokalnej Agendy 21, z organizacjami, instytucjami, Kościołami i Związkami Wyznaniowymi, zakładami pracy, przedstawicielami społeczności lokalnych;
- Utrzymywać ścisłą współpracę ze szkołami, zapewniając im warunki do prowadzenia edukacji ekologicznej;
- Zapewnić społeczeństwu dostęp do niezbędnych informacji przydatnych w procesie podejmowania decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem.

Turystyka i wypoczynek wpływają na rozwój psychofizyczny człowieka oraz w dużym stopniu decydują o jego stosunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego. Niewłaściwie organizowana masowa turystyka i rekreacja negatywnie oddziałuje na środowisko.

Konieczne jest zatem objęcie edukacją ekologiczną zarówno organizatorów turystyki i wypoczynku, jak i osób korzystających z tych usług. Organizatorzy turystyki na obszarach chronionych oraz organizacje zajmujące się eko- i agroturystyką stanowią grupę żywotnie zainteresowaną promocją idei proekologicznych. Edukacja i informacja o środowisku powinny również obejmować ludność mieszkającą na tych terenach.

Dla realizacji powyższych celów niezbędne są następujące działania:

1. Tematyka proekologiczna powinna być obligatoryjnie włączona do programów nauczania w szkołach i uczelniach kształcących na potrzeby turystyki;
2. Niezbędna jest promocja szkoleń dla instruktorów, strażników i opiekunów przyrody;
3. Elementy edukacji ekologicznej powinny stanowić integralną część krajowych i regionalnych programów rozwoju turystyki.

Organizacje społeczne, w tym te działające na rzecz ochrony środowiska, mają zróżnicowany zakres i formy działania, a także różnorodne powiązania ze sferą polityki, ekonomii i kultury. Działania pozarządowych organizacji ekologicznych polegają najczęściej na:

- Kształtowaniu świadomości ekologicznej osób zaangażowanych w działania społeczne;
- Przybliżaniu społeczeństwu istoty i znaczenia problemów ekologicznych;

- Wpływie na osoby i instytucje odpowiedzialne za podejmowanie decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem;
- Propagowaniu humanistycznego i kulturowego wzorca ekologii.

W wielu organizacjach edukacja ta przekracza ramy „standardowej” edukacji środowiskowej. Pojawiają się w niej elementy religijne, filozoficzne, etyczne, zdrowotne, społeczne, polityczne, prawne i ekonomiczne.

Dla pogłębienia roli i znaczenia tych organizacji w sferze edukacji ekologicznej należy dążyć, aby:

- Podstawowe założenia programowe społecznych organizacji ekologicznych dotyczące edukacji środowiskowej były zgodne z kierunkami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej;
- Programy edukacji ekologicznej organizacji społecznych współrealizujących Narodowy Program Edukacji Ekologicznej uwzględniały bieżące potrzeby społeczności lokalnej i wpływały na integrację działań środowiskowych;
- Jednym z priorytetowych zadań społecznych organizacji ekologicznych było pozyskiwanie, gromadzenie i udostępnianie rzetelnych informacji niezbędnych do podnoszenia świadomości i aktywnego działania na rzecz środowiska;
- Wzrastającą rolę w dziele edukacji ekologicznej zajmowały formalne i nieformalne grupy lokalne, wspierające przestrzenny ład, tożsamość kulturową i jej spuściznę, prezentujące rozwiązania oryginalne, specyficzne dla danego regionu, zgodne z zasadami ekorozwoju.

Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju prowadzi do trwałych zmian w świadomości społeczeństwa, jeżeli uwzględnia wartości religijne i kulturowe. Wzrasta zainteresowanie Kościołów i Związków Wyznaniowych kształtowaniem świadomości ekologicznej społeczeństwa. Wyraża się to m.in. przez:

- Organizowanie spotkań, seminariów i konferencji;
- Wydawanie książek, broszur, materiałów pomocniczych dla księży, katechetów i wiernych;
- Publikowanie artykułów w prasie religijnej;
- Emisje audycji radiowych i programów telewizyjnych;
- Homilie, odezwy i listy pasterskie;
- Formalne studia i działalność wyznaniowych ośrodków edukacji ekologicznej.

Efektywność tych działań zależeć będzie od:

- ✓ Podejmowania w nauce społecznej Kościołów i Związków Wyznaniowych treści nawiązujących do przesłania zawartego w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej;
- ✓ Budzenia świadomości ekologicznej wiernych poprzez nauczanie, homilie, katechezy, ale także w praktycznym zarządzaniu środowiskiem na terenach własności kościelnych;

- ✓ Współpracy Kościołów i Związków Wyznaniowych z instytucjami i organizacjami działającymi w sferze edukacji ekologicznej;
- ✓ Nawiązanie bliższej współpracy między Kościołami chrześcijańskimi a proekologicznymi organizacjami religijnymi w Europie.

Zdecydowana większość osób czynnych zawodowo ma bezpośredni wpływ na stan środowiska. Wynika to z mniej lub bardziej świadomych decyzji podejmowanych na każdym stanowisku pracy. Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w znacznej mierze zależy zatem od konkretnych działań podejmowanych w zakładach pracy.

Skuteczność tych działań wymaga spełnienia następujących warunków:

- ❖ Wiedza o ochronie środowiska w miejscu pracy powinna być upowszechniana przez kierownictwo zakładów, specjalistyczne służby pracownicze i związki zawodowe, włączając w to programy doskonalenia zawodowego kadry oraz elementy edukacji środowiskowej związanej ze specyfiką prowadzonej działalności;
- ❖ W programach szkoleniowych Państwowej Inspekcji Pracy i jej służb powinny być uwzględnione cele Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej;
- ❖ W ramach szkoleń BHP należy podejmować tematykę skutków oddziaływania zakładu pracy na lokalne środowisko i zdrowie człowieka;
- ❖ We wszelkich działaniach promocyjnych należy lansować technologie i rozwiązania przyjazne środowisku.

Rodzina jest podstawową komórką społeczną kształtującą osobowość i postawy człowieka. W Polsce wciąż wyjątkowa rola i siła oddziaływania rodziny mogą okazać się niezwykle pomocne w prowadzeniu skutecznej edukacji ekologicznej. W rodzinie kształtują się pierwsze wyobrażenia o świecie, wymieniane są poglądy i doświadczenia. Rodzina powinna być miejscem, w którym stosuje się, sprawdza i koryguje wiedzę z zakresu ochrony środowiska, nabytą przez wszystkich jej członków. W związku z tym:

- Narodowy Program Edukacji Ekologicznej a tym samym program na szczeblu gminy powinien zawierać komplementarny zestaw zadań realizowanych przez różne podmioty na rzecz edukacji ekologicznej w rodzinie;
- Wśród zadań na rzecz edukacji w rodzinie należy uwzględnić działania dotyczące:
 - kształtowania odpowiedzialności za własne życie i stan środowiska,
 - lansowania postaw przyjaznych wobec środowiska przyrodniczego, społecznego i kulturowego,
 - uświadamiania powinności i poczucia odpowiedzialności rodziny wobec następnych jej pokoleń.

- Edukacja ekologiczna w rodzinie powinna promować nowe style życia z uwzględnieniem roli rekreacji, turystyki i wypoczynku przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska naturalnego;
- Edukacja ekologiczna w rodzinie powinna sprostać potrzebom ludzi specjalnej troski.

4. Najważniejsze kierunki ochrony środowiska w Gminie Czersk

4.1. Główne zagrożenia środowiska

Analizując literaturę dotyczącą zagrożeń środowiska naturalnego oraz raporty WIOŚ można z całą pewnością stwierdzić, że głównymi zagrożeniami środowiska dla Gminy Czersk są:

- wzrost poziomu hałasu – związany z systematycznym wzrostem natężenia ruchu drogowego w miejscowościach zlokalizowanych wzdłuż drogi krajowej nr 22;
- wzrost stopnia zanieczyszczenia powietrza – w dalszym ciągu spalanie odpadów w piecach i kominkach przez mieszkańców gminy (tzw. niska emisja), przestarzałe instalacje grzewcze w budynkach, intensyfikacja ruchu drogowego, która skutkować będzie powstawaniem korków drogowych i wytwarzania dużej ilości spalin przez pojazdy na krótkim odcinku drogi;
- brak szczelności przydomowych zbiorników do gromadzenia nieczystości płynnych (szamba) – w tym aspekcie również negatywne oddziaływanie na środowisko naturalne będzie efektem niskiej świadomości społeczeństwa na temat konsekwencji zrzutu ścieków do rowów melioracyjnych czy też wprowadzanie deszczówki do kolektorów sanitarnych. Również celowe instalowanie nieszczelnych zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych będzie negatywnie oddziaływać w późniejszym czasie na wody gruntowe;
- niekontrolowane pozbywanie się wytworzonych odpadów przez firmy jak i osoby fizyczne – częste pozbywanie się odpadów na zasadzie „podrzucania” do lasu, parku, rowu przydrożnego czy też brak chęci zbierania odpadów w sposób selektywny.

Ważną rzeczą jest również to, żeby w trakcie opracowania strategii, planów miejscowych brać pod uwagę aspekty środowiskowe w zakresie utrzymania powierzchni czynnych biologicznie. Nie jest wskazane aby potencjalni inwestorzy w trakcie prowadzonego procesu inwestycyjnego doprowadzali do utwardzenia większości a nawet całej powierzchni działki. Takie sytuacje mogą doprowadzić do znacznego obniżenia poziomu wód gruntowych.

4.2. Priorytety ochrony środowiska

Priorytety ochrony środowiska na terenie Gminy Czersk powinny skupić się głównie wokół następujących zakresów:

1. W zakresie ochrony litosfery i gleb:

- a. podczas realizacji prac inwestycyjnych należy odpowiednio zdjąć i osobno składować wierzchnią, urodzajną warstwę gleby, która po zakończeniu prac budowlanych powinna zostać wykorzystana do odtworzenia powierzchni biologicznie czynnej;
 - b. na terenach o złożonej konfiguracji terenu należy podczas prac budowlanych zadbać o odpowiednie zabezpieczenie przeciwoerozyjne.
2. W zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych:
 - a. zaleca się kompleksowe wdrożenie prac zmierzających do ograniczenia spływu powierzchniowego i zwiększenia infiltracji wód opadowych na terenach przeznaczanych pod zabudowę. Działania te powinny zostać sprecyzowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i powinny objąć tworzenie w obrębie terenów zabudowanych powierzchni o charakterze przepuszczalnym i półprzepuszczalnym takich jak:
 - trawniki, kwietniki, tereny zielone z krzewami i drzewami;
 - tereny ogrodów przydomowych, rekreacyjnych, itp.;
 - rowy trawiaste;
 - chodniki ułożone z płyt lub kostek profilowanych na podsypce żwirowo – piaskowej, w taki sposób, aby powstały między nimi przestrzenie, które zarosną trawą;
 - ciągi pieszo – jezdne, ułożone jak wyżej;
 - parkingi i place wykonane z płyt lub kostek profilowanych;
 - drogi, place i parkingi wykonane z przesiąkliwego asfaltobetonu, ułożone na podsypce żwirowej i piaskowej;
 - b. odpowiednie zabezpieczenie wód powierzchniowych przed dopływem zanieczyszczeń poprzez:
 - zastosowanie rozwiązań technicznych ograniczających zawartość zanieczyszczeń, w tym również zawiesiny w wodach opadowych odprowadzanych z terenów zabudowanych, zwłaszcza przemysłowych – osadniki, separatory;
 - tworzenie warunków do zwiększenia retencji powierzchniowej wód;
 - zachowanie koryt cieków i rowów melioracyjnych z naturalną obudową roślinną – w celu przeciwdziałania spływom zanieczyszczeń;
 - c. zachowanie obszarów podmokłych i związanych z nimi zbiorowisk roślinnych w stanie niezmienionym.
3. W zakresie ochrony biosfery i krajobrazu:
 - a. w miarę możliwości nie zmniejszanie udziału powierzchni terenów otwartych i zieleni w ogólnym areale gminy;

- b. zachowanie ciągłości powiązań ekologicznych na terenie gminy, poprzez ograniczenie terenów planowanej zabudowy mieszkaniowej i utrzymanie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej;
 - c. utrzymanie możliwie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej w strukturze terenów przeznaczonych pod zainwestowanie;
 - d. odpowiednie kształtowaniem ładu przestrzennego w planach miejscowych zagospodarowania poprzez dostosowanie typu, gęstości i rozmieszczenia zabudowy do istniejącej zabudowy miejskiej, rozmieszczenia terenów zieleni, przebiegu dróg i innych elementów infrastruktury.
4. W zakresie kształtowania ekologicznych warunków życia:
- a. zwiększenie udziału powierzchni terenów otwartych, zalesień i zadrzewień, zieleńców itp. w strukturze przestrzennej gminy;
 - b. lokalizacja terenów zabudowy mieszkaniowej poza strefą oddziaływania hałasu (komunikacyjnego i przemysłowego) poprzez odpowiednie ustalenia zawarte w planach miejscowych;
 - c. stosowanie odpowiednich materiałów budowlanych na terenach narażonych na występowanie uciążliwości hałasu.

Ponadto w związku z potencjalnymi w przyszłości przekształceniami środowiska związanymi z planowanymi projektami inwestycyjnymi wskazane jest prowadzenie monitoringu środowiska w następujących zakresach:

- monitoring zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego oraz poziomu hałasu – w zakresie prowadzonym dotąd przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ);
- monitoring czystości wód powierzchniowych wzbogaconych o oznaczenia BZT₅ i zawartości zawiesiny ogólnej. Pozwoli to na określenie wpływu procesów urbanizacji na system hydrologiczny cieków na terenie gminy, umożliwi ocenę poprawności zastosowanych metod minimalizacji wpływu rozwoju przestrzennego gminy na czystość wód.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że część informacji dotyczących stopnia wykorzystania środowiska i pośrednio presji wywieranej na poszczególne jego elementy będzie gromadzona niezależnie. Do informacji tych należą między innymi dane dotyczące zużycia wody, ciepła, gromadzonej ilości rodzajów odpadów, a zwłaszcza – użytkowania gruntów (gromadzone corocznie i przekazywane do GUS). Pozwolą one pośrednio na bieżącą ocenę zmian spowodowanych między innymi rozwojem przestrzennym Gminy Czersk. Bezpośrednim wskaźnikiem tych zmian będą zwłaszcza informacje dotyczące zmian struktury użytkowania gruntów.

4.3. Analiza wskaźników monitoringu Programu Ochrony Środowiska zgodnie z dokumentem „Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk” z 2005 r.

WSKAŹNIK	STAN 2007	2013
Program ograniczenia emisji zanieczyszczeń z gosp. Domowych		
Spełnienie norm zanieczyszczenia powietrza	spełnione	spełnione
Program ograniczenia emisji z kotłowni przemysłowych		
Współpraca z zakładami celem ograniczenia emisji	50% zakładów	55% zakładów
Program ograniczenia emisji komunikacyjnych		
Redukcja zanieczyszczeń PM10	75%	80%
Budowa nowej i modernizacja istniejącej sieci wod.-kan.		
Długość sieci kanalizacyjnej	x km	x + 5 km
Przydomowe oczyszczalnie ścieków w obszarach zab. rozproszonej		
Ilość przydomowych oczyszczalni	35	brak danych
Wpływ hodowli ryb łososiowatych na zanieczyszczenie wód		
Wiedza na temat oddziaływania na środowisko	pełna	pełna
Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku		
Stężenie azotu w odprowadzanych ściekach	wg normy dla RLM	wg normy dla RLM
Gospodarka odpadami		
Wskaźniki szczegółowe przedstawione w GPGO		zgodnie z GPGO
Gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie nieużytków		
Ilość hektarów zagospodarowanych	x	x + 5 ha
Systematyczne zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo		
Ilość hektarów zagospodarowanych	x	x + 5 ha
Ochrona walorów przyrodniczych przestrzeni rolniczej		
Obszar objęty dotacjami	x	x + 5 ha
Ograniczenie hałasu komunikacyjnego		
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 50%	redukcja o 15%
Ograniczenie hałasu przemysłowego		
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 50 %	redukcja o 15%
Podniesienie jakości usług komunalnych		
Stopień zadowolenia mieszkańców z usług	80%	85%
Edukacja ekologiczna (formalna i nieformalna)		
Udział mieszkańców w działaniach akcyjnych	ok. 1 000 M	ok. 1 500 M
Stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku		
Stopień znajomości systemu selektywnej zbiórki	75% - dobry	85%

Z danych zawartych w w/w tabeli można wnioskować, że na terenie Gminy Czersk są podejmowane właściwe działania w kierunku ochrony środowiska. Spełnione są normy zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego na terenie gminy. Następuje dalszy proces inwestowania w rozbudowę sieci wodno – kanalizacyjnej. Modernizacja oczyszczalni ścieków pozwala utrzymać normy wprowadzania ścieków zgodne z przepisami prawa. Wdrożony w 2013 r. nowy system gospodarowania odpadami na terenie gminy kładzie nacisk na selektywną zbiórkę odpadów u źródła. Wzrosła też aktywność w zakresie edukacji społeczeństwa pod kątem ochrony środowiska i walorów przyrodniczych regionu.

5. Strategia ochrony środowiska do roku 2022

5.1. Wprowadzenie

Planowanie strategiczne określa długoterminową wizję i misję gminy oraz wyznacza cele strategiczne. Na proces planowania nakładają się również uwarunkowania wynikające z istniejących programów sektorowych, planów i programów wyższego szczebla. Formułowane cele i zadania są pochodną obecnego stanu i zagrożeń środowiska na terenie gminy. Specyfika działalności gospodarczej oraz charakterystyka funkcjonowania gminy warunkuje kierunki działań i zadania, jakie należy wykonać, aby we właściwy sposób przeciwdziałać zagrożeniom środowiska oraz dążyć do poprawy jego stanu.

5.2. Wizja Gminy Czersk, Cel nadrzędny

Wizja, cele oraz kierunki rozwoju Gminy Czersk są zbieżne z programami ochrony środowiska wyższego szczebla oraz innymi dokumentami strategicznymi Gminy Czersk. Gmina ma oferować mieszkańcom więcej atrakcyjnych miejsc pracy, lepszą jakość i ciekawsze perspektywy życia, przedsiębiorcom bardziej przyjazne otoczenie, niższe koszty funkcjonowania oraz atrakcyjne tereny inwestycyjne, a turystom i odwiedzającym bogatą i oryginalną ofertę spędzania wolnego czasu. W związku z powyższym wizja Gminy Czersk jest zbieżna z wizją powiatu chojnickiego i sformułować następujące cele:

Gmina Czersk jako ważny dla Pomorza obszar rozwoju społeczno – gospodarczego, w pełni wykorzystująca istniejące na jej terenie walory przyrodnicze.

Cel nadrzędny sfery przyrodniczej Gminy Czersk to:

Wysoka jakość światowego dziedzictwa przyrodniczego jako baza rozwoju dla obecnego i przyszłych pokoleń.

5.3. Cele perspektywiczne i strategiczne

Wyznaczone cele, kierunki i zadania do dalszej realizacji są analogiczne do wojewódzkiego i powiatowego Programu Ochrony Środowiska.

❖ Cele perspektywiczne:

1. Środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
2. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
4. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

W ramach celu nadrzędnego i celów perspektywicznych w Programie określono kierunki rozwoju oraz następujące cele strategiczne:

❖ Cele strategiczne:

- poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji;
- poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej;
- poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej;
- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci;
- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków;
- identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych;
- modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku;
- gospodarka odpadami;
- lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo;
- zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych;
- zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie;
- zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie;
- podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy;

- podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji;
- Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska.

W ramach w/w celów strategicznych sformułowano zestaw działań ekologicznych do realizacji na obszarze Gminy Czersk.

5.3.1. Działania ekologiczne do realizacji na terenie Gminy Czersk w ramach realizacji celów strategicznych

- 1. poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji:**
 - edukacja mieszkańców dotycząca spalania odpadów stałych;
 - informowanie mieszkańców nt. oszczędnego zużycia energii cieplnej;
 - rozbudowa sieci gazowej;
- 2. poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej:**
 - wprowadzanie nowoczesnych technik spalania paliw;
 - modernizacja przestarzałych kotłowni;
 - poprawa jakości stosowanego paliwa lub zmiana paliwa na bardziej ekologiczne;
 - zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego;
- 3. poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej:**
 - poprawa kontroli pojazdów pod kątem dotrzymania wymaganych poziomów stężeń zanieczyszczeń w spalinach poprzez zakup nowoczesnych instrumentów diagnostycznych i edukację właścicieli warsztatów samochodowych;
 - wspomaganie systemów komunikacji zbiorowej;
 - budowa infrastruktury dla ruchu rowerowego.
- 4. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci:**
 - zadania wodociągowe;
 - zadania kanalizacyjne.
- 5. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków:**
 - przeprowadzenie analizy ekonomicznej celem identyfikacji obszarów gminy, w których budowa systemu kanalizacji jest szczególnie niekorzystna;

- opracowanie systemu tworzenia przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie poprzez pomoc techniczną, finansową i doradczą.

6. Identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych:

- przeprowadzenie rocznych badań nad wpływem hodowli ryb łososiowatych na jakość wód powierzchniowych;
- identyfikacja innych źródeł zanieczyszczeń wód w rejonie hodowli ryb;

7. Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku;

8. Gospodarka odpadami:

- modernizacja składowiska w Nieżurawie;
- program rekultywacji nieczynnych składowisk w gminie;
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
- objęcie selektywną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy;
- odzysk i zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych;
- odzysk i zagospodarowanie szczególnych kategorii odpadów;
- modernizacja, rozbudowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze w następującym zakresie:
 - Rozbudowa instalacji mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w zakresie dostosowania kompostowni do treści Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1052);
 - Rozbudowa instalacji w Nowym Dworze o linię do doczyszczania selektywnie zbieranych odpadów komunalnych na terenie gmin obsługiwanych przez RIPOK Nowy Dwór;
 - Budowa hali na surowce wtórne wraz z niezbędną infrastrukturą w tym panele fotowoltaiczne;
 - Termiczne unieszkodliwienie odpadów poprzez zgazowanie „instalacja badawcza”;
 - Budowa spalarni odpadów;
 - Budowa innowacyjnej biogazowni dla fermentacji biodegradowalnych odpadów;
 - Budowa linii do produkcji paliwa RDF;
 - Rozbudowa instalacji do biogazu;
 - Zakup Sprzętu;

- Budowa stacji demontażu pojazdów;
 - Budowa oczyszczalni biologicznej ścieków;
 - Budowa budynku socjalnego z laboratorium;
 - Budowa kwatery azbestu;
 - Budowa infrastruktury towarzyszącej;
 - Budowa wagi;
 - Budowa stacji transformatorowej;
 - Budowa ścieżki edukacyjnej;
 - Budowa rurociągu tłoczego wód opadowych do rowu;
 - Założenie plantacji wierzby energetycznej.
- tworzenie regionalnego systemu gospodarki odpadami;
 - realizacja zadań z zakresu gospodarki odpadami dotycząca Gminy Czersk wynikających z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
 - dalsze dostosowywanie zasad funkcjonowania i zarządzania systemem zagospodarowania odpadów komunalnych do nowych regulacji prawnych;
 - promowanie produktów wykonanych z surowców wtórnych, wielokrotnego użytku, ulegających biodegradacji;
 - budowa nowych punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie Gminy Czersk;
 - propagowanie wśród mieszkańców miasta punktu selektywnej zbiórki odpadów. Należy zastanowić się nad tym, czy wprowadzone opłaty za odbiór odpadów nie powinny ulec podwyższeniu do kwoty, która motywowałaby mieszkańca gminy do oddawania swoich odpadów bezpośrednio do PSZOKu. Mogłoby to zwiększyć udział odpadów selektywnie zbieranych dla gminy;
 - zwiększenie nadzoru ze strony gminy (choćby działania straży gminnej, która od stycznia tego roku uzyskała spore uprawnienia w sferze ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie) nad obiegiem odpadów na terenie gminy;
 - ciągła weryfikacja przez gminę deklaracji złożonych przez właścicieli nieruchomości. Wprowadzenie sankcji za niestosowanie się do złożonych deklaracji;
 - rozważenie możliwości podniesienia opłaty za niesegregowane odpady tak aby większy procent właścicieli nieruchomości zdecydował się na segregowanie odpadów, które powinno być obowiązkowe a nie jako opcja. Różnicowanie ceny

- pełniło by rolę swego rodzaju bodźca, który miałby skłonić właścicieli nieruchomości w kierunku segregacji wytwarzanych odpadów;
- kontrola systemu strumienia odpadów a to oznacza zaostrenie kontroli firm odbierających odpady. Składane przez nich kwartalnie sprawozdania powinny być analizowane na bieżąco tak aby można było korygować nieprawidłowości w trakcie roku kalendarzowego a nie dopiero po analizie zestawień rocznych. W tym zakresie również ściślejsza współpraca z RIPOK Nowy Dwór w celu kontroli sprawozdań operatorów zajmujących się odbiorem odpadów od właścicieli nieruchomości;
 - rozważenie wdrożenia elektronicznego systemu umożliwiającego dokładniejszą kontrolę tzw. trasówek pojazdów poszczególnych operatorów oraz bieżące reagowanie w przypadku wykrycia transportu odpadów poza region;
 - sprawdzenie dostępności zwłaszcza dla nieruchomości zarządzanych przez spółdzielnie i wspólnoty czy posiadają wystarczające ilości pojemników, a także czy pojemniki te zapewniają zgodne z regulaminem utrzymania czystości dla Gminy Czersk selektywne gromadzenie odpadów;
 - prowadzenie akcji edukacyjnej skierowanej do mieszkańców i właścicieli nieruchomości wynikającej z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie oraz właściwe i czytelne opisywanie pojemników do segregacji odpadów;
 - dokonanie zmian w regulaminie utrzymania czystości zrobione we współpracy z RIPOK ZZO Nowy Dwór w zakresie m.in.:
 - racjonalizacji sposobu prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów;
 - terminów zbierania odpadów selektywnie gromadzonych (zwiększenie wielkości pojemnika czy też zmiana częstotliwości zbierania odpadów surowcowych);
 - edukacji i uświadomienia właścicielom nieruchomości co w danym pojemniku należy gromadzić (duża zawartość odpadów, które są źle umieszczone w workach czy też pojemnikach) – jest to obowiązek każdej gminy wynikający z ustawy;
 - jakości prowadzonej selektywnej zbiórki gdyż obecnie dostarczane odpady zawierają wysoki stopień zanieczyszczenia innymi odpadami;
 - mieszania odpadów poprodukcyjnych z odpadami komunalnymi przez firmy dowożące wytworzone przez siebie odpady. Dotyczy to m.in. odpadów budowlanych zanieczyszczonych odpadami komunalnymi.

9. *Lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo:*

- wsparcie indywidualnych przedsiębiorców w gospodarczym lub turystycznym zagospodarowaniu gleb nieprzydatnych rolniczo;
- wspomaganie nowych przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej na rozpoczynanie nowych inwestycji.

10. *Lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo:*

- realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.

11. *Zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych.*

12. *Zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie:*

- poprawa stanu nawierzchni głównych tras komunikacyjnych;
- poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych.

13. *Zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie:*

- identyfikacja zakładów przemysłowych przekraczających dozwolone normy emisji hałasu;
- pomoc w pozyskaniu środków oraz realizacja działań redukujących poziom emisji hałasu w tychże zakładach.

14. *Podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy:*

- program twinningowy pomiędzy gminą Czersk a niemiecką gminą partnerską Boizenburg;
- szkolenia specjalistyczne dla pracowników Urzędu Miejskiego w ramach programów związanych z rozwojem zasobów ludzkich;
- stworzenie programu wzrostu efektywności pracy i zarządzania w firmie ZUK Sp. z o.o. w ramach programów związanych ze wzrostem konkurencyjności przedsiębiorstw;
- rozwój strony internetowej Urzędu Miejskiego.

15. *Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji:*

- organizacja programu edukacji ekologicznej w szkołach na terenie gminy;
- organizacja programu edukacji ekologicznej w przedszkolach;
- przygotowanie systemu informacji ekologicznej dla wszystkich mieszkańców gminy;
- przygotowanie internetowego szkolenia ekologicznego dla mieszkańców gminy.

16. *Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska:*

- dopracowanie koncepcji i złożenie wniosku na stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku;
- organizacja COŚ w Czersku i rozpoczęcie działań statutowych polegających na szkoleniach, informowaniu i wspomaganiu pozyskiwania funduszy zewnętrznych na realizację działań w dziedzinie ochrony środowiska.

6. Harmonogram rzeczowo – finansowy

Lp.	Cel strategiczny	Zadanie ekologiczne	Okres realizacji	Wykonawcy	źródła finansowania
I	Środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego				
1	Poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji	1. rozbudowa sieci gazowej.	Działanie ciągłe	WIOŚ, Sanepid, RZGW, samorządy wszystkich szczebli oraz podległe jednostki, podmioty gospodarcze, przedsiębiorstwa komunalne	Środki wspólnotowe Za pośrednictwem Programów operacyjnych, Środki zagraniczne, Budżet państwa, Budżety samorządów, Fundusze ochrony
2	Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej	1. wprowadzanie nowoczesnych technik spalania paliw; 2. modernizacja przestarzałych kotłowni; 3. poprawa jakości stosowanego paliwa lub zmiana paliwa na bardziej ekologiczne.	Działanie ciągłe	WIOŚ, Sanepid, RZGW, samorządy wszystkich szczebli oraz podległe jednostki, podmioty gospodarcze, Straż Pożarna, Policja, przedsiębiorcy gospodarujący odpadami, wytwórcy odpadów, wszyscy mieszkańcy;	środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje, środki własne podmiotów gospodarczych, kredyty preferencyjne i komercyjne
3	Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji komunikacyjnej	1. poprawa kontroli pojazdów pod kątem dotrzymania wymaganych poziomów stężeń zanieczyszczeń w spalinach poprzez zakup nowoczesnych instrumentów diagnostycznych i edukację właścicieli warsztatów samochodowych; 2. wspomaganie systemów komunikacji zbiorowej; 3. budowa infrastruktury dla ruchu rowerowego.	2015-2021		
4	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci	1. zadania wodociągowe; 2. zadania kanalizacyjne.	Działanie Ciągłe		
5	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków	1. opracowanie systemu tworzenia przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie poprzez pomoc techniczną, finansową i doradczą.	2015-2018	WIOŚ, Sanepid, RZGW, samorządy wszystkich szczebli, zarządy dróg, podmioty gospodarcze,	
6	Gospodarka odpadami	1. modernizacja składowiska w Nieżurawie; 2. program rekultywacji nieczynnych składowisk w gminie; 3. objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy; 4. objęcie selektywną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy; 5. odzysk i zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych; 6. odzysk i zagospodarowanie szczególnych kategorii odpadów; 7. modernizacja, rozbudowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze w następującym zakresie: Rozbudowa instalacji mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w zakresie dostosowania kompostowni do treści Rozporządzenia Ministra			

		Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1052); • Rozbudowa instalacji w Nowym Dworze o linię do doczyszczania selektywnie zbieranych odpadów komunalnych na terenie gmin obsługiwanych przez RIPOK Nowy Dwór; • Budowa hali na surowce wtórne wraz z niezbędną infrastrukturą w tym panele fotowoltaiczne; • Termiczne unieszkodliwienie odpadów poprzez zgazowanie „instalacja badawcza”; • Budowa spalarni odpadów; • Budowa innowacyjnej biogazowni dla fermentacji biodegradowalnych odpadów; • Budowa linii do produkcji paliwa RDF; • Rozbudowa instalacji do biogazu; • Zakup Sprzętu; • Budowa stacji demontażu pojazdów; • Budowa oczyszczalni biologicznej ścieków; • Budowa budynku socjalnego z laboratorium; • Budowa kwatery azbestu; • Budowa infrastruktury towarzyszącej; • Budowa wagi; • Budowa stacji transformatorowej; • Budowa ścieżki edukacyjnej; • Budowa rurociągu tłoczego wód opadowych do rowu; • Założenie plantacji wierzby energetycznej. 8. tworzenie regionalnego systemu gospodarki odpadami; 9. realizacja zadań z zakresu gospodarki odpadami dotycząca Gminy Czersk wynikających z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami; 10. dalsze dostosowywanie zasad funkcjonowania i zarządzania systemem zagospodarowania odpadów komunalnych do nowych regulacji prawnych; 11. budowa nowych punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie Gminy Czersk.			
7	Zmniejszenie poziomu hałasu komunikacyjnego w gminie:	1. poprawa stanu nawierzchni głównych tras komunikacyjnych; 2. poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych.			
8	Zmniejszenie poziomu hałasu przemysłowego w gminie	1. identyfikacja zakładów przemysłowych przekraczających dozwolone normy emisji hałasu; 2. pomoc w pozyskaniu środków oraz realizacja działań redukujących poziom emisji hałasu w tychże zakładach.			
II	Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa				
9	Poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji	1. edukacja mieszkańców dotycząca spalania odpadów stałych	Działanie ciągłe	Starostowie, Burmistrzowie, – i im podległe jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ, Kuratorium Oświaty i Wychowania, szkoły wszystkich szczebli, instytucje oświatowe i naukowe, organizacje pozarządowe, Centrum Edukacji i Informacji Ekologicznej	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje, środki przedsiębiorstw ;
10	Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie emisji przemysłowej	1. zachęcanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego.	Działanie Ciągłe		
11	Gospodarka odpadami	1. promowanie produktów wykonanych z surowców wtórnych, wielokrotnego użytku, ulegających biodegradacji; 2. propagowanie wśród mieszkańców miasta punktu selektywnej zbiórki odpadów. Należy zastanowić się nad tym, czy wprowadzone opłaty za odbiór odpadów nie powinny ulec podwyższeniu do kwoty, która motywowałaby mieszkańca gminy do oddawania swoich odpadów bezpośrednio do PSZOKu. Mogłoby to zwiększyć udział odpadów selektywnie zbieranych dla gminy; 3. zwiększenie nadzoru ze strony gminy (choćby działania straży gminnej, która od stycznia tego roku uzyskała spore uprawnienia w sferze ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie) nad obiegiem odpadów na terenie gminy; 4. ciągła weryfikacja przez gminę deklaracji złożonych przez właścicieli nieruchomości. Wprowadzenie sankcji za niestosowanie się do złożonych deklaracji; 5. rozważenie możliwości podniesienia opłaty za	Działanie Ciągłe		

		nie segregowane odpady tak aby większy procent właścicieli nieruchomości zdecydował się na segregowanie odpadów, które powinno być obowiązkowe a nie jako opcja. Różnicowanie ceny pełniło by rolę swego rodzaju bodźca, który miałby skłonić właścicieli nieruchomości w kierunku segregacji wytwarzanych odpadów; 6. kontrola systemu strumienia odpadów a to oznacza zaostrzenie kontroli firm odbierających odpady. Składane przez nich kwartalnie sprawozdania powinny być analizowane na bieżąco tak aby można było korygować nieprawidłowości w trakcie roku kalendarzowego a nie dopiero po analizie zestawień rocznych. W tym zakresie również ściślejsza współpraca z RIPOK Nowy Dwór w celu kontroli sprawozdań operatorów zajmujących się odbiorem odpadów od właścicieli nieruchomości; 7. rozważenie wdrożenia elektronicznego systemu umożliwiającego dokładniejszą kontrolę tzw. trasówek pojazdów poszczególnych operatorów oraz bieżące reagowanie w przypadku wykrycia transportu odpadów poza region; 8. sprawdzenie dostępności zwłaszcza dla nieruchomości zarządzanych przez spółdzielnie i wspólnoty czy posiadają wystarczające ilości pojemników, a także czy pojemniki te zapewniają zgodne z regulaminem utrzymania czystości dla Gminy Czersk selektywne gromadzenie odpadów; 9. prowadzenie akcji edukacyjnej skierowanej do mieszkańców i właścicieli nieruchomości wynikającej z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie oraz właściwe i czytelne opisywanie pojemników do segregacji odpadów; 10. dokonanie zmian w regulaminie utrzymania czystości zrobione we współpracy z RIPOK ZZO Nowy Dwór w zakresie m.in.: 11. racjonalizacji sposobu prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów; 12. terminów zbierania odpadów selektywnie gromadzonych (zwiększenie wielkości pojemnika czy też zmiana częstotliwości zbierania odpadów surowcowych); 13. edukacji i uświadomienia właścicielom nieruchomości co w danym pojemniku należy gromadzić (duża zawartość odpadów, które są źle umieszczone w workach czy też pojemnikach) – jest to obowiązek każdej gminy wynikający z ustawy; 14. jakości prowadzonej selektywnej zbiórki gdyż obecnie dostarczane odpady zawierają wysoki stopień zanieczyszczenia innymi odpadami; 15. mieszania odpadów poprodukcyjnych z odpadami komunalnymi przez firmy dowożące wytworzone przez siebie odpady. Dotyczy to m.in. odpadów budowlanych zanieczyszczonych odpadami komunalnymi.			
12	Podniesienie poziomu jakości usług komunalnych świadczonych dla mieszkańców gminy	1. program twinningowy pomiędzy gminą Czersk a niemiecką gminą partnerską Boizenburg; 2. szkolenia specjalistyczne dla pracowników Urzędu Miejskiego w ramach programów związanych z rozwojem zasobów ludzkich; 3. stworzenie programu wzrostu efektywności pracy i zarządzania w firmie ZUK Sp. z o.o. w ramach programów związanych ze wzrostem konkurencyjności przedsiębiorstw; 4. rozwój strony internetowej Urzędu Miejskiego.	Działanie Ciągłe	Starostowie, Burmistrzowie, – i im podległe jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ, Kuratorium Oświaty i Wychowania, szkoły wszystkich szczebli, instytucje oświatowe i naukowe, organizacje	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje,
13	Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców przez wspieranie formalnych i nieformalnych systemów edukacji	1. organizacja programu edukacji ekologicznej w szkołach na terenie gminy; 2. organizacja programu edukacji ekologicznej w przedszkolach; 3. przygotowanie systemu informacji ekologicznej dla wszystkich mieszkańców gminy; 4. przygotowanie internetowego szkolenia ekologicznego dla mieszkańców gminy.	Działanie Ciągłe		

14	Wspieranie mieszkańców gminy w realizacji celów związanych z ochroną środowiska	1.dopracowanie koncepcji i złożenie wniosku na stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku; 2.organizacja COŚ w Czersku i rozpoczęcie działań statutowych polegających na szkoleniach, informowaniu i wspomaganiu pozyskiwania funduszy zewnętrznych na realizację działań w dziedzinie ochrony środowiska.	Działanie Ciągłe	pozarządowe, Centrum Edukacji i Informacji Ekologicznej	środki przedsiębiorstw ;
III Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody					
15	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków	1. przeprowadzenie analizy ekonomicznej celem identyfikacji obszarów gminy, w których budowa systemu kanalizacji jest szczególnie niekorzystna.	Działanie ciągłe	Urząd Marszałkowski, Dyrektorzy parków narodowych i krajobrazowych, placówki naukowobadawcze, samorządy wszystkich szczebli, RZGW, ARiMR, RDLP i właściciele lasów prywatnych, przedsiębiorcy eksploatujący kopaliny, rolnicy, rybacy, organizacje pozarządowe;	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje, środki przedsiębiorstw a Lasy Państwowe;
16	Identyfikacja i redukcja zanieczyszczeń w rejonach hodowli ryb łososiowatych	1. przeprowadzenie rocznych badań nad wpływem hodowli ryb łososiowatych na jakość wód powierzchniowych; 2. identyfikacja innych źródeł zanieczyszczeń wód w rejonie hodowli ryb.	Działanie ciągłe		
17	Lepsze wykorzystanie gleby poprzez gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie gruntów nieprzydatnych rolniczo	1. wsparcie indywidualnych przedsiębiorców w gospodarczym lub turystycznym zagospodarowaniu gleb nieprzydatnych rolniczo; 2. wspomaganie nowych przedsiębiorstw w pozyskiwaniu środków Unii Europejskiej na rozpoczynanie nowych inwestycji.	Działanie ciągłe		
18	Lepsze wykorzystanie gleby poprzez zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo	1. realizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości	Działanie ciągłe		
19	Zapewnienie właściwego wykorzystania przestrzeni rolniczej zapewniające ochronę walorów przyrodniczych	j.w.	Działanie ciągłe		
IV Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii					
20	Poprawa jakości środowiska w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji	1. informowanie mieszkańców nt. oszczędnego zużycia energii cieplnej	Działanie ciągłe	Samorządy wszystkich szczebli, RZGW, Koncerny energetyczne, zakłady eksploatacji sieci energetycznych przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, społeczności lokalne;	Środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych, środki zagraniczne, budżet państwa, budżety samorządów, Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Fundacje;
21	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych poprzez budowę nowej i modernizację istniejącej sieci	1. zadania wodociągowe; 2. zadania kanalizacyjne.	Działanie ciągłe		
	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku	1. zadania wodociągowe; 2. zadania kanalizacyjne.			

7. Aspekty ekonomiczne wdrażania Programu

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji Programu. Bez odpowiednich źródeł finansowania nie jest możliwa realizacja przedmiotowego dokumentu. Analizując inwestycje z zakresu ochrony środowiska, zauważyć można, iż zadania z w/w zakresu są bardzo kosztowne. Gmina realizując przedmiotowe zadania w przeważającej części musi korzystać ze źródeł finansowania zewnętrznego.

Tabela nr 9. Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w latach 2010 – 2013 Gminy Czersk

Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
Ogółem	7 272 932,28 zł	6 096 637,07 zł	3 733 759,26 zł	4 229 246,00 zł
Oczyszczanie miast i wsi	229 643,11zł	205 382,90 zł	219 673,05zł	193 184,31zł
Oświetlenie ulic, placów o dróg	1 174 162,04 zł	1 105 339,18 zł	1 062 332,60zł	1 137 763,87zł
Gospodarka ściekowa i ochrona wód - miasto	1 903 373,39zł	1 114 683,26 zł	928 369,99zł	870 260,56zł
Gospodarka ściekowa i ochrona wód - wieś	1 701 946,08zł	9 225,00 zł	279 043,56zł	1 062 084,92zł
Gospodarka odpadami	505 000,00zł	613 255,00zł	657 011,99zł	854 942,03zł
Utrzymanie zieleni	1 710 962,98zł	3 000 907,05zł	47 387,39zł	63 165,63zł
Ochrona powietrza atmosferycznego	47 844,68zł	47 844,68zł	539 940,68zł	47 844,68zł

źródło: Urząd Miejski w Czersku.

Z danych zawartych w tabeli nr 16 wydatki jakie przeznaczyła Gmina Czersk na przestrzeni lat 2010 – 2013 na zadania z dziedziny ochrony środowiska i gospodarkę komunalną ściśle powiązaną z ochroną środowiska naturalnego kształtują się powyżej 21 mln zł.

W roku 2010 był to wydatek do ponad 7 mln, w roku 2011 ponad 6mln zł, w roku 2012 ponad 3 mln zł, natomiast w 2013 r. wydatki na zadania z zakresu ochrony środowiska wyniosły ponad 4 mln zł.

Wydatki w zakresie oczyszczania miast i wsi, gospodarki ściekowej i ochrony wód, ochrony powietrza atmosferycznego kształtują się mniej więcej na poziomie zbliżonym w latach 2010 – 2013.

Z kolei wydatki związane z gospodarką odpadami od roku 2010 systematycznie rosły i w 2013 roku osiągnęły aż 854 942,03 zł. Jest to skutek przejęcia władztwa nad odpadami wytwarzanymi na terenie miasta przez Gminę Czersk.

Wydatki w zakresie utrzymania zieleni to zwracający uwagę w roku 2011 wydatek w kwocie 3 000 907,05 zł (kwota znacznie większa niż w latach 2010, 2012 i 2013). Jest to związane z utworzeniem na terenie miasta Czersk trzech nowych parków gminnych:

- „Park Borowiacki” o powierzchni 8,4510 ha;
- „Park Kociewski” o powierzchni 1,3448 ha;
- „Park Kaszubski” o powierzchni 0,6187 ha.

Działania w kierunku utworzenia nowych parków gminnych wskazały, iż władze gminy kładą szczególny nacisk na utrzymanie w dobrym stanie możliwie jak największej terenów zielonych w celu

umożliwienia mieszkańcom gminy miejsc do relaksu i odpoczynku. Parki te również pełnią swoistą rolę enklaw ekologicznych w mieście Czersk.

7.1. Struktura finansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach niniejszego Programu

Struktura finansowania wdrażania przedmiotowego Programu w najbliższych latach kształtować się będzie prawdopodobnie podobnie do prognozy finansowej polityki ekologicznej państwa /PEP/. Strukturę taką przedstawiono w poniższej tabeli nr 10.

Tabela nr 10. Prognozowana struktura finansowania wdrażania Programu

Źródło finansowania	Wg PEP 2008 (2009 – 2012) Udział %	Wg PEP 2008 (2013 – 2016) Udział %
Środki własne przedsiębiorstw	43	45
Środki jednostek samorządu	11	7
Polskie fundusze ekologiczne	21	24
Budżet państwa	5	7
Fundusze zagraniczne	20	17

7.2. Źródła finansowania inwestycji w ochronie środowiska

Główne źródła dochodu gminy wspomagające realizację dokumentu to:

1. instytucjonalne:
 - a. budżety własne jednostek samorządu terytorialnego;
 - b. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
 - c. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
 - d. Ekofundusz;
 - e. fundusze pomocowe Unii Europejskiej;
 - f. budżet Państwa;
 - g. banki
2. przedmiotowe:
 - a. administracyjne kary pieniężne;
 - b. grzywny;
 - c. opłaty za korzystanie ze środowiska;
 - d. kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska;

Wdrażanie więc przedmiotowego Programu będzie możliwe dzięki funduszom ekologicznym, fundacjom i programom pomocowym, środkom własnym inwestorów, budżetowi gminy.

7.3. Krajowe Fundusze ekologiczne

Zasady funkcjonowania narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – zasadniczym jego celem jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa. Cele szczegółowe są co roku aktualizowane. Celem generalnym strategii Narodowego Funduszu jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku. Oferta finansowania przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dotyczy:
 - ochrony i zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi;
 - racjonalnego gospodarowania odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
 - ochrony atmosfery;
 - ochrony różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

Finansowanie przez Narodowy Fundusz może mieć formę pożyczki, dotacji, dopłaty do oprocentowania kredytu lub też dopłaty do ceny wykupu obligacji.

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku – dofinansowanie ze środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu udzielane jest na cele określone w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska zgodnie z listą przedsięwzięć priorytetowych, kryteriami wyboru przedsięwzięć i planem działalności Funduszu na kolejne lata. Wojewódzki Fundusz udziela dofinansowania w formie pożyczek, dotacji, w tym dopłat do oprocentowania kredytów bankowych oraz przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym.

Przedmiotem dofinansowania przez Wojewódzki Fundusz są zadania określone w ramach następujących priorytetów:

- ochrona zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi;
- ochrona klimatu i atmosfery oraz ochrona przed hałasem;
- racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
- ochrona bioróżnorodności biologicznej, informacja i edukacja ekologiczna;
- monitoring środowiska, przeciwdziałanie klęskom żywiołowym i likwidacja ich skutków oraz wspieranie innowacji.

7.4. Fundusze Unii Europejskiej

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013 celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

➤ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Głównym celem przedmiotowego Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie

i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. W zakresie ochrony środowiska przewidziano dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody

i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej.

➤ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program ma na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Cele szczegółowe przedmiotowego Programu to zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, wzrost konkurencyjności polskiej nauki, zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym, zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki na rynku międzynarodowym oraz tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

➤ Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Jego głównym celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa.

➤ Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W ramach przedmiotowego Programu przewiduje się realizację projektów dotyczących współpracy transgranicznej, współpracy transnarodowej, programów dotyczących współpracy międzyregionalnej obejmującej całe terytorium UE.

➤ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program ma przyczynić się do zapewnienia opłacalności produkcji rolnej, modernizacji gospodarstw i przetwórstwa artykułów rolnych, wspartych przez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej.

➤ Fundusz LIFE+

LIFE+ jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska.

7.5. Instytucje i programy pomocowe

➤ Fundusz na Rzecz Globalnego Środowiska

Fundusz finansuje przedsięwzięcia w dziedzinach:

- ochrona różnorodności biologicznej;
- przeciwdziałanie zmianom klimatu;
- ochrona wód;
- ochrona warstwy ozonowej;
- przeciwdziałanie degradacji powierzchni ziemi, pustynnieniu ziemi i niszczeniu lasów.

➤ Fundusze inwestycyjne

Fundusze inwestycyjne biorą udział w inwestycjach w podmiotach prywatnych o potencjalnie dużej stopie wzrostu. Fundusz inwestuje w projekty przemysłowe związane z:

- recyklingiem i minimalizacją ilości powstających odpadów;
- zwiększeniem efektywności produkcji i oszczędnością energii;
- produkcją sprzętu i urządzeń do budowy kanalizacji, systemów zaopatrzenia w wodę, redukcji i kontroli zanieczyszczeń;
- poszukiwaniem alternatywnych źródeł energii.

➤ Instytucje leasingowe

W formie leasingu najczęściej finansowane są środki transportu, maszyny i urządzenia, linie technologiczne itp.

➤ Banki

Banki udzielają pomocy finansowej na inwestycje proekologiczne najczęściej w formie pożyczek i kredytów preferencyjnych. Inne formy finansowania to poręczenie kapitałowe, emisje obligacji komunalnych.

8. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

8.1. Wprowadzenie

Zarządzanie Programem winno odbywać się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. System zarządzania Programem Ochrony Środowiska powinien składać się z następujących elementów:

- ❖ zasady realizacji Programu;
- ❖ instrumenty zarządzania;
- ❖ monitoring;
- ❖ struktura zarządzania;
- ❖ sprawozdawczość;
- ❖ harmonogram realizacji;
- ❖ działania w zakresie zarządzania.

8.2. Uczestnicy wdrażania Programu

Bezpośrednim uczestnikiem i realizatorem Programu będzie samorząd gminy. Ponadto uczestnikami Programu będą również podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program. Bezpośrednim odbiorcą Programu będą mieszkańcy Gminy Czersk.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu, który składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu.

8.3. Instrumenty realizacji Programu

Instrumenty realizacji Programu Ochrony Środowiska to instrumenty prawne, finansowe, społeczne i strukturalne. Wynikają one z przepisów prawa, w szczególności: Prawa ochrony środowiska, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o ochronie przyrody, ustawy o odpadach oraz prawa budowlanego.

8.3.1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych należą wszelkie pozwolenia, decyzje oraz koncesje, których wydawanie jest w kompetencji organu gminy. Ponadto ważnymi instrumentami prawnymi są wszelkie raporty, sprawozdania, przeglądy ekologiczne oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

8.3.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą opłaty za korzystanie ze środowiska, administracyjne kary pieniężne, pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska oraz pomoc publiczna na ochronę środowiska.

8.3.3. Instrumenty społeczne

Ważnym instrumentem społecznym jest edukacja ekologiczna społeczeństwa oraz organizowanie szkoleń w tym zakresie dla pracowników administracji, mieszkańców, dziennikarzy, radnych itp. Ważne jest prowadzenie kampanii edukacyjnych oraz udział społeczeństwa w zarządzaniu Programem poprzez systemy konsultacji i debat publicznych. Narzędziami dla formułowania polityk środowiskowych są karty, deklaracje, plany działań, oceny wpływu na środowisko, oceny inwestycji, kryteria środowiskowe w procedurach przetargowych.

8.3.4. Instrumenty strukturalne

Do instrumentów strukturalnych należą programy strategiczne, które wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska.

8.4. Monitoring środowiska

Istotnym elementem prawnym ochrony środowiska jest monitoring. Działania dotyczące pomiaru stanu środowiska przeprowadzane są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez między innymi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Wyniki monitoringu pozwalają na dokonanie oceny wpływu działalności człowieka na poszczególne komponenty środowiska.

8.5. Kontrola, monitoring i zarządzanie Programem

8.5.1. Kontrola i monitoring Programu

Kontrola i monitoring realizacji celów i zadań Programu winny obejmować określenie stopnia wykonania działań:

- określenie stopnia realizacji przyjętych celów;
- ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem;
- analizę przyczyn rozbieżności.

Kontrolujący, monitorujący przebieg realizacji Programu będzie dokonywał co dwa lata oceny stopnia wdrożenia Programu. W latach 2015 – 2018 na bieżąco będzie monitorowany postęp w zakresie wdrażania zdefiniowanych działań, a pod koniec 2018 r. nastąpi ocena rozbieżności pomiędzy celami zdefiniowanymi w Programie i analiza przyczyn tych rozbieżności. Wyniki oceny będą stanowiły wykładnię dla kolejnego Programu. Ten cykl będzie powtarzalny co dwa lata.

8.5.2. Wdrażanie i zarządzanie Programem

Program ochrony środowiska dla Gminy Czersk może wejść do realizacji, w chwili przyjęcia go przez Radę Miejską w Czersku w formie uchwały. Efektywne wdrażanie i zarządzanie wymaga dużego zaangażowania administracji gminy, a także efektywnej współpracy z podmiotami włączonymi w zagadnienia ochrony środowiska. Za realizację Programu odpowiedzialne są władze gminy, które powinny wyznaczyć koordynatora Programu. Sugeruje się, aby takową rolę przejął wydział /osoba Urzędu Miejskiego odpowiedzialny za prowadzenie spraw związanych z ochroną środowiska. Koordynator będzie współpracował ściśle z Burmistrzem i Radą Miejską, przedstawiając okresowe sprawozdania z realizacji Programu.

8.6. Harmonogram wdrażania Programu

Tabela nr 11. Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Czersk

Zadania	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cele długoterminowe do 2022 r.	do 2022r				do 2026r			
Cele długoterminowe do 2018 r.	2015 -2018				2019 - 2022			
Monitoring stanu środowiska	x	x	x	x	x	x	X	X
Mierniki efektywności Programu			x		x		X	

Ocena realizacji celów krótkoterminowych			x		x		x	
Raport z realizacji Programu			x		x		x	
Weryfikacja Programu					x			

8.7. Mierniki realizacji Programu

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska na terenie gminy. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących na terenie Gminy Czersk poprzez regularne ocenianie stopnia jego realizacji w odniesieniu do stopnia realizacji działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności. Dzielą się one na trzy zasadnicze grupy:

- ✓ mierniki ekonomiczne;
- ✓ mierniki ekologiczne;
- ✓ mierniki społeczne

Mierniki ekonomiczne:

Związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, iż punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

Mierniki ekologiczne:

Mierniki ekologiczne określają stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz określają skutki zdrowotne dla populacji. Miernikami tymi będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych;
- długość sieci kanalizacyjnej;
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca /rok;
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną oraz ilość pomników przyrody;
- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym;
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne:

Miernikami społecznymi będą:

- ❖ udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska;

- ❖ ilość i rodzaje interwencji społecznych;
- ❖ ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej;
- ❖ ilość działań prawnych odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w gminie. Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu niezbędna jest okresowa weryfikacja realizacji poszczególnych zadań. W poniższej tabeli zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując, iż lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tabela nr 12. Wskaźniki monitorowania programu

WSKAŹNIK	STAN 2013
Program ograniczenia emisji zanieczyszczeń z gosp. domowych	
Spełnienie norm zanieczyszczenia powietrza	spełnione
Program ograniczenia emisji z kotłowni przemysłowych	
Współpraca z zakładami celem ograniczenia emisji	55% zakładów
Program ograniczenia emisji komunikacyjnych	
Redukcja zanieczyszczeń PM10	80%
Budowa nowej i modernizacja istniejącej sieci wod.-kan.	
Długość sieci kanalizacyjnej	x + 5 km
Przydomowe oczyszczalnie ścieków w obszarach zab. Rozproszonej	
Ilość przydomowych oczyszczalni	brak danych
Wpływ hodowli ryb łososiowatych na zanieczyszczenie wód	
Wiedza na temat oddziaływania na środowisko	Pełna
Modernizacja oczyszczalni ścieków w Czersku	
Stężenie azotu w odprowadzanych ściekach	wg normy dla RLM
Gospodarka odpadami	
Wskaźniki szczegółowe przedstawione w GPGO	zgodnie z GPGO
Gospodarcze lub turystyczne zagospodarowanie nieużytków	
Ilość hektarów zagospodarowanych	x + 5 ha
Systematyczne zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo	
Ilość hektarów zagospodarowanych	x + 5 ha
Ochrona walorów przyrodniczych przestrzeni rolniczej	
Obszar objęty dotacjami	x + 5 ha
Ograniczenie hałasu komunikacyjnego	
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 15%
Ograniczenie hałasu przemysłowego	
Ilość miejsc o przekroczonej normie hałasu	redukcja o 15%
Podniesienie jakości usług komunalnych	
Stopień zadowolenia mieszkańców z usług	85%
Edukacja ekologiczna (formalna i nieformalna)	
Udział mieszkańców w działaniach akcyjnych	ok. 1 500 M
Stworzenie Centrum Ochrony Środowiska w Czersku	
Stopień znajomości systemu selektywnej zbiórki	85%

8.8. Ocena i weryfikacja Programu. Sprawozdawczość

Ocena realizacji celów i zadań ochrony środowiska winna być realizowana:

- co 4 lata ocena skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa;
- co 2 lata ocena realizacji wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska sporządzonych w celu realizacji polityki ekologicznej państwa;

- ocena realizacji programów naprawczych poszczególnych komponentów środowiska przez organy inspekcji ochrony środowiska.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji Programu będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe.

Uzyskiwane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymania norm komponentów środowiska, dokonana w ramach systemu monitoringu, ilustrować będą zaawansowanie realizacji Programu w skali rocznej.

8.9. Upowszechnienie informacji o stanie środowiska i realizacji Programu

Wszelkie informacje dotyczące ochrony środowiska i realizacji Programu zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. O udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa, w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227 ze zm.) powinny być każdemu udostępniane. Informacje te winny być dostępne w szczególności, w każdej chwili na wniosek osoby zainteresowanej, udostępniane na stronie Gminy Czersk, w czasie akcji i kampanii edukacyjnych oraz w różnego rodzaju publikacjach.

9. Bibliografia

1. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002 r.;
2. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010, Rada Ministrów, Warszawa, 2002 r.;
3. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą na lata 2013 – 2016, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2008 r.;
4. Narodowy Plan Rozwoju 2007 – 2013, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, 2005 r.;
5. Krajowy Program Zwiększania Lesistości, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2003 r.;
6. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2003 r.;
7. Regionalny program operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007 – 2013, Zarząd Województwa Pomorskiego w związku z decyzją Komisji Wspólnot Europejskich, 2007 r.;
8. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej na lata 2013 – 2016, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2013 r.;
9. Program państwowego monitoringu ochrony środowiska województwa pomorskiego na lata 2013 – 2015, Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Gdańsku, Gdańsk, 2012 r.;
10. Program Ochrony Środowiska Gminy Czersk, zespół autorski POMCERT, Czersk, lipiec 2004 – luty 2005;
11. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Chojnickiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014, Pro Digital GIS Consulting & Solutions, Gdynia – Chojnice, 2007 r.;
12. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2012 r.;
13. Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Czersk na lata 2007 – 2032, Czersk, kwiecień 2007 r.;
14. Program budowy i finansowania przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników bezodpływowych na terenie Gminy Czersk, kwiecień 2007 r.;
15. Program budowy i finansowania przydomowych przepompowni ścieków na terenie Gminy Czersk, luty 2008 r.;
16. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czersk na lata 2004 – 2013, Rada Miejska w Czersku, sierpień 2004 r.;
17. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju”, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2001 r.;

18. Strategia rozwoju kraju na lata 2007 – 2015, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2006 r.;
19. Strategia Rozwoju Województwa pomorskiego 2020, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2012 r.;
20. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025, Rada Powiatu Chojnickiego, Chojnice, 2014 r.;
21. Strategia Rozwoju Gminy Czersk, koordynacja projektu i redakcja dokumentu strategii dr Grzegorz Kaczmarek, Czersk 2000 r.;
22. Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Czersk do 2013 roku, Rada Miejska w Czersku, 2008 r.;
23. Raport wyjściowy o stanie Gminy Czersk sporządzony na potrzeby opracowania strategii rozwoju Gminy Czersk do roku 2025, Czersk 2013 r.;
24. Strategia rozwoju Gminy Czersk na lata 2014 – 2025, Zespół Strategiczny powołany Zarządzeniem Burmistrza Czerska nr 606/13 z dnia 11 grudnia 2013 r., Czersk 2014 r.;
25. Strategia Ekorozwoju Powiatu Chojnickiego, Rada Powiatu Chojnickiego, Chojnice, 2002 r.;
26. Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, Praca zbiorowa pod redakcją Anny Liro, Warszawa, 1998 r.;
27. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2010 r.;
28. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010, Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2009 r.;
29. Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Chojnickiego 2010, Pro Digital GIS Consulting & Solutions, Gdynia – Chojnice, 2007 r.;
30. Prognoza oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, Zarząd Województwa Pomorskiego, Gdańsk, 2012 r.;
31. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy 2011 – 2014, którego część stanowi projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010, zespół autorski M. Ebelt, M. Kistowski, A. Tyszecki, Gdańsk, 2007 r.;
32. Prognoza oddziaływania na środowisko dla programu ochrony środowiska przed hałasem na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata następne dla terenów poza aglomeracjami w województwie pomorskim, położonych wzdłuż odcinków dróg krajowych i ekspresowych, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami hałasu LDWN i LN, Akustix Sp. z o.o., Poznań, 2009 r.;

33. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czersk dla obszaru w granicach administracyjnych miasta i gminy uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, Rada Miejska w Czersku, 2014 r.;
34. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2005, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2006 r.;
35. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2008, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2009 r.;
36. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2012, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2013 r.;
37. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie pomorskim 2013, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, 2014 r.;
38. Koncepcja rozwoju Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Nowym Dworze, gm. Chojnice, Biuro Obsługi Inwestycji Budowlanych B. Pietrzykowski, Gdańsk, 2014 r.;
39. Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, M. Kistowski, Gdańsk, 1999 r.;
40. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zm.);
41. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150 ze zm.);
42. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227 ze zm.);
43. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zm.);
44. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 391 ze zm.);
45. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 145 ze zm.);
46. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jednolity: Dz. U. z 2006 r., Nr 123, poz. 858 ze zm.);
47. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity: Dz. U. z 2011 r., Nr 12, poz. 59 ze zm.);
48. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r., Nr 163, poz. 981 ze zm.);
49. Ustawa z dnia 14 grudnia 2013 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.);

50. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 856);
51. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 ze zm.);
52. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2012 r. w sprawie poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz sposobów obliczania poziomu ograniczania masy tych odpadów (Dz. U. z 2012 r., poz. 676);
53. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 645);
54. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1052);
55. Internet:

www.zuk-czersk.pl

www.pup.chojnice.info.pl

www.niskaemisja.pl

www.misja-emisja.pl

www.mg.gov.pl

www.intech.eu

www.gdansk.wios.gov.pl

www.czersk.pl

www.natura2000.gdos.gov.pl

www.isap.sejm.gov.pl

www.wikipedia.org